

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 5 och 6 maj justerades.

§ 2 Meddelande om frågestund

Tjänstgörande ålderspresidenten meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 2 juni kl. 14.00*.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:509

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:509 Uppföljningsmodell för att kvalitetssäkra polisens arbete
av Katja Nyberg (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 28 juni 2022.

Stockholm den 25 maj 2022

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:510

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:510 Säkerställande av kvalitet före kvantitet i polisutbildningen

av Katja Nyberg (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Prot. 2021/22:120
30 maj

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.
Interpellationen kommer att besvaras den 28 juni 2022.

Stockholm den 25 maj 2022
Justitiedepartementet
Morgan Johansson (S)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

Interpellation 2021/22:511

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:511 Avräkning på demokratibiståndet för flyktingar från Ukraina
av Joar Forssell (L)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 22 juni 2022.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokat engagemang.

Stockholm den 25 maj 2022
Utrikesdepartementet
Matilda Ernkrans (S)
Enligt uppdrag
Anna Hammargren
Expeditionschef

Interpellation 2021/22:520

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:520 Incitament för anpassning till Sverige
av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 28 juni 2022.

Stockholm den 27 maj 2022
Justitiedepartementet
Morgan Johansson (S)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

§ 4 Anmälan om faktapromemorior

Tjänstgörande ålderspresidenten anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2021/22:FPM90 Direktiv om ett kombinerat tillstånd för arbete
COM(2022) 657, COM(2022) 655 till socialförsäkringsutskottet

2021/22:FPM91 Reviderat direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning *COM(2022) 650* till socialförsäkringsutskottet

2021/22:FPM92 Digitalisering av viseringsförfarandet *COM(2022) 658* till socialförsäkringsutskottet

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Prot. 2021/22:120
30 maj

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition
2021/22:250 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelse
2021/22:247 till finansutskottet

Motioner
2021/22:4744 till näringsutskottet
2021/22:4741, 4746, 4748, 4750 och 4751 till miljö- och jordbruksutskottet
2021/22:4743, 4745, 4747 och 4749 till socialutskottet

EU-dokument
COM(2022) 144 till civilutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 15 juli*.
COM(2022) 174 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 15 juli*.
COM(2022) 242 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 18 juli*.

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande
2021/22:FiU37 Ändrade regler om säkerställda obligationer

Utrikesutskottets betänkande
2021/22:UU12 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa under 2021

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
2021/22:MJU25 En ny växtskyddslag
2021/22:MJU27 En ökad differentiering av strandskyddet

§ 7 Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU33

Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat
(prop. 2021/22:178)
föredrogs.

Anf. 1 MATS WIKING (S):

Fru ålderspresident! I dag debatterar vi *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 2.

För över två och ett halvt år sedan hände det fruktansvärda som inte fick hända: den lilla flickan Esmeralda avled efter vanvård i hemmet. Flickan, som i familjehemmet gick under benämningen ”Lilla hjärtat”, hade efter två års tid i familjehemmet av kammarrätten bedömts kunna flytta hem till sina biologiska föräldrar.

Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, var inte nådig i sin kritik mot den aktuella kommunen. Ivo menade att socialtjänsten hade låtit föräldrarna dirigera villkoren vid hemflytten samt att kommunen inte haft kontakt med föräldrarna förrän två orosanmälningar kom, nio månader efter att Esmeralda flyttat hem igen. Efter tio månader avled Esmeralda.

Fru ålderspresident! Det är med sorg i hjärtat man läser om alla brister i kommunens handläggning gällande ett barns liv. Många frågor finns fortfarande. Var det fel på lagstiftningen, eller fanns det uppenbara brister hos socialtjänsten?

I kommunens fall är det helt uppenbart; här visar sig tydliga brister. Därför har regeringen och socialutskottet sett över befintlig lagstiftning och lagt fram olika förslag som ska göra det tryggare för familjehemsplacerade barn.

Redan 2018 ställde sig en majoritet bakom en proposition om att göra barnkonventionen till svensk lag. Lagen gäller från den 1 januari 2020 och ska vara en bottenplatta i allt arbete som rör barn, i synnerhet barn som är placerade.

Fru ålderspresident! Tidigare under mandatperioden har riksdagen beslutat att det ska bli lättare att göra en vårdnadsöverflyttning, det vill säga att vårdnaden flyttas till familjehemmet. Det har också beslutats om att vårdplanen ska göras om efter två års placering i familjehemmet, och det juridiska stödet för barnet har skärpts vid omprövning av vården.

Fru ålderspresident! För att trygga situationen runt alla placerade barn vill regeringen och socialutskottet göra mer. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska se över kvaliteten för alla barn som är placerade i familjehem, HVB-hem, det vill säga hem för vård och boende, och Sis-hem, som drivs av Statens institutionsstyrelse.

Ivo har också skärpt tillsynen från samhällets sida, och för HVB-hem finns nu ett register där kommuner kan ta reda på det aktuella HVB-hemets kvalitet inför en eventuell placering.

Fru ålderspresident! Regeringen har också i årets budget tillskjutit medel till Sis för att höja personalens kompetens och också höja säkerheten och tryggheten för placerade barn på Sis-hemmen. Utskottet är också tydligt med att Sis omgående måste komma till rätta med de missförhållanden och det övervåld som förekommer på flera av Sis boenden.

I socialutskottet har ytterligare ett utredningsförslag presenterats, där utredaren Anders Hagsgård föreslår vissa tillägg och förändringar i det förslag som regeringen levererat i lex Lilla hjärtat, dagens proposition. Detta förslag är nu ute på remiss, men i dag behandlar vi lex Lilla hjärtat.

Fru ålderspresident! Regeringens proposition handlar om flera saker.

För det första ska det vara tydligt vad som är barnets bästa vid en omprövning av placering i familjehem. Vården får inte upphöra förrän man bedömt att förändringen av omständigheterna hos föräldrarna är varaktig och genomgripande. Detta innebär att socialnämnden måste känna sig trygg med att förändringen är långsiktig och kommer att hålla över tid.

För det andra kan socialnämnden, om den vid en bedömning kommer fram till att förändringen hos föräldrarna inte är bestående, genom ett flyttningsförbud stoppa hemflytten, om det finns risk för att barnets bästa inte kan garanteras vid en hemflytt.

Fru ålderspresident! Nummer tre i förslaget är att det ska kunna ansökas om vårdnadsöverflytt till familjehemmet redan efter två års placering – i dag är det tre år. Om ett litet barn redan efter två år har knutit an och känner trygghet hos familjehemsföräldrarna är det rimligt att dessa också kan bli vårdnadshavare.

Nummer fyra i förslaget är att socialnämnden ska ha skyldighet att följa upp situationen efter att placeringen har upphört. Det kan anses vara givet att socialtjänsten gör denna uppföljning, men lagen har tidigare bara krävt detta i två månader. Nu är förslaget i stället sex månader.

Fru ålderspresident! I ett tillkännagivande till regeringen i dagens betänkande anges att uppföljningen ska ske under minst tolv månader. Detta är ett intressant förslag, tycker jag. Det kan aldrig skada att vi har långa och trygga uppföljningar vid en hemflytt. Det är till gagn för både barnet och föräldrarna.

Det femte och sista förslaget i propositionen är att drogtester ska kunna tas vid umgänge och hemflytt. Det är självklart att föräldrar som nyligen varit inne i ett missbruk ska lämna drogtester. Detta förslag skapar också en trygghet för både barnet och föräldrarna. Föräldrarna har fortsatt krav på sig att vara drogfria och sköta sig, och samhället har tryggt barnets situation vid hemflytten.

Fru ålderspresident! Jag är stolt över att samtliga partier i socialutskottet ställer sig bakom propositionen, även om det finns en önskan om att göra ytterligare insatser. Jag kan se att propositionen kommer att göra stor nytta när det gäller att skapa större trygghet för placerade barn, men även för de familjehem som gör stora investeringar i att ge det placerade barnet en trygghet.

Kraven på föräldrarna är relevanta. Självklart ska en hemflytt följas upp under en längre tid, för det fanns ju en tydlig anledning till att barnet blev placerat. Lika självklart är det att ta drogtester för att skydda barnet om föräldrarna har ett aktivt missbruk. I det fall föräldrarna inte kan eller vill göra förändringar i sina liv så att barnet kan bli tryggt i hemmet ska samhället se till att barnet blir kvar i familjehemmet.

Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till propositionen i dess helhet.

(Applåder)

Anf. 2 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6, som handlar om kompetens vid domstolar, men jag står naturligtvis bakom övriga yrkanden också.

Flickan som gett namn åt denna proposition lever inte längre. Men hon lever vidare i ljusst minne hos många människor, och hon lever vidare genom det politiska arbete som nu sker i hennes namn.

Berättelsen om lilla Esmeralda är mer smärtsam än vad man orkar ta in. Hon dog i januari 2020 efter att ha hittats invirad i plast under en säng, bragd om livet av sina egna biologiska föräldrar.

Den lilla flickan, som omhändertogs på BB och som föddes med svår abstinens, hittas alltså död i sina biologiska föräldrars lägenhet i slutet av januari 2020 efter att hon tagits från ett kärleksfullt familjehem, där hon utvecklats och mått bra, och flyttats till biologiska föräldrar som hon inte kände och som inte kände henne.

Bilderna av det lilla blonda yrvädet spreds när hennes familjemamma, Melinda Jacobs, tog det smärtsamma beslutet att dela med sig av det fruktansvärda öde som drabbat ”Lilla hjärtat”, ett beslut som hon tog för att få människor att reagera och för att påbörja ett arbete som ska leda till förändring.

Själv klarade jag inte av att läsa Josefin Skölds beskrivning av Esmeraldas öde i den fina och välskrivna artikeln i ett stycke, utan jag fick läsa den i omgångar. Men ur sorgen och ilskan föddes också beslutsamhet och handlingskraft. Vi moderater bestämde oss för att detta inte skulle stanna vid en sorglig och ofattbar historia utan att det nu fick vara nog. Därför presenterade Ulf Kristersson och jag onsdagen den 11 mars 2020 det utskottsinitiativ som jag sedan lade fram dagen därpå i socialutskottet. Det innehöll tre skarpa lagförslag och ett antal övriga förslag som behövde utredas ytterligare.

Fru ålderspresident! Det viktigaste förslaget var att förändra LVU så att barn också efter att skälen till tvångsvård upphört kan stanna i sina familjehem om det var detta som var barnets bästa. Det är självfallet i regel det bästa för ett barn att komma tillbaka till sin egen biologiska familj, men inte alltid. Lagstiftningen måste göra det möjligt för dessa barn att stanna.

Efter några veckors beredning våren 2020 stod det klart att regeringen inte skulle gå oss till mötes. Barnets bästa kunde enligt det socialdemokratiska statsrådet Lena Hallengren inte bli ett eget rättsrekvisit, och vi tog då det ovanliga steget att fortsätta att bereda dessa lagförslag i riksdagen och socialutskottet. Och vi hade glädjande nog ett starkt stöd. Alla partier – Liberalerna, Kristdemokraterna, Centern, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet – ställde sig bakom detta. Det var alltså bara de två regeringspartierna, Miljöpartiet och Socialdemokraterna, som inte gjorde det. Jag vill verkligen varmt tacka de kollegor som jag har arbetat med de senaste två åren för det fina samarbete som vi har haft.

Ungefär då, fru ålderspresident, förstod regeringen att de behövde påbörja en egen utredning. Det finns alltså två parallella utredningar med delvis två olika inriktningar: den ena fast besluten att barnet ska bli ett eget rättsobjekt och den andra till synes lika besluten att barnet inte ska bli ett eget rättsobjekt med egna rättigheter.

Socialutskottets och riksdagens egen utredning är just nu ute på remiss. Det är Anders Hagsgårds utredning, som nämndes tidigare. Den kommer

förhoppningsvis att kunna behandlas i början av hösten. Först då, fru ålderspresident, kommer vi att ha den riktiga lex Lilla hjärtat på plats. För sanningen är att den proposition som vi i dag debatterar inte hade räddat "Lilla hjärtat".

Fru ålderspresident! År 2012 tillsatte den dåvarande alliansregeringen en utredning för att titta på hur man kunde förbättra lagstiftningen runt utsatta barn och förstärka barnets egen rätt och egna rättigheter. I juni 2014 lade dåvarande statsrådet Ulf Kristersson fram tilläggsdirektiv till denna utredning. Dessvärre förlorades valet i september, och en rödgrön regering tog över. Alliansregeringens utredning, som blev klar 2015, lades i byrålådan, och den rödgröna regeringen riktade sitt fokus mot andra frågor, inte mot utsatta barn.

Fru ålderspresident! På många sätt har det varit nästan åtta förlorade år för utsatta barn. Om inte Moderaterna hade lagt fram sitt utskottsinitiativ den 12 mars 2020 och om inte socialutskottet och riksdagen så ihärdigt jagat på regeringen hade inte heller denna proposition sett dagens ljus. Jag måste säga att om det är någon proposition som statsrådet Lena Hallengren borde ha visat sitt engagemang och just hjärta för så är det denna, men inte heller i dag finns hon här i kammaren.

Fru ålderspresident! Finns det då inte något bra i propositionen? Jo, självfallet gör det det. Vi tar nu äntligen steg åt rätt håll i flera avseenden. Min svärfar sa alltid: Du ser aldrig hur fort du har gjort något, bara hur väl du har gjort det. Kanske regeringen skulle ha tagit lite mer tid på sig eller möjligen bjudit in den majoritet som vill göra dessa förslag till något mer, som på riktigt påverkar barns liv. Det är i sanning obegripligt att vi har ett parti och en regering som så ihärdigt under flera års tid har arbetat emot det som tydligt är riksdagsmajoritetens vilja.

Jag vill till exempel lyfta upp frågan om drogtester. Där har vi nu ett enigt utskott, och till och med socialdemokraterna i riksdagen kör nu över sin egen regering då de inser att möjlighet till drogtest, som den socialdemokratiska regeringen föreslår, inte kommer att garantera att föräldrar med drogproblem testas. Det krävs ett obligatoriskt krav på drogtest för att få ha umgänge eller återfå vårdnaden om sitt barn, för att samhället ska kunna säkerställa att så sker. Det handlar om att göra allt för att säkerställa barns trygghet.

Vidare har utskottets majoritet konstaterat att uppföljningen efter avslutad vård enligt LVU måste vara längre än regeringens föreslagna maximala sex månader, eller "som längst", som regeringen skriver. Det innebär att uppföljningen kan vara en månad eller några få veckor. Det är för kort tid. Utskottet vill i stället se minst tolv månader med möjlighet till ytterligare förlängd tid om den individuella situationen kräver detta.

Jag längtar till hösten – jag kan inte förneka det – när riksdagen kommer att göra det arbete som regeringen inte har förmått. Oavsett valresultat kommer det att finnas en stabil majoritet i denna kammare för att åtgärda det som är alltför svagt i dagens proposition och att göra det som regeringen inte förmådde, det vill säga göra barnet till ett eget rättsobjekt och ge barnet egna rättigheter.

Men, fru ålderspresident, det är bara en ny moderatledd regering som kommer att ha utsatta barn högt prioriterat på dagordningen och som kommer att ta ett samlat grepp. Varken dagens förslag, lex Lilla hjärtat, eller

Prot. 2021/22:120
30 maj

*Barnets bästa när vård
enligt LVU upphör –
lex lilla hjärtat*

de förslag som finns i Anders Hagsgårds utredning räcker till. Mycket mer behöver göras, och bara en ny moderatledd regering kan leda detta arbete.

Avslutningsvis, fru ålderspresident, har barn rätt att få en fin och trygg barndom. Barndomar går inte i repris. Det är inte alltid dna som säkerställer var tryggheten och kärleken finns. Därför måste nu barnets bästa gå före föräldrars rätt till sina barn. Barn ska växa upp i familjer som de älskar och som älskar dem.

(Applåder)

Anf. 3 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att få stå här och ha ett replikskifte med ledamoten Camilla Waltersson Grönvall. Jag missade det sist, så jag tar det i dag i stället.

Jag har en fråga till ledamoten, fru talman. Det jag tycker har känts bra i socialutskottet är att alla partier har velat göra det tryggare för placerade barn och barn som är i riskzonen. Jag vet att ledamoten Camilla Waltersson Grönvall har ett stort engagemang, och det ska hon absolut ha kredit för.

Det har kommit många bra och intressanta förslag från oppositionen om tillkännagivanden till regeringen. Många är bra, och det är sådant som vi kommer att följa upp. Jag vet också, fru talman, att det finns mer därtill som ska följas upp.

Men diskussionen handlar också väldigt mycket om resurser till kommunerna och till socialtjänsten. Vi kan konstatera, fru talman, att regeringen 2016–2020 lade ett tillskott på 1,4 miljarder till kommunerna. Detta bidrag togs bort 2021, men kommunerna såg ändå att satsningen var till god hjälp när det gäller att anställa nya socialsekreterare, nya chefer och ny behandlingspersonal. Man har också sett till att behålla dem med hjälp av egna pengar.

Vi kan konstatera att regeringen har gjort en höjning av statsbidragen så att nivån nu är 27,5 miljarder högre än 2018. Vi tänker att dessa pengar även ska kunna användas till socialtjänsten.

Fru talman! Jag ställer en fråga till ledamoten Camilla Waltersson Grönvall: Kan ledamoten garantera att en ny borgerlig regering, om det blir regimskifte, kommer att tillföra mer medel till socialtjänsten under den kommande mandatperioden?

Anf. 4 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan – det är fantastiskt att få ytterligare fyra minuter för att berätta vad man vill göra när det gäller de här frågorna!

Det finns många saker vi vill göra. Socialutskottet har föreslagit inte mindre än 27 tillkännagivanden till regeringen under de senaste två åren. Det finns alltså åtskilligt med förslag från socialutskottet och riksdagen om olyckan skulle vara framme och det blir en röd regering som ska ta hand om dem efter valet. Vi får hoppas att så inte sker, för vi vet att en moderatledd regering kommer att vara väl förberedd för att börja hantera frågorna.

Vi har till exempel förslag som i dag finns med bland våra reservationer. Det handlar om att vi behöver inrätta domstolar som har särskild kom-

petens för de här målen för att det ska bli riktigt rättssäkert och tryggt för både barn och andra i de här frågorna.

När det handlar om just pengar kan vi börja med att säga att specialdestinerade statsbidrag sällan brukar vara någonting som vare sig socialdemokratiska eller moderata kommunalråd vill ha. Man vill ha resurserna för att kunna hantera det hela på absolut bästa sätt, och det gäller oavsett om det är regioner eller kommuner.

Jag är väldigt mån om att man ska ha rätt resurser och att man ska göra rätt prioriteringar i de olika kommunerna, för det är där problemet finns. Det känner både Mats Wiking och jag väl till. Men då krävs också mycket annat.

Är Mats Wiking beredd att garantera att det blir en förbättrad utbildning och ett förbättrat stöd? Kommer de nyutexaminerade socialsekreterarna, som ofta får ta hand om de svåraste ärendena, att få ett förbättrat stöd? Kommer det att läggas fram sådana förslag om olyckan skulle vara framme och Socialdemokraterna fortsatt får sitta i regeringsställning?

Anf. 5 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Camilla Waltersson Grönvall! Jag konstaterar att ledamoten inte svarar på frågan om huruvida man kommer att tillskjuta mer medel under en kommande mandatperiod. Det är tydligt att det inte kommer något svar på det.

Man kan säga att de pengar som vi har lagt i riktade statsbidrag var till för att höja kompetensen och bemanningen. Vi har också sett i Socialstyrelsens utvärderingar att dessa pengar har gått till det som åsyftades: att höja kompetensen och öka bemanningen. De har varit till stor hjälp när det gäller att höja kompetensen hos personalen. Men det finns alltid hål att fylla; det vet ledamoten och jag, som har varit kommunalpolitiker.

Fru talman! Jag vill ställa frågan återigen: Är ledamoten Camilla Waltersson Grönvall beredd att i en moderatledd regering rikta mer pengar till kommunerna så att man också kan få till den bemanning som ledamoten lyfter behovet av?

Anf. 6 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag utgick faktiskt ifrån att ledamoten Mats Wiking visste att det har tillskjutits medel. Men, som jag försökte förklara tidigare, har vi inte tillskjutit dem som specialdestinerade medel, utan vi har tillskjutit dem till det större området. Det borde ledamoten Wiking veta om.

Det är klart att en moderatledd regering kommer att satsa på området utsatta barn. Jag har en partiledare som har ett mycket väl känt mångårigt engagemang i de här frågorna. Han har också föreslagit en hel del saker som vi har hanterat i socialutskottet.

Mats Wiking kan förmodligen inte personligen dra hit Lena Hallengren. Han kan inte heller svara på den fråga jag nu ställer, fru talman, så den får väl betraktas som mer retorisk. Men är det inte märkligt att vi i dag står och diskuterar lex Lilla hjärtat medan ansvarig minister lyser med sin frånvaro? Är det inte märkligt att vi nu ska ta dessa steg – som Socialdemokraterna hävdar är väldigt viktiga medan vi har pekat på svagheterna i förslag efter förslag – och ansvarig minister inte finns i kammaren för att försvara dem? Jag tycker, fru talman, att det är väldigt anmärkningsvärt.

Prot. 2021/22:120

30 maj

*Barnets bästa när vård
enligt LVU upphör –
lex lilla hjärtat*

Men jag lovar samtidigt att när Moderaterna vinner valet tillsammans med några ytterligare partier kommer vi att ha de här frågorna väldigt högt på agendan på ett helt annat sätt än vi har sett att Socialdemokraterna har haft under de här åren.

(Applåder)

Anf. 7 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! En barndom går aldrig i repris. Jag kommer, så länge jag har möjligheten, att påverka och göra min röst hörd för de barn som finns inom socialtjänsten i dag. Men det gäller även de barn som har varit där och de barn som kommer att vara där.

Socialtjänstens arbete och funktion är oerhört viktiga och betydelsefulla för många ungas chans till förändring men också för en ny möjlighet i många ungas liv. Ett stort ansvar vilar därför på socialsekreterarna, men även på ansvariga politiker i landets nämnder med ansvar för dessa frågor. Ansvaret vilar också i synnerhet på oss lagstiftare. Det är viktigt att rätt beslut fattas, att rätt insatser sätts in i rätt tid och att dessa är väl avvägda.

Vi behöver få till ett stärkt barnrättsperspektiv och en ökad rättssäkerhet för barn i samhällets vård, och särskilt för dem som behöver tvångsvård. För att uppnå kvalitetsförbättringar och stärka barnets rätt måste det till ett antal åtgärder. Socialutskottet har under de senaste åren föreslagit 27 tillkännagivanden till regeringen på detta område. Det visar att vi har en stark opposition, som är engagerad och verkligen vill driva dessa frågor på riktigt.

Fokus på barnet och den unge bör helt enkelt stärkas. Vi kan inte längre låta föräldrarnas rätt till sina barn väga tyngst, och socialtjänsten ska inte fokusera på att barnet ska hem så fort det finns utrymme för det. Vi behöver i stället fokusera på barnets egen rätt.

Det finns exempel på barn för vilka LVU har hävts för att föräldrarnas situation ser lite annorlunda ut. Barnet flyttas hem, för att sedan inom kort återigen placeras. Vi behöver ha mer långsiktighet, mer stabilitet och mer trygghet. Vi ska undvika flyttkaruseller, fru talman, och att barn hamnar i ett allt sämre mående. I hand med detta går givetvis även rättssäkra bedömningar och att rätt kompetens för beslutstagande finns i nämnderna.

Fru talman! Vi debatterar i dag regeringens proposition *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat*. Jag kan ärligt säga här i kammaren att jag är osäker på hur långt regeringen egentligen hade kommit i det här arbetet om det inte vore för riksdagens utskott, som ligger på ihärdigt i de här frågorna. Men regeringen lämnar nu förslag som är i linje med de tillkännagivanden som utskottet gjort de senaste åren, då inte minst med anledning av fallet med ”Lilla hjärtat”, som min kollega Camilla Waltersson Grönvall nyss gjorde en fin dragning om.

Redan 2015 fanns det på Regeringskansliet en utredning som den borgerliga regeringen låtit göra. Hade Socialdemokraterna inte låtit den ligga i byrålådan hade vi sannerligen varit betydligt längre fram i denna så viktiga lagprocess. Nu är regeringens förslag i alla fall här, men det räcker inte hela vägen. I den utredning som riksdagens utskott har gjort är vi tämligen överens om att mer behövs, inte minst att barnets bästa ska bli ett eget rekvisit. Barnets rätt ska väga tungt, fru talman.

Tillsammans med Moderaterna och Liberalerna för vi också fram vikten av obligatoriska drogtester, vilket utskottet har förslagit för regeringen i ett tillkännagivande i detta betänkande. I vanlig ordning levererar regeringen ett mellanmjölksaktigt förslag om att det ska ges *möjlighet* att utföra drogtester. Vill vi på riktigt undvika att barn flyttas hem till drogmiljöer måste detta göras obligatoriskt. Det gäller givetvis enbart i de fall där missbruk är eller har varit en anledning till att barnet har varit placerat från första början.

Fru talman! Vi vet hur det faktiskt ser ut ute på landets socialtjänster. Det är en hårt ansatt personalstyrka som stundtals är utsatt för hot och våld, en bemanning med onödigt stor rotation samt tyvärr allt som oftast en tuff budget. Då duger det inte att inte ge dem lagstödet i sin helhet att utföra dessa tester. Vad regeringen nu gör är att låta de socialsekreterare som står mitt ute i verkligheten ta beslutet, i stället för att regeringen gör det. Det är ynkligt, fru talman.

Återigen blir det en fråga om rättsosäkerhet, likvärdighet och ojämlikhet, där varje enskild handläggare ska göra en bedömning. Den enskilda handläggaren ansvarar för att eventuellt, på grund av tid eller ekonomi, inte ha möjlighet att utföra drogtestet – med följden att barn kan komma hem till en drogmiljö, som Esmeralda gjorde.

Jag kan stå här i kammaren och säga att det *ska* vara obligatoriska tester. Det kan inte Socialdemokraterna.

Vidare vill jag särskilt nämna vår reservation nummer 3, som jag yrkar bifall till. Här för vi fram vikten av att hela barnavårdslagstiftningen utreds grundligt – att man tittar på socialtjänstlagen, föräldrabalken och LVU. Vi behöver knyta samman barnvården och på riktigt få en tydlig och sammanhållen agenda med mål, riktning och ett unisont seende. Jag tänker då på den frivilliga vården och tvångsvården, men också på exempelvis vårdnadstvister, som faller inom föräldrabalken.

I dag lagar och lappar vi lite kors och tvärs. Det behövs helt enkelt en bred översyn, och en sådan är vi sverigedemokrater beredda att göra framöver.

Anf. 8 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Fru talman! En liten flicka fick inte leva tillräckligt länge för att uppleva sin fyraårsdag. Det är den hjärtskärande anledningen till att vi står här i dag.

Som samhälle har vi ett gemensamt ansvar för varje barn som växer upp här, och ett alldeles särskilt ansvar har vi i de fall där barnet behöver lyftas ur sin familj och vara i samhällets vård för kortare eller längre tid. Det handlar om barn som riskerar att fara illa på grund av föräldrarnas bristande omsorgsförmåga, skadliga bruk, psykiska sjukdom eller våld – barn som Esmeralda, eller "Lilla hjärtat" som hon kallades av sin familjehemsmamma.

Samhället behöver hålla barnen i dess vård ända tills vi är helt säkra på att föräldrarna har fått förmåga, verktyg och stöd att ge barnet den omsorg och trygghet det faktiskt har rätt till – alltså tills det verkligen har skett en varaktig och bestående förändring av det som gjorde att barnet inte kunde stanna kvar i familjen. Esmeralda släpptes tillbaka till föräldrar som helt uppenbart inte hade uppnått den förändringen. Samhället svek henne ge-

nom att släppa henne ur den famn som varit hennes trygghet ända sedan hon föddes.

Fru talman! Jag tror att alla som tog del av omständigheterna kring lilla Esmeraldas död drabbades av den oerhörda utsatthet hon befunnit sig i. I socialutskottet, där vi ju ansvarar för lagstiftning kring vård av barn och unga, har insikten om konsekvenserna av barns utsatthet när omhändertagandet upphör landat med ett alldeles särskilt allvar. Jag är glad att en bred majoritet tillsammans har kunnat driva på för att få fram lagändringar som framöver tydligt ska vara på barnets sida när det som mest behöver det.

Andra ledamöter har i sina anföranden här tidigare redogjort på ett bra och tydligt sätt för alla de turer som har varit i utskottet och de viktiga steg som tagits, bland annat med den kompletterande utredning om barnets bästa som självständigt rekvisit som utskottet har beslutat om och fått fram. I betänkandet vi i dag debatterar finns en kombination av viktiga förslag dels från regeringen, dels i tillkännagivanden beslutade av en majoritet i utskottet.

Utgångspunkten för oss i Vänsterpartiet har varit att söka möjliga vägar att på alla sätt stärka barnrättsperspektivet. Det ska vara tydligt att samhället är på barnets sida och att varken föräldrars eller placeringsfamiljs behov går före barnets. Det har inneburit att vi har bidragit till att bilda majoritet för förslag som vi tycker åstadkommer just det.

Detta framgår av bland annat de tre tillkännagivanden vi står bakom i betänkandet om att utveckla och förtydliga innebörden av varaktig och genomgripande förändring, att uppföljning efter avslutad placering ska ske under minst ett år och att obligatoriska drogtester ska göras som en del av helhetsbedömningen av huruvida förändringarna är varaktiga och genomgripande. Jag återkommer till det lite senare.

Fru talman! Trots den breda enighet som utskottet har kunnat samla och som jag är tacksam för är det någonting som skaver lite grann – som en sten i skon, fru talman. Det finns nämligen något som det talas alldeles för lite om i debatten om socialtjänsten, och det är förutsättningarna för att kunna jobba förebyggande, stödjande och uppföljande. Vi behöver prata pengar, fru talman.

För att citera Akademikerförbundet SSR: ”Var sjunde socialsekreterare har väntat med ingripanden på grund av ekonomin under de senaste två åren. Mer än var femte, 22 procent, har beslutat om en annan insats än den mest lämpliga på grund av ekonomin.”

Låt oss ta in dessa siffror för ett ögonblick, fru talman. Vad får det för konsekvenser, helt konkret, för just barn i samhällets vård om var sjunde socialsekreterare har väntat med ingripanden på grund av ekonomin? Vad får det för konsekvenser om mer än var femte socialsekreterare har beslutat om en annan insats än den mest lämpliga på grund av en tuff ekonomisk situation i kommunen?

Om det inte finns tillräckligt med resurser för att bevaka rättigheter enligt lagstiftningen kommer det tyvärr inte att räcka till att skärpa och förtydliga lagstiftning och barnrättsperspektiv, hur rätt det än är. ”Det är ekonomin, dumbom”, ska en av Clintons strateger ha sagt. Inget kan vara sannare när det gäller just socialtjänstens möjligheter att faktiskt göra det viktiga jobb som många, många partier här i kammaren säger att vi vill se.

Vi vill att socialtjänsten ska kunna arbeta förebyggande med familjer i riskgrupper och ge stöd och hjälp till förändring – oavsett om det gäller

stöd för drogfrihet, stöd för psykisk hälsa eller annat stöd i föräldraskapet – men då krävs att socialtjänsten har både resurser och utrymme för socialt arbete. När man tar del av verkligheten för landets socialsekreterare blir det helt uppenbart att det alltför ofta inte är så.

Jag och säkert många av er här inne har träffat förtvivlade socialsekreterare vars tid till största del slukas av administration så att knappt någon tid finns kvar för viktig kontakt och samtal med just det barn eller den familj som berörs. Det är ingen slump att viktiga krav från professionen i valrörelsen handlar om kraftiga förstärkningar av förebyggande socialt arbete.

Vänsterpartiet håller helt med om det. Det räcker alltså inte att rätta till de brister i lagstiftning och arbete som Esmeraldas tragiska död har blottlagt. Vi måste samtidigt göra en ekonomisk förstärkning som faktiskt gör det möjligt för en socialtjänst som i stora stycken går på knäna att göra det viktiga arbete som vi förväntar oss och kräver. Därför föreslår vi att det tillskjuts helt nödvändiga resurser till arbetet inför återflytt och för att socialtjänsten ska kunna göra en noggrann uppföljning och bedömning av barnets skydd och säkerhet.

Jag kunde verkligen önska, fru talman, att det fanns samma breda upplutning kring en förstärkning av socialtjänsten i de delarna som det gör för att stärka skyddet och rätten för barnen i lagstiftningen.

Fru talman! Till sist vill jag tala lite om arbetet för drogfrihet, inte minst eftersom det hänger ihop med behovet av resurser och utrymme att arbeta målmedvetet och långsiktigt. Vänsterpartiet har valt att ställa sig bakom tillkännagivandet om obligatoriska drogtester i de fall det är någon form av skadligt bruk hos föräldrarna som utgör själva grunden för tvångsomhändertagandet, för att bidra till en bedömning av huruvida omständigheterna verkligen har förändrats varaktigt och genomgripande. Men, fru talman, drogtester kan bara vara en liten pusselbit i helheten. De ger bara en bild av droganvändningen just vid provtillfället, och därför krävs ett utbyggt förebyggande och vidmakthållande arbete.

I reservation 13 lyfter vi fram det nogsamma arbete som behöver göras för att stödja föräldrar som vill uppnå drogfrihet och det minst lika viktiga stöd som behöver finnas för att föräldrar ska kunna lyckas bibehålla sin drogfrihet. Här föreslår vi att det tas fram riktlinjer för sådant arbete och att det införs ett särskilt riktat stöd till föräldrar som är i en sådan situation.

Fru talman! Vi tar i dag några första viktiga steg för att skydda och trygga barn som varit i samhällets vård. Flera steg kommer att behöva tas för att verkligen stärka barnrätten och förutsättningarna i socialtjänsten att skapa trygga livsmöjligheter för barn så som de har rätt till. Vänsterpartiet ser fram emot att fortsatt vara en pådrivande kraft i det arbetet – för vartenda barn i vårt samhälle.

Med detta, fru talman, ställer jag mig bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation nummer 11 under punkt 18.

(Applåder)

Anf. 9 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Sveriges riksdag och regering måste se till att lagen säkerställer att det är barnets trygghet och barnets bästa som väger tyngst när

Prot. 2021/22:120

30 maj

*Barnets bästa när vård
enligt LVU upphör –
lex lilla hjärtat*

det gäller insatser och stöd under uppväxten. Vi är inte där i dag, så det krävs ett hårt arbete.

Esmeralda, den lilla flickan som kallades ”Lilla hjärtat”, fick inte fylla fyra år. Hennes levnadsöde lämnade ingen oberörd. Hon var ett litet barn som rycktes upp från sin trygghet och sina familjehemsföräldrar och systerkon – det som var hennes familj. Esmeralda hade bott där hela sitt liv, men det bestämdes att hon skulle bo hos sina biologiska föräldrar som var främlingar för henne. Och tiden som följde ledde fram till det värsta som kan hända: att ett barn dör.

Fru talman! Att sätta barnets bästa i det främsta lagrummet innebär att biologiska föräldrars rättigheter måste stå tillbaka. Vi kristdemokrater har kämpat länge för att barnkonventionen ska bli svensk lag. Den är på plats nu sedan januari 2020, och den innebär precis detta. Men andra lagar behöver också förtydligas för att barnets bästa ska sättas före föräldrarnas rättigheter.

Vi kristdemokrater har krävt förändringar i den här riktningen under lång tid. Den utredning som tillsattes 2012 av dåvarande barn- och äldreminister Maria Larsson och presenterades 2015 fullföljdes dessvärre inte av de socialdemokratiska ministrarna som följde efter henne.

Inte ens när det fasansfulla händet ”Lilla hjärtat” agerade regeringen tillräckligt kraftigt. Den socialdemokratiskt ledda regeringens passivitet gick så långt att en majoritet i socialutskottet utifrån ett förtjänstfullt utskottsinitiativ från Moderaterna kände sig tvingade att ta över regeringens lagstiftningsprocess. En parlamentarisk arbetsgrupp tillsattes under socialutskottet våren 2020. Syftet var att föreslå lagändringar som skulle sätta barnets bästa främst i de här aktuella frågorna.

Jag har varit Kristdemokraternas representant i arbetsgruppen, och jag vill tacka mina kollegor från andra partier för att vi tillsammans har verkat konstruktivt och för att vi lade vikt vid att samordna ikraftträdandet av riksdagens lagförslag med de få förslag som kom från regeringen inom det här området.

Fru talman! Ganska precis för ett år sedan tillsatte socialutskottet en egen utredning, med hovrättspresident Anders Hagsgård som utredare, med syftet att barnets bästa ska vara ett självständigt rekvisit vid upphörande av vård i familjehem enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Detta gjordes eftersom regeringen tidigare under året hade aviserat att ett sådant rekvisit inte var möjligt att införa. Den 1 mars i år presenterade Hagsgård utredningen *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU*, och utredningen är i skrivande stund ute på remiss.

Från Kristdemokraternas sida är vi positivt inställda till helheten i utredningen och kan konstatera att Anders Hagsgård har gjort en annan bedömning än regeringen angående möjligheten att införa barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövning av upphörande av vård enligt LVU. Vi anser därför att processen kring remissförfarandet av Hagsgårds utredning ska hanteras skyndsamt för att säkerställa att barnrättsperspektivet ska vara ledande när det gäller socialtjänstens agerande kring barn och unga som behöver samhällets vård. Här kommer vi kristdemokrater att vara drivande – det är ett arbete som kommer att ta vid nu i riksdagen.

Kristdemokraterna noterar och beklagar att den aktuella propositionen från regeringen som vi debatterar här i dag till del presenterar förslag som går i en annan riktning än förslagen i Anders Hagsgårds utredning. Det

gäller inte minst hållningen kring flyttningsförbud där regeringen vill utveckla den möjligheten, medan Hagsgårds utredning menar att det är ett verktyg som inte är ändamålsenligt. Det är därför beklagligt att regeringen inte inväntade utfallet av remissförfarandet av riksdagens utredning.

Nu står riksdagen inför en situation där den ska ta ställning till en proposition som saknar ett helhetsperspektiv utifrån barnets bästa. Det är också svårt att avslå regeringens förslag angående exempelvis flyttningsförbud, då en annan bättre lagstiftning måste vara på plats innan den ventil som flyttningsförbudet trots allt utgör i vissa få situationer kan tas bort.

Fru talman! Vi kan dessvärre också konstatera att djävulen sitter i detaljerna i flera av regeringens aktuella förslag. Det finns sedan tidigare en majoritet i socialutskottet bakom att det krävs en längre uppföljningsperiod för att säkerställa att situationen och hemmiljön runt barnet som har varit placerat är varaktigt trygga. Faktum är att riksdagen har tillkännagett till regeringen att socialnämnden ska följa upp situationen för barn och unga under 18 år under minst tolv månader efter att vård enligt LVU har upphört.

Trots detta föreslår regeringen nu att en uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att uppföljningen inleddes. Det är anmärkningsvärt att regeringen väljer att presentera ett förslag som i praktiken innebär att uppföljningen kan avslutas efter en väldigt kort tid, till och med kortare än sex månader. Det duger faktiskt inte.

Kristdemokraterna anser också att det i socialtjänstlagen bör införas, utöver den längre uppföljningsperioden, bestämmelser som gör det tydligt vilket stöd ett barn eller en ungdom bör ha efter att vården har upphört. Jag vill därför yrka bifall till vår reservation 9 under punkt 15.

När det gäller drogtest, fru talman, föreslår regeringen att det ska införas en *möjlighet* för socialnämnden att besluta att en vårdnadshavare eller förälder till ett barn som vårdas enligt LVU ska uppmanas att lämna drogtest inför umgänge eller inför prövningen om att vården ska upphöra. Kristdemokraterna anser att detta förslag är för tandlöst. Vi vill se en skarpare reglering och kräver därför tillsammans med en majoritet i socialutskottet att socialnämnden ska ha rätt att kräva obligatoriska drogtest om det finns skadligt bruk av alkohol och droger och det var en bidragande orsak till att tvångsvården inleddes.

Jag har faktiskt svårt att förstå att regeringen valde att hålla de vuxnas integritet högre – utifrån det intrång på integriteten som ett drogtest faktiskt innebär – än barnets rätt att vistas i en drogfri miljö genom att nöja sig med att ge socialnämnden *möjlighet* att uppmana vårdnadshavare att lämna drogtest i de angivna situationerna.

Återigen är detta särskilt anmärkningsvärt eftersom det sedan tidigare är fastslaget här i riksdagen att det finns en majoritet för att det ska vara obligatoriska drogtest när den här problematiken finns i familjerna. Jag förväntar mig därför att regeringen kommer att återkomma snarast med att man ska införa denna reglering.

Avslutningsvis, fru talman! Att regeringen har valt att presentera förslag med ikraftträdande den 1 juli 2022 när de är väl medvetna om att det finns motstridiga förslag ute på remiss är beklagligt. Självklart är vi kristdemokrater angelägna om att barnrättsperspektivet ska stärkas så snart som möjligt för de barn och unga som behöver samhällets vård. Men det

är lika angeläget att det är de absolut bästa, mest genomarbetade och hel-
täckande förslagen som resulterar i ny lagstiftning.

Regeringens förfarande med att föreslå bristfälliga lagförslag, som sak-
nar det nödvändiga helhetsperspektiv som krävs för att socialtjänstens per-
sonal ska kunna sätta barnets bästa i främsta rummet, riskerar nu att skapa
en ryckighet i verksamheten runt om i landet. Det är olyckligt. Det hade i
stället varit önskvärt om regeringen hade väntat in riksdagens parallella
lagstiftningsprocess och presenterat en proposition utifrån en helhetsbe-
dömning av de aktuella förslagen.

När det gäller barnets bästa är det av största vikt att regeringen går i
takt med riksdagens vilja. Riksdagens vilja är folkets vilja. Ytterst är det
nu barn och unga som lever i en så utsatt situation att de behöver sam-
hällets vård som får betala priset när regeringen på flera punkter går emot
riksdagens vilja.

Jag önskar att regeringen tänker om i denna fråga, för det är otroligt
viktigt att dessa barn får det stöd som de behöver för att få en trygg barn-
dom och uppväxt.

Anf. 10 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till ledamoten Pia Steensland och
göra ett klarläggande.

När det gäller drogtester har jag en tolkning av skrivningen – jag har
pratad med företrädare för regeringen också. Det står att möjligheten att
göra drogtester självklart ska hänga ihop med ett ansvarstagande från so-
cialtjänsten. Har man misstanke om att familjen, eller mamma och pappa,
går på droger ska man givetvis göra drogtester. Därför ställer vi oss bakom
tillkännagivandet i socialutskottet, fru talman. Det är ingen svår nöt för
oss, den biten, och att ta ett steg i taget. Men vår tolkning av skrivningen
är så här.

Fru talman! Sedan gäller det uppföljningen – från två månader, som
det är i lag i dag, till sex månader. Vi känner att det är ett steg på vägen.
Men precis som ledamoten Pia Steensland säger behöver det göras mer på
det området, fru talman. Därför ställer vi oss bakom tillkännagivandet om
att det ska vara upp till tolv månader. Vi behöver se över den biten, anser
jag, som ansvarig för de frågorna i vårt utskott. Ibland kan det nämligen
behövas en längre uppföljning, fru talman. Ibland kan den pågå i sex må-
nader. Ibland behöver den vara längre. Vi är öppna för den biten och för
diskussionen. Jag vill bara förtydliga det, så att ledamoten Pia Steensland
förstår vår intention. Det är därför vi också ställer oss bakom tillkännagi-
vandet, fru talman.

Vi ser ändå att vi har gått en majoritet i socialutskottet till mötes, och
vi tänker att vi ska gå vidare i arbetet. Vilken fråga och vilket tillkännagi-
vande känner ledamoten Pia Steensland är absolut viktigast framåt för att
vi ska komma vidare i detta arbete?

Anf. 11 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Mats Wiking, för frågan! Jag vill uttala, fru talman,
att jag uppskattar den samverkan som vi har haft i arbetsgruppen. Det är
otroligt viktigt att vi har en bred samsyn i dessa frågor. Jag vet att den
intentionen är stark hos ledamoten – jag uppskattar det.

Det som jag beklagar lite grann är att socialdemokraterna i utskottet har gått lite i otakt med regeringen – eller tvärtom. Regeringen har gått i otakt med socialdemokraterna i riksdagen. Men jag uppskattar verkligen att ni står bakom dessa tillkännagivanden. Det är ändå en viss skillnad om det tydligt står att ett drogtest ska vara obligatoriskt när det finns en problematik kring alkohol och droger. Det är en tydlighet som jag tror skulle uppskattas ute bland dem som arbetar, så att de inte ställs inför tveksamheter. Då vet de vad man ska göra och vad som ska ske. Jag hoppas att regeringen följer upp detta på bästa sätt.

Likadant är det med uppföljningsperioden. Det står: ”senast efter sex månader”. Jag instämmer med ledamoten. Det är därför vi också lyfter i vår motion att det är otroligt viktigt – det är så sårbart för dessa barn och familjer – att se till att man kan följa upp. I vissa fall kan det krävas längre tid än tolv månader. Då ska det inte i lagen stå att det ska upphöra senast efter sex månader. Det är en tydlighet. Jag uppskattar att ni står bakom detta i utskottet.

Vi tycker att man måste se till helheten. Men jag ser fram emot att vi kan ha en fortsatt god dialog kring Hagsgårdsutredningen, för det är den remisshantering som jag tror är den absolut viktigaste nu för att få till barnets bästa som ett eget rekvisit.

Anf. 12 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Vi har varit tydliga i socialutskottet, ledamoten Pia Steensland, med att vi också vill titta ordentligt på Hagsgårds utredning. Vi har inte sagt nej till den, som sagt var. Det har vi varit tydliga med. Vi kommer att följa processen och remissvaren. Vi hoppas att det blir positiva remissvar, så att vi kan använda oss av utredningen i framtida lagstiftning. Där ser vi att vi står på samma plats i arbetet, så att säga.

Fru talman! Jag vill fråga ledamoten om ledamoten ser att vi har uttalat oss på det viset att vi är beredda att titta på Hagsgårds utredning. Kan vi ytterligare trygga situationen och barnets bästa är vi beredda att ta de stegen också.

Anf. 13 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Ja, jag vet, som sagt, ledamoten Mats Wikings intentioner, och jag uppskattar dem. Men det krävs att regeringen är på samma bana. Det var det som jag var lite inne på i mitt anförande. Jag beklagar att regeringen gick vidare med den aktuella propositionen i dag trots att de visste att det fanns andra lagförslag.

Jag hade önskat, fru talman, att de hade varit lika lyhörda som vi i arbetsgruppen var. Där försökte vi verkligen synka riksdagens förslag så att de skulle kunna träda ikraft samtidigt som regeringens förslag. Jag hade önskat att de hade haft samma lyhördhet i regeringen i denna fråga, för man får inte ha prestige eller någonting när det gäller barnets bästa.

En barndom går inte i repris – det är många som har sagt det – och vi vet att det är mycket som står på spel om barnen inte får det stöd som de behöver under uppväxten.

Jag uppskattar ledamotens del i detta, men med tanke på den historik som har varit med regeringen, som Socialdemokraterna har lett, är jag orolig för hur regeringen kommer att hantera detta inför framtiden.

Jag är hoppfull om att vi ska få en ny regering, en borgerlig regering, som på allvar kan prioritera dessa frågor. Men vi ska ha ett fortsatt gott samarbete i socialutskottet, för det är viktigt att regering och riksdag går i takt när det gäller detta. Utifrån hur regeringen har agerat behövs det en borgerlig regering för att vi ska ha en ordentlig taktpinne i denna fråga. (Applåder)

Anf. 14 JUNO BLOM (L):

Fru talman! I dag debatterar vi barnets bästa när vård enligt LVU upphör. Men jag tänkte säga någonting inledningsvis, fru talman, om varför barn tvingas omhändertas. Om vi ska se det vi debatterar i dag med barnets ögon måste vi förstå att vi har fall som liknar det tragiska med ”Lilla hjärtat”, Esmeralda, som inte finns med oss längre. Men det finns andra barn som redan i samband med födseln omhändertas för att man har kännedom om att föräldrarna inte har en omsorgsförmåga. Barn kan inte bo hos dem.

Eftersom de biologiska vårdnadshavarna har valt bort att vara de trygga och tillitsfulla föräldrar som barn har rätt till och behov av tvingas barnet att knyta an till någon annan vuxen. Det finns alltså många liknande fall runt omkring i vårt land just nu.

Det finns också barn som växer upp med en förälder eller föräldrar som har en psykisk ohälsa. Som vårdnadshavare är de verkligen i behov av insatser under en period, och då placeras barnet för att få tillgång till den uppväxt det har rätt till i den situationen.

Vi har också alla de barn som utsätts för våld och som under lång tid har levt ett otroligt svårt liv i hemmet. Alla som tittar vet ju att en majoritet av alla föräldrar lever med en rädsla för att någon annan ska göra ens barn illa när de cyklar hem från skolan, är på väg till träningen eller på bio eller när barnet är ute på nätet och spelar något spel där det finns chattfunktioner. Vi vet ju att det finns både vuxna och andra jämnåriga som är beredda att begå övergrepp.

I dag debatterar vi dock de fall där barn utsätts av föräldrarna, alltså de som borde stå för omsorg, kärlek och trygghet, vilket har lett till att barnet är omhändertaget enligt lagen om vård av unga. Många av de här barnen kan också vittna om att även om samhället, socialnämnden och ibland även förvaltningsrätten – så var det i fallet med Esmeralda – bedömer att vårdnadshavarna har förändrat sitt beteende så är det inte samma sak som att barnet känner den känslan. Våld under en längre tid har förbrukat tilliten, och när det gäller barn som omhändertas tidigt har de ingen kontakt eller relation med sina biologiska vårdnadshavare. När man lyssnar till dessa barn står det klart att det är väldigt många barn som känner att *ni* upplevde att mina vårdnadshavare eller mina föräldrar hade förändrats, men *jag* hade inte alls den känslan.

Det här var någonting som Ceder tittade på redan i den utredning som han lämnade över till regeringen 2015. Då fanns det här förslaget om att verkligen stärka lagstiftningen med. Självklart ska man titta på föräldrarnas förändringsbenägenhet, och jag tycker att det är väldigt bra som det står i det här betänkandet.

Dock delar jag uppfattningen att det måste förtydligas att vårdnadshavarna verkligen har en varaktig och genomgripande förändring. Man måste också komma ihåg att det ändå på något vis är en gissningslek. Det är svårt att avgöra om en vårdnadshavare som under många år har utsatt barnet och

många gånger kanske också syskonen för våld har ändrat sitt beteende. Definitivt måste man garantera att ett barn som ska återföras till sin familj inte känner en klump i magen.

Något jag tänker på när jag lyssnar till ledamoten Mats Wiking är just att regeringen har upplevt att det är rättsosäkert att ha barnets bästa som ett eget rekvisit. Jag tycker att hela utformningen av den lagstiftning som föreslås här i dag och där det tillägget inte finns med är otroligt rättsosäker, för den handlar ju enkom om hur vi tror att vårdnadshavarna har eller kan tänkas ha ändrat sitt beteende.

Drogtest är en sådan sak som har debatterats här. Jag tycker att det är märkligt att det inte redan finns tydligt i lagstiftningen, fru talman. Om skälet till att barnet är omhändertaget är att det har funnits ett så pass allvarligt missbruk att man inte har haft en förmåga att ge sitt barn den trygghet, närhet och tillit som krävs är drogtest en självklarhet.

Ledamoten Mats Wiking sa att regeringen hade uppfattat att möjligheten till att ha drogtest är samma som att det ska göras. Då tror jag faktiskt att det är viktigt att ledamoten berättar för statsrådet Hallengren att "möjligt" och "ska" är två helt olika begrepp som också kommer att tolkas på två helt olika sätt.

Jag tror att detta i grund och botten handlar om att det är just ett perspektivskifte. Det är liksom genomgående i det föreliggande förslaget att man inte vill ha barnets bästa som ett eget rekvisit, och det är för att man måste utmana den starka föräldrarätt som finns. Ska vi se till att det blir en annan balans måste statsrådet Hallengren, som jag önskar hade funnits på plats och engagerat sig i denna fråga, kunna svara på hur hon ser att dagens ordning är rättssäker utifrån de utsattas sida, nämligen de barn som har blivit omhändertagna på grund av att deras föräldrar har utsatt dem. Barnet befinner sig i en extremt utsatt belägenhet bara genom att vara barn, och här har man också haft föräldrar som utsatt dem i denna utsatta belägenhet.

Jag måste förklara det här med flyttningsförbud för er som tittar på det här. Regeringens förslag handlar om att om man bedömer att det har funnits en varaktig och genomgripande förändring och därför beslutar att barnet kan flytta hem, men tio minuter senare kommer på att det nog inte är varaktigt och genomgripande, så kan man i stället ta till flyttningsförbud och säga att det nog inte går att genomföra. Det blir väldigt förvirrande för den vårdnadshavare som först får ett beslut om att man bedömts ha återfått den föräldraförmåga som krävs för att kunna ge barnet det som behövs, om vi tio minuter senare kan bestämma att vi inte tror att det är så just nu.

Hur kan det bli tryggt för den vårdnadshavare som har blivit bedömd och framför allt för barnet? Det blir korta processer med lugn för en viss tid. Jag är väldigt intresserad av att höra hur regeringen tänker kopplat till detta.

Fru talman! När det kommer till tillkännagivandet om att LVU, lagen om vård av unga, saknar mål och riktlinjer kan man på ett övergripande plan säga att även detta fanns med i Ceders utredning, vilket är ganska intressant. Det är ungefär som om vi skulle ha en skollag eller en hälso- och sjukvårdslag utan mål och riktlinjer. Om det inte finns en tydlighet vad man faktiskt ska uppnå med insatserna blir det ganska svårt också för de fantastiska socialarbetare som står i första linjen.

Jag är glad över att ledamoten Mats Wiking ställer sig bakom tillkännagivandet att ge socialtjänsten möjlighet att göra en uppföljning under en

längre tid. Som flera har varit inne på kan det ju behövas under en väldigt lång tid. Jag brukar tänka att om jag skulle drabbas av cancer så vet jag att det är en intensiv uppföljning direkt efter att behandlingen är slutförd. Sedan kan det vara uppföljningar efter flera år för att garantera att cancer inte kommer tillbaka. Jag tror att man måste tänka på samma sätt för dessa barn.

I slutändan tror jag, återigen, att det största problemet för vår regering är att man är livrädd för att utmana föräldrarätten. Det finns inte ett tydligt ställningstagande, vilket jag tycker syns i dag när socialsekreterare hotas i den hatkampanj som pågår mot socialtjänsten. Vi måste kunna se att det kan påverka socialsekreterarna som ska fatta beslut om att barn ska omhändertas.

Jag önskar att ledamoten Wiking kunde svara på frågan hur man tänker när man jobbar med det här. Det känns orättvist mot ledamoten Wiking som alltid är här och sliter, medan den som borde vara här aldrig är här. Men det är trots allt så att Mats Wiking är den som finns här.

Jag ställer mig bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 3.

Jag vill säga jättetack till oss alla i utskottet för att vi har haft barnen för våra ögon. Vi har gjort vad vi kan. Vi kan tycka olika i andra frågor, men vi släpper allt annat.

Här har vi verkligen haft de utsatta och maktlösa barnen för våra ögon. Jag tänker att alla utsatta barn behöver ansvarsfulla politiker, och jag tycker att vi tillsammans har visat på detta. Det har varit jätteviktigt och intressant, och jag är bara sorgsen över att vi har en regering som inte vill dela den enigheten.

(Applåder)

Anf. 15 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Jag tar replik för att mitt namn nämndes; jag tänker på föräldrarätten, som är oerhört viktig när man tittar över vad som är barns bästa.

Utifrån den lagstiftning som vi tittar över nu har jag i mina kontakter med socialtjänsten fått signaler som går lite tvärsom. Jag säger inte att det är fel att vi tittar över den här lagstiftningen, för den behöver skärpas för barns bästa. Men det har blivit lite det omvända ute på en del socialkontor. Man vågar inte låta barnen ha umgänge med föräldrarna, eftersom man är rädd att göra fel utifrån kommande lagstiftning, fru talman. Gör vi rätt saker, alltså stärker barns rätt, baserat på de signaler som finns i dag ute i kommunerna?

Jag tror inte att det finns någon rädsla från regeringens sida om att stärka barns rätt gentemot föräldrar. Vi har också pratat om att se över föräldrabalken, men den hör inte till vårt utskott. Givetvis är det också en fråga för regeringen att se över lagen eftersom föräldrarätten är stark.

Utifrån den lagstiftning som rör Esmeralda, "Lilla hjärtat", som vi har tittat på och som jag redogjort för i mitt anförande, kan man säga att om Norrköpings kommun följt gällande lagstiftning hade man inte hamnat i den situationen. Placerande kommun har ett ansvar att följa upp och kontrollera enligt socialtjänstlagen och även att följa upp orosanmälningar.

Hur ser ledamoten Juno Blom på att Norrköpings kommun inte följde gällande lagstiftning när det gällde uppföljning av lex Lilla hjärtat, Esmeralda?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Vi kommer ihåg vad som gäller för debatter i kammaren.)

Anf. 16 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Det är oftast jag som får veta att jag har gjort något fel, men än så länge har jag inte hunnit göra något misstag.

Det du säger om Norrköpings kommun är viktigt. Förlåt! Det ledamoten Mats Wiking säger om Norrköpings kommun är viktigt. Kommunen fick kännedom om att det fanns en oro för vad vårdnadshavarna utsatte barnet för. Det fanns fler signalsystem, och fler borde ha gjort orosanmälningar. Att kommunen då inte gjorde en ny insats är fruktansvärt. Men det intressanta är att du använder det som ett argument mot en ny lagstiftning. Om den lagstiftning som vi föreslår och som Hagsgård har tagit fram hade funnits, skulle ju Esmeralda, "Lilla hjärtat", aldrig ha återförts till sin familj.

Du tycker att vi gamblar lite, att vi gissar på att föräldrar har förändrat sin förmåga. Vi tar hem barnet till föräldrarna, om vi inte som regeringen föreslår inrättar ett flyttförbud en stund och skjuter upp flytten några månader. Därefter håller vi tummarna och undrar vad som händer nu, men det kan göras en uppföljning.

Från min sida är det självklart att om man får kännedom om något, oavsett om det är tio minuter efter det att beslutet har upphävts, ska man kunna fatta ett nytt beslut. Det råder inget tvivel om den saken. Men att använda detta som ett skäl i argumentationen mot ett eget rekvisit om att stärka barnets bästa, att aldrig tvinga ett barn som Esmeralda att behöva återföras till vårdnadshavare utifrån att det inte är det mest lämpliga för flickan, blir otroligt märkligt i min värld.

Jag skulle gärna vilja följa med dig och träffa de oroliga socialsekreterarna. Den största oron för mig är alla de barn som är i behov av att inte behöva träffa en vårdnadshavare som utsätter dem på olika sätt. Det här är ett försvarstal som inte stämmer. Men skicka dem gärna till mig så kan jag prata om att lagstiftningen inte har några problem med att göra så.

Anf. 17 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Juno Blom spetsar till det lite grann. Min utgångspunkt är inte att spetsa till utan att ge en bild av att verkligheten kan se annorlunda ut. Jag vet att Juno Blom är engagerad och är ute i verkligheten.

Jag betonar att det inte är en ursäkt att vi inte ska se över lagstiftningen. Jag sa i mitt tidigare replikskifte att vi från S har ställt oss bakom Hagsgårds utredning. Den har skickats ut på remiss, och vi är intresserade av remissvaren. Om remissvaren är positiva är vi givetvis beredda att gå vidare med utredningen. Både regeringen och S i utskottet har varit tydliga med detta.

Missförstå mig inte, ledamot Juno Blom, men jag konstaterar att vi vill åt samma håll, lagstiftningen behöver ses över och vi behöver se över att personalen har kompetens att följa rådande lagstiftning. Det hade kunnat

gå mycket bättre i Norrköping om kommunen hade följt gällande lagstiftning. Men givetvis behöver lagstiftningen skärpas.

Anf. 18 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag kan berätta om fler fall som Norrköpings kommun inte har lyckats med, och jag kan berätta om fall runt omkring i hela vårt land där man inte har lyckats med insatser. Det är inte vad jag försvarar, utan det jag försvarar är hur vi kan se till att lagstiftningen blir tydlig så att den underlättar för socialtjänsten. I det fall som rörde Esmeralda hade förvaltningsrätten bedömt att Esmeralda kunde återföras till sin familj.

Därför blir det märkligt för mig att ledamoten Wiking anger som skäl att det finns socialarbetare som är oroliga för att skydda barn. Den oron behöver de inte känna; det finns så otroligt många barn som är extremt oskyddade i vårt samhälle.

Ledamoten Wiking tar upp att hanteringen beror på remissvaren. Jag har suttit tillsammans med juristerna på Socialdepartementet, och jag har gjort vad jag har kunnat göra för att statsrådet Hallengren skulle vidta de åtgärder som krävdes innan utskottsinitiativet lades fram av Moderaterna.

Men det fanns jurister som menade att förslaget är rättsosäkert, är fel och inte blir tydligt. Jag är övertygad om att det kommer att inkomma sådana remissvar. Det var samma sak när vi införde anti-agalagstiftningen i Sverige. Det var inte så att svenska folket jublade och tyckte att det var en bra idé, men man förändrade snabbt inställning.

Där har vi politiker ett ansvar att vara en progressiv röst, och barnen är i behov av politiker som står på barnens sida. Oavsett vad som framkommer i remissvar eller inte skulle jag vara mer förvånad om hela Sverige har ställt sig på de utsatta barnens sida. Skiljelinjen går där. Det handlar om huruvida vi står på de utsatta barnens sida och vågar ifrågasätta vårdnadshavare som har gjort sina barn illa, eller om vi oroar oss för föräldrarnas integritet som en gång har valt att bete sig på ett sätt som har gjort att barnet tvingas att omhändertas.

Anf. 19 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! När hjärtat brister bär inte alltid rösten, och jag vill därför be om ursäkt på förhand.

När jag läste texten i Svenska Dagbladet om ”Lilla hjärtat” satt jag på ett fik i ett köpcentrum och matade min lika gamla dotter med lunch. Ett litet barn hade mist livet. Före det hade hon mist sin mamma inte bara en gång utan två gånger.

Fru talman! Vem är en förälder? Vem är en mamma?

”Lilla hjärtats” första mamma, hon som födde, fick inte ha kvar omsorgen om sitt barn. Det bedömdes inte säkert att växa upp där, så ”Lilla hjärtat” fick en ny mamma, en ny familj, syskon, som älskade henne, som välkomnade henne med öppet hjärta. Den familjen miste hon också när myndigheter tillämpade ett otillräckligt regelverk på ett felaktigt sätt.

Frågan vi behöver ställa oss i politiken, som lagstiftare, är hur vi ser på barnets relation till trygga vuxna, barnets rätt att vara kvar där barnet ser sina föräldrar. I dag är lagstiftningen alltför fokuserad på de ursprungliga biologiska föräldrarnas rättigheter. Barnets bästa får inte tillräckligt rum.

Vi i Miljöpartiet har slagits för att barnkonventionen ska bli svensk lag. Det är den i dag, och det förpliktar oss att skriva om alla de lagar som inte lever upp till barnkonventionen – där barnets bästa inte är i centrum.

Därför behöver vi gå vidare med det förslag som ska göra barnets bästa till ett självständigt rekvisit när man bedömer om ett barn ska tas från familjehemmet till de biologiska föräldrarna.

Det är inte tillräckligt att bara se på föräldrarnas förmåga. När ett barn levt hela sitt liv i en annan familj och upplevt den som sin, måste det barnets bästa alltid gå före de ursprungliga föräldrarnas, hur väl de än ställt om sina liv, tagit tag i sina problem och blivit trygga. Att slitas från sin familj är ett stort och ingripande beslut för ett barn när det gäller att ta barnet från de biologiska föräldrarna. För barnet är det ett lika stort beslut att slitas från den familj som är den enda barnet känner.

Fru talman! Det förslag som regeringen har lagt fram tycker vi i Miljöpartiet är otillräckligt, men det är ändå några steg åt rätt håll.

Man säger till exempel att man ska bedöma om det skett tillräckliga förändringar i de ursprungliga omständigheterna som ledde till omhändertagandet. Men vi är oroliga att man inte ser till helheten.

Vi i Miljöpartiet tycker också att barnets rättigheter måste stärkas genom barnombud hela vägen. På det sättet finns det alltid en vuxen vars enda uppgift är att se till det enskilda barnets bästa och tala för det.

Fru talman! Flera andra ledamöter har även talat om vikten och behovet av tillräckliga resurser för dem som går i främsta ledet och ska säkerställa att barn växer upp i en trygg miljö: våra socialsekreterare i socialtjänsten.

Vi vet att arbetsmiljön brister. Samvetsstressen är stor över att inte räkna till, att inte hinna med, att behöva välja mellan barn som riskerar livet och barn som riskerar att fara illa. Så ska vi inte ha det. Socialtjänsten behöver stärkas.

Fru talman! Det finns inget dyrare än att spara på barn.

Jag ställer mig naturligtvis bakom alla Miljöpartiets förslag i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 12 om barnombud.

Anf. 20 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det var många och godhjärtade ord om barns bästa vi hörde från ledamoten Annika Hirvonen. Man glömde ganska snart att Miljöpartiet under lång tid och stor del av processen som vi i dag diskuterar faktiskt satt i regeringsställning.

Vi saknade Miljöpartiet när det gällde att gå vidare med de här förslagen. När de lades fram våren 2020 var Miljöpartiet och Socialdemokraterna de enda partier som inte ville gå vidare med barnets bästa som ett eget rekvisit.

Ska vi uppfatta Annika Hirvonens anförande här i dag som att Miljöpartiet har lämnat den här konstellationen och gått över till oss i de övriga sex partierna som enträget driver vidare att vi ska få en lagstiftning där barnet är ett eget rättsobjekt, ett subjekt?

Ska vi uppfatta att den tystnad och det motstånd som vi tidigare mötte från Miljöpartiet har upphört?

Kan vi nu när vi går vidare med Anders Hagsgårds utredning räkna med att Miljöpartiet finns med på den sida som kommer att driva de här frågorna framåt?

Anf. 21 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! När man sitter i regering arbetar man ju framför allt inom ramen för regeringen. Då arbetar man inte på samma sätt med olika tillkännagivanden från riksdagen, utan det man vill att regeringen ska göra förhandlar man om i regeringen.

Det här är en hjärtefråga för Miljöpartiet som vi har arbetat hårt för. Som framkommer av vår följdmotion vill vi att barnets bästa ska vara ett eget rekvisit.

Anf. 22 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det kanske skedde massor av hårt arbete, men av det hördes faktiskt inte ett pip.

Det sker ett oerhört viktigt arbete i riksdagen. Det är det arbetet som vi nu har klarat av. Det är till och med så att riksdagen för första gången i Sveriges historia har tvingats tillsätta en egen utredare därför att regeringen inte har velat hörsamma vad sex av åtta partier vill. Sex av åtta partier, och där ingår alltså inte Miljöpartiet. Det är de fyra borgerliga partierna, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet som har drivit det här framåt.

Eftersom ledamoten Hirvonen säger att Miljöpartiet har arbetat så hårt för barnets bästa – även om det inte nådde utanför regeringens väggar – skulle det vara intressant att få veta för the record vad Miljöpartiet gjorde under sina regeringsår för att trycka på regeringen.

Vi träffade statssekreterare, vi träffade statsrådet och vi träffade utredaren. Men det var fullständigt omöjligt att få till en utredning som såg över om barnet kunde bli ett eget rättsrekvisit. Det var nämligen inte rättsäkert, sa man.

Menar ledamoten Hirvonen att Miljöpartiet hade den här uppfattningen när man satt i regeringen men inte kommunicerade den därför att man var ”inom ramen för regeringen”? Var det inte ett väldigt högt pris att betala att man då inte kunde göra utsatta barns situation bättre?

Anf. 23 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Listan på åtgärder för att stärka barns rättigheter som Miljöpartiet har fått igenom i regeringsställning är lång, och den börjar med barnkonventionen som svensk lag.

Vi har också arbetat för barns självständiga rättigheter i förhållande till familjerätten på flera olika sätt, till exempel när det gäller barn som är utsatta för hedersförtryck.

Vi har nu den otroligt viktiga lagen som gör att man kan fatta beslut ute i socialtjänsten om att barn inte får föras utomlands om det finns mistankar om att barnen ska giftas bort eller bli utsatta för könsstympning. Det är på samma sätt som det vi diskuterar i dag en fråga i spannet föräldrars rättigheter kontra barnets rättigheter, där barnets rättigheter har stärkts.

En annan viktig fråga där vi nu har fått till en utredning handlar om vårdnads-, boende- och umgängesfrågor i de familjer där det förekommit våld. Oftast är det en pappa som har misshandlat mamman och barnen.

Jämställdhetsmyndigheten presenterade nyligen en utredning med titeln *Uppgifter om våld är inget undantag*. Den visar att domstolar bortser från våldet och skriver om ordet våld till ”konflikter” och ”samarbetssvårigheter”.

Jag har själv mött mammor som inte kan vara öppna med sina namn som berättar att pappor som är dömda för misshandel av barnen har fått ensam vårdnad om barnen. Det är en situation som är fruktansvärd.

Detta för att nämna bara tre viktiga saker.

Anf. 24 APHRAM MELKI (C):

Fru talman! Det är nog nu – inte ett enda barn till! Inte ett enda barn till ska drabbas av samma fruktansvärda öde som ”Lilla hjärtat”. Inte en enda unge till ska behöva fara illa när samhället har bestämt att barnet ska placeras enligt LVU.

Genom åren har vi fått alltför många berättelser både i medierna och genom olika kontakter om barn som omhändertags och som sedan får väldigt illa. I situationer då exempelvis föräldraskapet brister och samhället beslutar att barnet ska omhändertags enligt LVU måste barnets bästa sättas i första rummet.

Nu måste vi få till en ändring. De lagändringar som debatteras i dag och som sedan ska beslutas i denna kammare är en första del av en rad förändringar i socialtjänstlagen som behöver göras för att vi på riktigt ska stärka barnets perspektiv och barnets bästa. Men det är bara en början, för de förslag som ligger på bordet räcker inte. Lagförslaget i dag håller inte måttet. Det är en viktig början, men det räcker inte.

I förslagen till lagstiftning finns viktiga förändringar med, exempelvis att omhändertagandet inte får avslutas förrän de omständigheter som föranlett vården faktiskt har förändrats på riktigt och på ett varaktigt och genomgripande sätt.

Men den viktigaste pusselbiten saknas, nämligen den att barnets bästa ska vara ett eget självständigt rekvisit i lagstiftningen.

Fru talman! Vi vet att det är mer lagstiftning på väg fram genom den utredning som socialutskottet självt har tillsatt om barnets bästa som eget rekvisit. Denna utredning tillsattes eftersom en bred majoritet i utskottet på ett tidigt stadium upplevde att regeringens förslag till utredning inte skulle räcka. Regeringen ville helt enkelt inte utreda barnets bästa som ett eget rekvisit i lagstiftningen.

Därför har vi haft två parallella utredningar igång: dels den som har utmynnat i de lagförslag som vi debatterar i dag, dels den som utskottet självt tillsatte och som det finns en bred majoritet för.

Det framstår för mig som mycket märkligt att regeringen inte hörsamade den breda majoritet som finns i Sveriges riksdag för att utreda och lagstifta om barnets bästa som ett eget rekvisit. Man hade mycket väl kunnat lägga till de delarna i sin egen utredning och på så sätt skapat en mycket bra helhet.

Visst är det bråttom, och vi har redan väntat länge på förändringar och nya lagförslag. Men med lite större lyhördhet, mod och finess från regeringens sida hade vi tillsammans kunnat skapa en bra helhet där vi på riktigt hade kunnat flytta fram barnets position som rättighetsbärare.

Det är gallet att föräldrabalken, som härstammar sedan 1940-talet, får väga så tungt i jämförelse med barnets bästa. Föräldrars rätt till sina barn

övertrumfar i dagsläget nästan allt, och det är inte rimligt. Till exempel tas ingen hänsyn till hur barnet knutit an till sitt familjehem, som det kanske har varit placerat i sedan födseln eller under väldigt lång tid. Bedömningen blir väldigt endimensionell när man bara tittar på och utgår från föräldrarnas situation och om de har bättrat sig eller inte.

En prövning av barnets bästa skulle i högre utsträckning ta hänsyn till flera faktorer i barnets tillvaro och livssituation och skulle dessutom stärka barnets rätt till delaktighet och inflytande. Det skulle också innebära att barnets ställning stärks i beslut som rör barnets framtid och liv. Att regeringen inte ville gå vidare med dessa delar är för mig en gåta.

Fru talman! Det är tydligt att det i utskottet finns ett enormt stort engagemang i frågan. Jag vill verkligen rikta ett varmt tack till mina kollegor i socialutskottet. Vi har i denna fråga satt barnets bästa i fokus och samarbetat för att komma framåt. Det är glädjande att vi därför, utöver den pågående utredningen om barnets bästa som eget rekvisit, kan presentera fyra tillkännagivanden som ytterligare skärper och förtydligar regeringens förslag. Det är tydligt att utskottet vill mer.

Centerpartiet ställer sig bakom samtliga tillkännagivanden, och vi är glada över att vi tillsammans har kunnat hitta en samsyn i att vi vill ha en ny LVU-lagstiftning, obligatoriska drogtester, tydligare bestämmelser om vad varaktiga förändringar är, längre uppföljning efter avslutad LVU-vård och barnets bästa som ett eget rekvisit.

Fru talman! Om vi vill stärka barnrättsperspektivet på riktigt kan vi inte nöja oss med argument som att det är för svårt. Det får faktiskt vara svårt, för det handlar ju om våra barn.

Anf. 25 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Som jag inledde mitt första anförande med: Ibland vill man ha så mycket känslor med i politiken att man kan säga fel. Jag vill tacka Camilla Waltersson Grönvall, som efter vårt replikskifte sa att jag ju sa fel tidning. Det var ju Dagens Nyheter och inte Svenska Dagbladet. Jag tycker att det var fint gjort av Camilla Waltersson Grönvall att ta det på det sättet, i stället för att göra en politisk poäng av det misstaget. Så kan det också gå till i politiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

Terrorism

§ 8 Terrorism

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU29

Terrorism

föredrogs.

Anf. 26 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Vi kommer nu att debattera justitieutskottets betänkande 29, om terrorism. Det är ett motionsbetänkande där motioner från allmänna motionstiden behandlas. Efter den här debatten kommer ytterligare två betänkanden som rör området terrorism att debatteras, med anledning

av två propositioner från regeringen. Det handlar dels om ett nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden, dels om en samlad straffrättslig terrorismlagstiftning. Båda lagstiftningsprodukterna innehåller till stor del förslag som fanns med i den terroröverenskommelse mellan regeringen och oppositionen som kom till stånd 2017.

Utan att föregripa de kommande två debatterna kan jag konstatera att det är bra att regeringen efter många års utredning nu kommer tillbaka till riksdagen med en ny lagstiftning, som stärker arbetet mot terrorism.

Jag kan ändå konstatera att de fem år som har gått sedan terroröverenskommelsen borde ha kunnat användas bättre. I flera fall är straffskalorna för denna typ av brottslighet för milda, även med de nya lagstiftningsprodukterna, och problemen med hur kvalificerade säkerhetsshot ska hanteras kvarstår fortfarande delvis.

Eftersom en lång rad motionsyrkanden som rör området terrorism behandlas i de två betänkanden som ska debatteras senare i dag omfattar detta motionsbetänkande något färre motionsyrkanden än vad som annars skulle vara fallet.

Det finns emellertid fortfarande flera intressanta frågor att ta upp även i denna debatt. Terrorism är ett fenomen som under historiens gång och på olika håll i världen har visat sig i många olika skepnader. Från slutet av 1990-talet och framåt har islamistiskt motiverad terrorism stått för ett stort antal terroristattentat världen över. Attentaten i USA den 11 september 2001, i Londons kollektivtrafik 2005, i Paris 2015 och på Drottninggatan 2017 är några exempel på hur denna terrorism har drabbat västvärlden och också Sverige. Västvärlden har också under de senaste decennierna drabbats av flera uppmärksammade terroristdåd med högerextrem koppling, där dåden på Utøya och i Christchurch är två fruktansvärda exempel.

Fru talman! Det faktum att olika aktörer över tid med olika bevekelsegrunder och modus tillgriper våld för att uppnå politiska syften eller för att sätta skräck i hela samhällen gör att det är nödvändigt att vi står väl förberedda inför olika typer av terroristhot som kan uppkomma i framtiden. Det handlar om att Säkerhetspolisen och andra relevanta myndigheter har förmåga att upptäcka, analysera och stoppa olika typer av hot. Det handlar om att vi har en straffrättslig lagstiftning som är heltäckande och effektiv, och det handlar om att Sverige måste kunna freda sig mot utländska medborgare som utgör hot mot vår säkerhet.

I detta motionsbetänkande om terrorism står vi moderater bakom nio reservationer, och jag ska göra nedslag i några av våra förslag.

Det pågår för närvarande ett arbete med att förbjuda deltagande i terroristorganisationer, och en sådan lag förväntas efter grundlagsändring kunna träda i kraft 2023.

Vi moderater tycker inte att det är tillräckligt. Vi anser att det även ska vara kriminaliserat att delta i andra inhemska våldsbejakande organisationers verksamhet. Med våldsbejakande organisation avser vi en sammanlutning av personer som begår allvarliga brott, till exempel allvarliga hot eller våld mot andra personer.

Jag yrkar därför bifall till reservation 9.

Fru talman! Vi anser också att det bör införas ett särskilt straffansvar för den som anskaffar eller innehar information som kan användas vid terrorbrott. Det kan till exempel handla om filmer som visar hur en viss

sprängningsordning sätts samman eller andra typer av instruktioner för hur terroristbrott kan genomföras.

Propaganda för terrorism sprids i dag i sociala medier, i religiösa församlingar och i många andra sammanhang. För att försvåra spridandet av terroristpropaganda bör det införas ett straffansvar för den som publikt publicerar en bild eller ett budskap som ger stöd åt en terroristorganisation. Det kan till exempel handla om fall där gärningsmannen inte direkt uppmanar till sådan brottslighet men ändå propagerar för deltagande i terroristorganisationer.

Vi måste också hindra hatpredikanterns möjlighet att resa in i Europa och Sverige och sprida den extremism som är en grogrund för mycket av terrorismen. För att lyckas med det och stärka säkerheten måste vi aktivt arbeta mot hatpredikanter. Vi vill därför att vi inom Europeiska unionen stärker samarbetet mot terrorismen och tar fram en gemensam spärrlista på hatpredikanter som inte ska släppas in i unionen. På en sådan lista ska exempelvis radikala islamister, vitmaktförespråkare och andra personer som kan uppmana till terror finnas med.

Avslutningsvis välkomnar vi att arbetet mot terrorism tar steg framåt. Samtidigt konstaterar vi, vilket vi återkommer till i kommande debatter, att mycket återstår att göra.

Anf. 27 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Så har vi kommit till årets debatt om de motioner som berör området terrorism. Vi har inte alltid haft ett särskilt motionsbetänkande i Sveriges riksdag om terrorism, men inte bara i vårt land utan även i Europa och i stora delar av övriga världen har terrorism dessvärre blivit mer vanligt förekommande och svårare att förutse, och många EU-länder, inte minst Sverige, har drabbats hårt av olika terroristattentat.

Arbetet mot terrorism har varit relativt vilande i den rödgröna regeringen, och de ansträngningar regeringen ändå har gjort har många gånger bottnat i motioner som genom åren har kommit från oppositionspartierna, inte minst Sverigedemokraterna. Det dröjde till 2017 innan regeringen på allvar började arbeta med dessa frågor, alltså efter att vi tyvärr fått uppleva ett terrorattentat på Drottninggatan i april samma år.

Men varje gång regeringen har levererat en proposition till riksdagen har oppositionen, inte minst Sverigedemokraterna, varit missnöjd. Vi har hittat håligheter i regeringens förslag, håligheter som har utnyttjats av våldsbejakande, extrema grupper som därmed har kunnat flytta fram sina positioner.

Detta är också anledningen till att vi i dag debatterar inte bara de motioner som lämnats in utan även två av regeringens propositioner. Den ena propositionen handlar om utlänningar som befinner sig i Sverige och utgör ett terrorhot. Jag återkommer i den debatten till de stora håligheter som oppositionen uppmärksammat och som gör regeringens förslag i princip verkningslöst.

Pågående debatt rör dock ett bredare spektrum, och här står Sverigedemokraterna bakom ett antal reservationer. Anledningen är att den rödgröna regeringens och de borgerliga partiernas invandringspolitik genom åren har skapat en utveckling i vårt land där våldsbejakande extremism har exploderat. För 10–20 år sedan hade Sverige en handfull till ett par hundra individer inom den våldsbejakande islamistiska miljön, och i dag har vi

tusentals individer inom samma miljö. Kopplingen är tydlig till denna regerings och tidigare regeringars invandringspolitik och strävan efter att göra Sverige till ett mångkulturellt land.

Detta är orsaken till att vi i dag har en väldigt ansträngd säkerhetspolis och öppen polis och till att vi har återkommande propositioner, debatter och, dessvärre, terrorattentat med tydlig koppling till den miljö som Säkerhetspolisen pekat ut som snabbast växande och störst i omfattning.

Många individer reste från Sverige till Islamiska staten för att delta i dess terrorkrig. Sverige stack ut i Europa med flest resande i förhållande till antal invånare. Säkerhetspolisen kunde bekräfta att cirka 300 individer reste till Islamiska staten för att delta i detta terrorkrig.

Socialdemokratiska statsministrar har sagt att dessa individer är terrorister som har genomfört massavrättningar, korsfäst människor, våldtagit, halshuggit människor, sålt barn och kvinnor som sexslavar, slängt människor från hus och så vidare. Samma statsministrar har uttalat att det inte ska finnas något i närheten av en straffrihet för de individer som rest till Syrien och Irak för att delta i Islamiska statens terrorkrig. Detta uttalades bland annat den 6 mars 2019 när flera av dessa individer började resa hemåt efter att Islamiska staten sakta börjat kollapsa.

Hittills har minst 150 individer återvänt. Bara det senaste halvåret har minst tio så kallade IS-kvinnor återvänt till Sverige med bistånd av regeringen. Man har sagt att det är viktigt att de kommer till Sverige och får ta sitt straffansvar. Detta straffansvar har vi sett exempel på i andra länder. I till exempel Danmark har de kunnat fråntas medborgarskap och hindrats inresa eller fråntagits medborgarskap och utvisats. Men i förra veckan kunde vi höra på nyheterna att åtta av de elva svenska utredningarna om krigsbrott har lagts ned. Sannolikt kommer även de andra att läggas ned.

Summa summarum: Trots en tydlig utveckling av terrorismen i vårt land och vår del av världen har man under de senaste åtta åren kunnat resa till och ha samröre med Islamiska staten och kunnat delta i dess terrorkrig. I vissa fall har man sedan med regeringens bistånd kunnat återvända till Sverige, med 90 procents chans att möta straffrihet och behålla fullständiga rättigheter som svensk medborgare. Det här gör att Sverige sticker ut i Europa, och inte i en positiv bemärkelse. Det är i bemärkelsen att Sverige har kommit att bli ett paradiset för våldsbejakande extremism.

Nu är det som bekant ett valår. Jag tycker att detta är en av flera avgörande frågor som ligger den rödgröna regeringen till last. Svenska folket borde ta med sig effekterna av regeringens politik och den utsatthet som man har lämnat Sverige till. Det har man gjort genom att man röstat nej till åtgärder som bland annat Sverigedemokraterna har pekat på tidigt under förra mandatperioden och även dessförinnan.

Vi har fortfarande inte möjligheten att frånta medborgarskap från individer som exempelvis har anslutit sig till Islamiska staten. Vi har heller ingen möjlighet att utvisa de här individerna. De kommer att finnas här med över 90 procents chans att möta straffrihet som svenska medborgare med rättigheter. De kan som svenska medborgare bli försörjda av skattebetalare i vårt land och åtnjuta den frihet som de utgör ett extremt hot mot.

I den här debatten berör vi flera frågor som inte är kopplade till de återstående propositionerna som kommer efter den här debatten. Det handlar bland annat om att Sverigedemokraterna har pekat på att Säkerhetspolisen måste ha tillgång till Migrationsverkets asylsystem. Det är en sak som

Säkerhetspolisen har efterfrågat just för att kunna ha en större kontroll över det inflöde som regeringen allt som oftast låter fortsätta till vårt land.

Det blir också den reservationen av flera som jag väljer att yrka bifall till, även om jag står bakom samtliga reservationer som Sverigedemokraterna har anslutit sig till.

Anf. 28 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Den debatt som vi inleder med i det debattmaraton som vi har i justitieutskottet under dagen är, som tidigare talare har sagt, en av tre debatter som har referens till terror och säkerhetshot.

Terrorism är ett ständigt närvarande hot i dagens värld. Skrämmande exempel på terrorism förekommer fortlöpande. Det är inte bara långt bort från vårt land det sker, utan vi ser det också i Europa genom fruktansvärda dåd.

Vi har sett att våldsamma dåd kan ske mitt i europeiska storstäder. Säpo konstaterar också att det sammantagna terrorhotet mot Sverige ligger kvar på en förhöjd nivå. Alla bär vi på något sätt en bild av det fruktansvärda dåd som skedde på Drottninggatan 2017. Men det är ett faktum att hotet från terrorismen finns fortsatt i vårt samhälle.

Människor ska kunna känna sig trygga med att öppenhet och mänskliga rättigheter respekteras, liksom demokratins grundläggande värden. Ingen i Sverige ska behöva känna rädsla för att uttrycka sin mening eller för att delta i politiska eller religiösa möten.

Men det finns krafter som vill något annat än att värna öppenhet och mänskliga fri- och rättigheter, krafter som vill undergräva demokratin. Dessa krafter måste motarbetas, och det måste ske genom att samhället kraftfullt markerar och agerar för att förhindra att dessa krafter kan hota och förstöra.

Svenska jihadisterna har spelat en aktiv roll i den Islamiska statens terrorverksamhet i terrordåd som begåtts på andra platser i Europa, och vi har också sett terrordåd i vårt eget land. Det finns också en stor mängd personer som enligt Säpo radikaliserats men inte åkt till Syrien. Därtill finns ett stort antal inhemska våldsbejakande extremister inom den höger- och vänsterextrema miljön.

Alla dessa är visserligen inte beredda att begå terrorattentat eller andra våldshandlingar. Men det är individer som kan stödja, samla in pengar, rekrytera och på andra sätt vara behjälpliga med logistik. Det är extremt allvarligt, och vi ser hoten växa. Att avvärja terrorhot handlar om att värna statens absoluta kärnuppgift framför alla andra: medborgarnas liv och säkerhet.

Sverige måste ha ett starkt försvar mot dessa hot. Terrorism hotar internationell fred och säkerhet, den nationella säkerheten och våra grundläggande fri- och rättigheter. Sammantaget bedömer vi kristdemokrater att arbetet med att förebygga terrorism behöver förstärkas.

Fru talman! I dagens betänkande vill jag stanna vid några viktiga punkter. Det gäller deltagande i våldsbejakande organisationer. Den 1 mars 2020 trädde nya lagar i kraft i Sverige som innebar ett straffansvar för visst samröre med terrororganisationer.

Det var en delseger för bland annat Kristdemokraterna, då vi under flera år drivit frågan om att kriminalisera samröre med, medverkan i och stöd till rasistiska, terrorstämplade och kriminella organisationer.

Dessvärre är problemen inte lösta i och med de lagar som till slut trädde i kraft. Kristdemokraterna menar att straffet för samröre med terrororganisationer måste skärpas. I dag är straffet för brott av normalgraden upp till två års fängelse, vilket i klartext betyder att många av dem som döms enligt de nya lagarna endast kommer att få villkorlig dom eller skyddstillsyn.

Utredningen *Föreningsfrihet och terroristorganisationer* konstaterar att den grundlagsskyddade föreningsfriheten skyddar även den som är med i sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism.

Därför anser vi att grundlagen behöver förändras så att ett förbud mot samröre med terrororganisationer kan införas. När den nuvarande grundlagen skrevs såg världen annorlunda ut. Terroristresor liknande dem som sker nu och som har skett till exempelvis Islamiska staten, och där personer sedan återvänder redo att fortsätta att begå brott, var inte vanligt förekommande. Lagen behöver uppdateras för att kunna möta dessa nya säkerhets-hot.

Fru talman! Vi vill också lyfta fram frågan gällande utländsk finansiering av extremism. Ett betydande problem som väntas växa framöver är att främmande makt försöker påverka Sverige. Det som mest diskuteras är olika typer av ryska desinformationskampanjer och psykologisk krigföring. Vad som däremot diskuteras mindre är den våg av utländsk finansiering av religiösa stiftelser och moskéer som kommer antingen direkt från utländska stater eller från olika aktörer med en nära koppling till dessa stater.

Det finns stater, stiftelser, organisationer och andra som har ett intresse av att destabilisera Sverige och underminera den svenska demokratin. Det är ett allvarligt hot som påverkar oss långsiktigt. Sverige måste agera. Kristdemokraterna föreslår ett förbud mot att utländska extremister får finansiera organisationer, stiftelser, trossamfund och politiska grupperingar i Sverige.

Ett sådant förbud finns sedan den 15 mars i Danmark, som återigen ligger ett steg före Sverige. Det danska förslaget riktar in sig på utländska aktörer som donerar pengar till organisationer för att underminera de värden som det danska samhället vilar på. En liknande lagstiftning bör införas i Sverige.

Fru talman! För övrigt anser vi att det ska finnas ett särskilt straffansvar för att anskaffa och inneha terroristbrottsinstruktioner. På samma sätt ska det finnas ett straffansvar för att göra propaganda för terrorism.

Fru talman! Terrorismen kommer inte att kullkasta vårt samhälle, men den kan göra mycket skada. Vi behöver fortsätta att agera. Vi i oppositionen har genom åren genom tillkännagivanden visat att förändringar behövs och fortfarande behöver genomföras. Regeringen har agerat, men den har i våra ögon inte gjort det i tillräckligt hög grad. Sverige behöver en ny regering som genomför ytterligare åtgärder som motarbetar terrorism.

Anf. 29 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Den öppna demokratin måste värnas. Terrorismen är ett grundläggande hot mot demokratin, det öppna samhället och enskilda människors liv och trygghet.

I dag ska kammaren behandla tre olika betänkanden som har att göra med terrorism och andra hot mot rikets säkerhet. Lite senare i dag ska vi

debattera ett betänkande om en ny samlad straffrättslig reglering av terroristbrott. Ett annat betänkande som vi ska debattera handlar om regelverket för att utvisa personer som hotar vårt land.

I det första betänkandet, som vi nu har framför oss, behandlar justitieutskottet ett antal olika motionsyrkanden som har att göra med andra aspekter av terrorism. Det har att göra med det förebyggande arbetet, offentlig uppmaning, finansiering av terrorism och mycket annat.

Eftersom vi lite senare i dag ska fokusera på de rent straffrättsliga frågorna tänker jag här ta upp två andra aspekter, det förebyggande arbetet och insatser mot återvändare.

Arbetet mot terrorism är tätt sammanflätat med arbetet för att förebygga och motverka radikaliseringsprocesser till våldsbejakande extremism. Den våldsbejakande extremismen hotar såväl demokratins institutioner som människors liv och frihet. Därför behövs långsiktiga och uthålliga insatser även för att förebygga våldsbejakande extremism.

Vi har mycket att lära av Frankrike och president Macrons arbete för att bekämpa extremism och radikaliseringsprocesser.

I februari 2018 presenterade den franska regeringen en nationell handlingsplan för att förhindra radikaliseringsprocesser. Handlingsplanen omfattar 60 åtgärder under rubrikerna: förhindra radikaliseringsprocesser, involvera samhället i upptäckt och förebyggande av radikaliseringsprocesser, förstå och förutse radikaliseringsprocessen, professionalisering av lokala aktörer och utvärdering av åtgärder samt återintegrering i samhället.

Frankrike är tydligt med att tillämpa ett helt nytt synsätt på den statliga verksamheten på regional nivå genom att integrera bekämpningen av islamism och parallellsamhällen i kärnuppdraget.

Åtgärdsprogrammen omfattar bland annat myndighetsgemensamma kontroller av olika verksamheter såsom religiösa samfund, idrottsinrättningar, friskolor, utskänkingsställen och bönelokaler och har lett till nedstängning av separatistiska inrättningar och återkrav av ekonomiska förmåner.

Sverige behöver på samma sätt arbeta långsiktigt för att bekämpa grogrunderna för att unga radikaliserar. Enligt Säkerhetspolisens rapport om våldsbejakande islamistisk extremism tenderar våldsbejakande ideologiska miljöer att uppstå framför allt i områden med utbredd utanförskap. Så sent som i förra veckan kom en ny rapport från Försvarshögskolan som ger en oroväckande bild av hur den salafistiska miljön blivit alltmer sofistikerad i sin organisering.

Trots ambitiösa satsningar brister det fortfarande i samordningen mellan olika insatser för att förebygga radikaliseringsprocesser. Det är också alldeles för svårt att få hjälp. Det behövs en fördjupad analys av frågan om hur den regionala samordningen kan stärkas. Detta arbete ska främst ske tillsammans med skolan och socialtjänsten i syfte att förebygga att fler radikaliserar, men inte minst för att förhindra ny rekrytering.

Skolan, socialtjänsten och även andra aktörer kan tillsammans med lokal polis tidigt identifiera personer och direkt erbjuda dem råd och stöd för att de inte ska fastna i miljöer där de radikaliserar.

Medvetenhet om föräldrars inställning måste öka med tydliga krav på föräldrar om deras ansvar och skyldigheter att förhindra att barn och unga rekryteras in i våldsbejakande extremism och information om var de kan hitta stöd om de känner oro.

De underrättelser som polisen får av Säkerhetspolisen behöver komma vidare till lokal nivå. Den information och de lägesbilder som är lämpliga att lämna vidare till den lokala polisen, skolan och socialtjänsten når i dag inte fram. Det innebär problem eftersom detta är samhällsfunktioner som oftast är först med att upptäcka en lokal problematik.

För att det förebyggande arbetet på kommunal nivå ska vara effektivt och framgångsrikt krävs att alla aktörer på lokal nivå samverkar och bidrar till framtagandet av en lokal problembild. Det innebär bland annat kommunerna, som har en särskilt viktig roll i det förebyggande arbetet, behöver skaffa sig en egen lägesbild och identifiera de åtgärder som behöver vidtas mot bakgrund av denna.

Det informationsutbyte som blev möjligt genom den lagstiftning om utbyte av information mellan Polismyndigheten och socialtjänsten som infördes den 1 augusti 2020 behöver följas upp genom en översyn av arbets sättet så att till exempel kommunens lokala samordnare blir delaktiga i samarbetet med Säkerhetspolisen och polisen på ett effektivt sätt.

Sverige var det europeiska landet efter Belgien från vilket procentuellt sett flest människor reste för att strida för den islamistiska terrorrörelsen IS. Cirka 300 svenskar reste till Syrien eller Irak för att ansluta sig till IS eller andra terrorgrupper eller för att ge stöd åt det terroristiska statsbygget. Ett antal av dem har dött, men många har återvänt och andra är kvar i fångläger.

Ungefär hälften av IS-resenärerna bedöms ha återvänt. Det vore farligt att tro att de vänder hem därför att de har brutit med en extremistisk ideologi. Tvärtom kan det förutsättas att många kommer att fortsätta arbeta på hemmaplan för att stötta terrorverksamhet och dra in fler.

Personer som har anslutit sig till IS har av egen fri vilja blivit medhjälpare till den brutalaste terrororganisationen som världen har skådat i modern tid. IS förbrytelser har slagit sönder samhällen och skapat omätligt lidande, särskilt för de minoritetsgrupper som varit särskilda måltavlor för IS förföljelser.

Vi i Sverige måste göra alla ansträngningar som står i vår makt för att den som varit delaktig i terrorbrott i IS namn utreds, åtalas och straffas.

I enlighet med gängse rättsprinciper bör detta som huvudregel ske i det land där brottet begicks. Men tar sig personen till Sverige måste rättsstatens alla medel användas för att personen ska lagföras. Det är vi skyldiga alla offer för IS förbrytelser.

Utmaningarna för de kommuner som tar emot återvändande barn är stora. Det handlar om individer som med stor sannolikhet kan vara såväl traumatiserade som radikaliserade. Det är av största vikt att de barn som återvänder skyndsamt får tillgång till kris- och traumabehandling. Det är även nödvändigt att bedöma risken för att barnen har radikaliserats och vilka insatser som krävs för avradikalisering.

CVE har ett viktigt ansvar att hjälpa till att förbereda kommunerna. Det är viktigt att socialnämnden inleder utredningar av dessa barn och att de barn som på eget bevåg har anslutit sig till terroristorganisationen utreds för brottsmisstankar.

Även vårdnadsfrågan ska utredas. Har du valt att ansluta dig till en terrororganisation har du valt bort förutsättningarna att ge ditt barn en trygg och tillitsfull uppväxt. De familjehem och institutioner där barnen

placeras måste få stöd och handledning. Detsamma gäller för personal inom förskola och skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Slutligen behöver det göras en säkerhetsplanering för de beslutsfattare inom socialtjänsten och socialnämnderna som fattar beslut om omhändertagande av dessa barn.

Fru talman! Jag står förstas bakom Liberalernas alla reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4.

Anf. 30 MARTIN MARMGREN (MP):

Fru talman! Den 7 april 2017 jobbade jag som polis. Vi hade faktiskt en arbetsplatsträff, så vi var civila och var inne i stan när terrorn slog till. Det första vi då behövde göra var att ta oss tillbaka till stationen för att kunna verka. De första timmarna var ett exempel på hur totalt lamslaget ett samhälle kan bli av ett terrordåd. Vi fick kontinuerligt besked om nya terrordåd, om skjutningar vid Hötorget och vid Fridhemsplan. Det var ärligt talat kaos – precis den sortens kaos som en terrorist är ute efter. Det hemskaste är naturligtvis fortfarande offren. Fem personer dog den dagen, och en av dem var ett barn.

Terrorn är vidrig oavsett vilken politisk ideologi som ligger bakom. Och vi som samhälle behöver naturligtvis göra allt vi kan för att bekämpa terrorn och för att förebygga att människor radikaliserar in i någon som helst terrorideologi.

Det förebyggande arbetet handlar väldigt mycket om ett samhällsbygge. Vi kan prata mycket om det. Men ju mer vi bygger ett samhälle som ser barn tidigt, som ger rätt stöd och hjälp, som skapar sammanhang och som får människor att känna sig inkluderade, desto färre terrorister kommer vi att ha, både interna och exporterade.

Detta är ett väldigt stort ämne, och jag kommer att fokusera framför allt på de punkter där Miljöpartiet har motionerat.

Att upptäcka och förebygga radikaliseringsprocesserna i tid är naturligtvis ett brett samhällsansvar. Men Center mot våldsbejakande extremism har en viktig roll här. Miljöpartiet anser att Center mot våldsbejakande extremisms arbete med att förebygga radikalisering och samverka med kommunerna behöver stärkas så att CVE får en mer operativ roll i sitt arbete.

Jag går vidare till finansieringen. Personer med terroranknytningar i Sverige har länge varit med och finansierat terrorism i stora delar av världen, inte minst i Mellanöstern. De pengar som rör sig mellan kriminella miljöer och in i terroranknutna miljöer och ibland ut ur landet är ett jättestor problem; på det sättet är vi med och skapar lidande och död i andra delar av världen. Här behöver vi bli ännu bättre.

När vi skärper arbetet mot illegala pengar – mot penningtvätt och mot kriminellas pengar – blir det också lättare att komma åt de pengar som är med och finansierar terrordåd. Här behöver vi göra mer.

Vad gäller vår motståndskraft är det, ur ett bredare perspektiv, viktigt att peka på att det för svensk säkerhet är viktigt att Sverige har kontroll över svensk infrastruktur. Infrastruktur behöver vara robust och ha motståndskraft mot alla former av utländsk påverkan.

Det pågår i dag ett fruktansvärt anfällskrig där vår granne i öster, Ryssland, har angripit ett demokratiskt grannland. Kina, som är allt annat än demokratiskt, köper upp stora delar av svensk infrastruktur. Vi behöver bli

vaksammare på vad vi tillåter och när det gäller vilken sorts ägande i vår nationella och essentiella infrastruktur som vi tillåter externa krafter, som diktaturer, att stå för. Risken för påverkan när man kan kontrollera delar av livsnödvändig infrastruktur i Sverige är ju uppenbar.

Slutligen har Miljöpartiet också motionerat om ett nationellt avhopp-program. Fokus ligger på terrorism. Det är väldigt viktigt att det i alla kommuner finns kapacitet att hantera avhopp på ett snabbt, skickligt och professionellt sätt i samverkan med berörda myndigheter, kommuner och polis. Där är vi inte än.

Här finns också en koppling till kriminalitet. När vi är ute och träffar människor som drabbas av den grova gängkriminaliteten, till exempel i Rinkeby, lyfts ofta just bristen på ett nationellt avhopp-program upp som en stor brist.

Det sker ett arbete, och man pratar om nationella riktlinjer. Nu verkar det bli Polismyndigheten som ska få styra detta, men det är fortfarande halvmesyre – man går inte hela vägen fram och skapar ett operativt nationellt avhopp-program. Det anser Miljöpartiet är nödvändigt.

Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 5.

Anf. 31 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Vi diskuterar i dag justitieutskottets motionsbetänkande om terrorism. För ovanlighets skull har jag ingen reservation och yrkar helt enkelt bifall till förslaget i betänkandet som det ligger. Det känns nästan lite konstigt, men det får man skaka av sig. Det är skönt.

Vi har i dag, som sagt, tre ärenden där terrorismfrågorna diskuteras utifrån olika perspektiv. Som reformist anser jag att våld som medel för att uppnå politiska mål är fullständigt oacceptabelt. Detta ligger så att säga i själva kärnan i socialdemokratien, som redan 1917 slängde ut ett antal ledande gestalter som hade en mer revolutionär inställning i de här frågorna ur partiet.

Det är via folkbildning, samtal och demokratiska val med följande parlamentariska processer som vi vill förverkliga vår vision om ett bättre samhälle. Vi kommer alltid att stå främst i ledet för att bekämpa de separatistiska, våldsbejakande och odemokratiska ideologierna. Det är en utfästelse från oss socialdemokrater. Vi kommer alltid att markera och agera mot den politiska islamismen och dess uttryck. Vi kommer aldrig att acceptera den normalisering som har skett av de högerextremistiska rörelserna, som tas in i den politiska värmen – var så säkra på det!

Terrorism är ju inte något nytt fenomen, som bland andra Moderaternas företrädare tog upp. Våldshandlingar från icke-statliga eller utoparlamentariska grupper har länge använts för att destabilisera och skapa social oro med det övergripande syftet att skada institutioner, grupper och individer och påverka samhällsutvecklingen åt ett visst håll. Nu vaknar den gamle historieläraren i mig! Man kan naturligtvis titta tillbaka ända till nolltalet och den situation som rådde i Judeen.

Under 1800-talets slut och 1900-talets början såg vi inte minst den ryska anarkismen och dess mer eller mindre uppfinningsrika sätt att ta död på tsarfamiljen som ett exempel på hur terrorismens ansikte började att få mer moderna uttryck. Därefter har vi dessvärre levt med den här farsoten under lång tid.

Vi har haft vänsterextrema terrorattentat mot företagsledare och politiker i Frankrike, Västtyskland och Italien under 60- och 70-talet.

På de brittiska öarna har vi haft IRA, vars bombterror under framför allt 70-talet och början av 80-talet veckovis plågade befolkningen, inte minst i London och andra storstäder.

Vi har självklart haft 11 september, med påföljande kaos.

Vi har haft attentaten i Madrid, Berlin, Bryssel och Paris.

Vi har kunnat se baskiska separatister, som så sent som de senaste 20 åren har ägnat sig åt terrorattentat – ända fram till 2018, då åtminstone ETA bestämde sig för att avveckla sig själva.

Vi har sett de fruktansvärda attentaten i Oslo och på Utøya, som har nämnts tidigare, där den högerextreme Breivik dödade barn och ungdomar vars liv skulle släckas just därför att de stod för det mångkulturella och humanistiska samhället.

Jag blir lite beklämd när jag hör sverigedemokraten Marttinen, som pratar om just dessa värden på ett obehagligt raljant sätt. Detta är värden som kanske skulle vara dåliga enligt en sverigedemokrat. De här ungdomarna dog för dessa värden, och det behöver vi ha med oss.

Ibland behöver vi faktiskt påminna oss om varför och om vilket tankegods som är bränslet för en terrorists gärningar. Dessa ungdomar dog inte för att de var norska medborgare eller för att de var lägerdeltagare. De dog inte av en slump. De var ett tydligt mål denna dag. För den typen av extremism var de ett hot som skulle elimineras för att en världsbild av konspirationsteorier och högerextremism med rötterna i nazismen skulle kunna förverkligas.

Det var inte heller en slump när Drottninggatan blev platsen för en av vår nations allra mörkaste stunder. Det var det vardagliga, myllrande och levnadsglada som terrorismen ville döda. Det var det öppna och i grunden sekulära och jämställda samhället som med terrorns hjälp skulle skadas. Här visade sig dock vår nation vara stark. Bilderna efter terrorattentatet handlade mer om när människor solidariskt stod upp för varandra och erbjöd varandra skjuts och tröst i en fruktansvärd tid.

Även om det inledningsvis rädde kaos, som Martin beskrev, kunde vi faktiskt också se ett effektivt polisarbete när det gäller en fällande dom. Vi kunde till och med se någonting så ovanligt i dagens politik som att politiker satte sig i ett rum och försökte att hitta en överenskommelse för att förhindra framtida attentat. Det var vackert så. Dessvärre fick aldrig offren uppleva dessa saker, och det är naturligtvis till dem som tankarna går.

Ingen föds till terrorist. Målet måste naturligtvis vara att så tidigt som möjligt identifiera radikaliseringsprocesser och att motverka dem som håller på att radikaliseras. Enligt Säkerhetspolisen består de våldsbejakande radikaliserade grupperna av människor som upplever att de är utsatta för orättvisor och kränkningar, både påhittade och i viss utsträckning verkliga – det kan finnas en reell grund.

Fru talman! Jag gillar absolut inte kanon, som politiker ibland ägnar sig åt att konstruera. Det är klåfingrigt och ointellektuellt. Ibland hade jag dock önskat att det fanns vissa läsmåsten för oss politiker på det rättsvårdande området.

Jag har med glädje kunnat höra att man flitigt refererat till Diamant Salihus bok *Tills alla dör* i den här talarstolen beträffande förståelsen för mekanismer kring våldet i våra förorter. I detta fall, när det gäller terrorn,

skulle jag vilja lyfta fram en av det senaste decenniets kanske allra bästa svenska skönlitterära böcker, nämligen Johannes Anyurus bok *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar*. Det är ett litterärt mästerverk, precis som Kristian Lundbergs *Yarden*, som gavs ut tio år tidigare och som beskriver prekariatets situation i Malmö och hur det är att falla genom mörkret.

Johannes Anyurus bok inleds med ett terrordåd i Göteborg med tydliga referenser till såväl Charlie Hebdo som Lars Vilks. Attentatet går dock fel. En av de tre terroristerna utför inte sin uppgift utan ger oväntat upp. Historien tar en annan vändning. Boken är på många sätt en existentialistisk science fiction-roman.

Jag skulle vilja läsa upp ett kort stycke ur boken: ”Nu kommer en vind. Den lyfter lekplatsens sand och en handfull strån av torrt gräs upp framför höghusfasaderna. De två flickorna i de gamla bildäcksgungorna svingar sig högre. Jag betraktar dem genom glaset. Jag hör inte deras skratt. Jag hör panikslagna, hesa skrik, rytandet av automateld, bullret när föremål och kroppar kastas omkull.”

Vår främsta lärdom av den här romanen är att vi måste kunna se våra beslut i en spegel. Vi, det starka samhället, kan i vår iver att möta terrorismens uttryck faktiskt också skapa monster, där religionsfrihet och yttrandefrihet sätts ur spel och där vi som i Johannes Anyurus roman har omskolningsläger för muslimer. I romanen kallas det Kaningården. Om ni vill veta vad helvetets förgård är kan ni läsa om Kaningården. Det är på många sätt en sådan plats.

Ett sådant samhälle vill vi inte ha. Vi måste passa oss för att bli nyttiga idioter som spelar dem som vill döda vår ömtåliga och i ett historiskt perspektiv unika samhällsmodell i händerna. Tro mig – det är där vi folkvalda har vår främsta utmaning: i skärningspunkten mellan rättssäkerhet och effektivitet, mellan integritet och brottsprevention. Att hitta rätt balanspunkt är trots allt vad dessa och de följande två betänkandena handlar om. (Applåder)

Anf. 32 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Petter Löbergs anförande väcker åtminstone en fråga. Jag har i övrigt ännu ett par frågor att ställa.

Petter Löberg nämner i sammanhanget, när vi diskuterar terrorism, att högerextrema rörelser som tagits in i värmen är någonting som Socialdemokraterna vill bekämpa. Frågan är vilken specifik rörelse det är Petter Löberg syftar på kopplat till området terrorism. Det skulle jag vilja ha svar på.

Den andra frågan gäller den utfästelse som Petter Löbergs statsminister gjorde 2019, och säkert fler gånger i historien, om att det inte ska råda straffrihet för de individer som från Sveriges sida deltagit i Islamiska statens terrorkrig. Nu ser vi resultatet. Över 90 procent av dem som haft samröre med Islamiska staten eller deltagit i terrorkriget har mött straffrihet. Det har handlat om massavrättningar och korsfästningar. Man har våldtagit, halshuggit och sålt kvinnor och barn som sexslavar. Nästan 90 procent av utredningarna har lagts ned. Regeringen har till och med bistått individer att komma tillbaka till Sverige. Det är alltså straffrihet som de har mött. Vad ska man kalla ett sådant resultat, enligt Petter Löberg?

Frågan är också: Hur har den våldsbejakande islamismen kunnat växa sig stark så explosionsartat i Sverige? Det är den snabbast växande extre-

mismen i vårt land. Vilken är Petter Löbergs analys – hur har den gruppen kunnat växa så oerhört snabbt i Sverige under de senaste 20 åren? Det är också en fråga som jag skulle vilja ha svar på från Petter Löberg och Socialdemokraterna.

Anf. 33 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Jag nämnde Breivik, Adam Marttinen. Breivik var, som du vet, både förtroendevald och medlem i ett parti nära ditt eget, den norska motsvarigheten till Sverigedemokraterna. Ditt eget parti är, vilket jag knappast behöver upplysa dig om, sprunget ur nazismen, som är en våldsbejakande extremistisk miljö. Det är du också väl medveten om. Du är en ledamot som representerar väldigt mycket av de problem som vi ser med högerextrema miljöer. Ni är barn av detta.

När det gäller frågan om straffriheten är det så att vi har ett rättssamhälle. Även om man har begått fruktansvärda gärningar i Syrien eller på andra ställen måste det ledas i bevis. Man ska dömas enligt sedvanlig svensk rätt. Problematiken med IS-resenärerna är att det är svårt att samla ihop bevisning, klara av en rättssäker prövning och fälla dem som eventuellt har begått brott. Det är fortfarande så att rättssäkerheten råder även för terrorister.

När det gäller huruvida de ska tas hem eller inte, vilket ni gör ett stort nummer av, är det så att de är svenska medborgare. Många av dem är födda och uppvuxna i det här landet. Dem måste vi ta hand om. Det är väl inte rimligt att vi inte ska ta ansvar för våra medborgare som åker till andra länder och begår terrorattentat? Det vore ju helt orimligt.

Säpo pekar på att de just nu ser den största ökningen inom de högerextrema grupperna. Jag är dock väldigt glad över att många av de förslag som genomförts inneburit att de islamistiska terrordåden minskat i omfattning i Västeuropa och Sverige de senaste åren. Men vi tar såklart detta på stort allvar.

Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamoten om att vi inte använder ”du” eller ”ni” utan pratar genom talmannen.

Anf. 35 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Petter Löberg för svaret och förtydligandet. Det är på sätt och vis lite oroväckande att höra att man betraktar Sverigedemokraterna som ett problem kopplat till terrorism. Jag blir själv här i replikskiftet utpekad som en del av den terrorism som vi i dag debatterar och på olika sätt försöker komma åt. Det finns ett talesätt som säger att man ska akta sig för att bli ett monster när man försöker bekämpa monster. Jag tycker mig se en radikaliserings inom socialdemokratin och inom socialistiska rörelser. Man använder allt mer retorik för att berättiga till handlingar som många gånger kan gå över gränsen.

Jag har inte ägnat 20 år av mitt liv åt att arbeta i demokratiska församlingar för att på något sätt främja terrorism. Man kan läsa i riksdagens protokoll från mina år i riksdagen vad jag anser om terrorism och hur jag vill bekämpa terrorism. På det sättet tycker jag att man kan värdera Sverigedemokraterna, vårt arbete mot terrorism och vårt förhållande till terrorism. Där har Petter Löberg en läxa att lära.

Men om vi ser på det historiskt – varför har just den våldsbejakande islamismen kunnat gå från ett hundratal individer till flera tusen individer i Sverige? Ser inte Petter Löberg och Socialdemokraterna att det här är starkt kopplat till en migrationspolitik utan kontroll och en politik för att främja kulturell separatism i Sverige med bidrag till extrema moskéer och statsbidrag till olika typer av extrema miljöer utan någon vidare kontroll? Det har uppdagats i granskningsreportage efter granskningsreportage hur radikala imamer har fått föreningsbidrag. Man säger att man skärper sig. Man säger förlåt och så får man fortsatta bidrag från staten. Det är klart att det är kopplat till de här sakerna. Ser inte Petter Löberg och Socialdemokraterna det?

Anf. 36 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Säpo, jag och regeringen ser två tydliga miljöer som är allvarliga säkerhetshot mot vårt land. Den ena gruppen står för den islamism som Adam Marttinen beskriver. Vi ser till att göra skärpningar när det gäller bidragen till föreningar. Vi vill också stänga ned de religiösa friskolorna.

Den andra gruppen är de högerextrema. Du tillhör den gruppen, Adam Marttinen. Jag förstår att det känns jättejobbigt. Du gick med i partiet för 20 år sedan. Ni har i princip ägnat veckor åt att rensa ut nazister ur era led. När det gäller den vitbok som ni håller på och skriver just nu har ni ett enormt arbete med att försöka tvätta bort ert nazistiska förflutna. Ni grundades av gamla SS-veteraner. Stora delar av det ledargarnityr ni hade i början som parti är sprunget ur Bevara Sverige svenskt och en del nazistiska rörelser. Det kan knappast komma som en överraskning. Det är klart att de högerextrema grupperna är en grogrund för terrorism.

Sverigedemokraterna har, precis som många andra partier, gjort en resa och blivit parlamentariska. Men i grunden, när det gäller värderingar och synsätt, är de högerextrema grupperingarna, som jag anser att ni tillhör, ett stort säkerhetshot på sikt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

§ 9 Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU30

Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden (prop. 2021/22:131

och prop. 2021/22:134 delvis)

föredrogs.

*Nytt regelverk
för kvalificerade
säkerhetsärenden*

Anf. 37 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Nu kör vi igen! Vi har kommit till punkt nummer 2 i dagens övningar gällande terrorismfrågorna. I detta fall handlar det om ett nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden; det är en proposition. Det rör sig i grunden och botten om de kanske största förändringarna på 30 år på detta område. En helt ny lag kommer på plats, som ersätter den

gamla lagen om särskild utlänningskontroll. Den nya lagen kommer att heta lagen om särskild kontroll av vissa utläningar.

Syftet är att lagen ska bli mer ändamålsenlig, effektiv och överskådlig. Det gäller framför allt individer och grupper som utgör kvalificerade hot mot Sveriges säkerhet. Samtidigt måste vi naturligtvis, som jag har försökt belysa tidigare, ha ett väl fungerande skydd för grundläggande fri- och rättigheter.

Jag ska ta upp några saker som det har pekats på i lagrådsremissen och så småningom i propositionen och nu betänkandet.

Vi ska ge utökade möjligheter att utvisa personer av utländsk härkomst som utgör kvalificerade hot mot Sveriges säkerhet, under förutsättning att de är utländska medborgare.

Vi vill ha förtydligade förutsättningar när det gäller förvar. Det innebär också att vi i praktiken tredubblar tidsgränserna för att verkställighet ska kunna genomföras på ett mer effektivt sätt.

Vi vill att man ska kunna använda ytterligare tvångsmedel, och vi har också sänkta krav, dock med viss återhållsamhet, när det gäller tillstånd för hemliga tvångsmedel.

Vi vill också ha en utökad anmälningsskyldighet för den som uppfattas som en säkerhetsrisk, och vi ska till exempel införa regler om att personen i fråga inte får lämna vissa vistelseområden.

Vi genomför också en bred straffskärpningsomgång när det gäller de flesta brott, bland annat för utläningar som återvänder till Sverige trots ett återreseförbud eller som bryter mot anmälningsskyldigheten på olika sätt.

Denna lag är tänkt att träda i kraft den 1 juli.

Vi har, tillsammans med det som ibland lite slarvigt kallas för en falsk majoritet i utskottet, ett antal reservationer. Man ska ju egentligen, enligt överenskommelse, yrka bifall till *en* reservation. Men eftersom vi har en falsk majoritet väljer jag ändå att yrka bifall till våra reservationer 5, 10, 11, 12 och 13.

De handlar bland annat om tvångsmedel. Enligt punkt 10 vill man ha en ny utredning, och det känns inte lägligt nu när vi som sagt lägger fram detta skarpa lagförslag som tar ett helhetsgrepp om detta.

Punkt 11 handlar om diplomatiska garantier. Här anser vi att vi behöver utvärdera möjligheterna till tredubblad tid för verkställighetsförvar innan man går vidare med detta.

En reservation handlar om biometriska frågor. Där har vi just nu väldigt kraftfulla redskap på gång; de genomförs inte minst inom EU-familjen. Det som kallas för Schengens informationssystem, SIS II, kommer att tas i bruk inom kort, och vi vill att det ska implementeras och hantera dessa frågor så att vi har en gemensam hållning inom EU.

Detsamma gäller begränsning av ekonomiska rättigheter. Rent moraliskt kan det kanske kännas helt rimligt att man inte ska ha rätt till vissa ekonomiska ersättningar om man befinner sig i förvar och ska utvisas på grund av att man uppfattas som ett säkerhetshot. Däremot vill vi i vår reservation peka på att detta handlar om oerhört avancerat lagstiftningsarbete. Vi går in i väldigt många socialtjänst- och bidragssystem när en sådan här översyn ska göras, och det ligger inte inom ramen för de resurser vi just nu har att hantera detta utredningsmässigt – även om man naturligtvis

kan resonera i dessa banor. Men just nu anser vi inte att detta bör vara prioriterat.

Detta var de fyra sista reservationerna. Den första, reservation 5, handlar om hemliga tvångsmedel. Där delar vi egentligen utredningens uppfattning att man av både praktiska och tekniska skäl inte ska skruva i den lagstiftningen mer än nödvändigt. Vi anser att det utredningsförslag som ligger är till fyllest för att uppnå målen med den tekniska och elektroniska övervakning som finns.

Det var alltså de fem reservationer vi har i detta ärende.
(Applåder)

Anf. 38 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Europa har under de senaste decennierna drabbats av en lång rad mycket allvarliga terroristdåd. Sverige har sedan ett antal år en förhöjd terrorhotnivå. Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning finns det individer, både i Sverige och utomlands, som betraktar terrorattentat mot mål i Sverige som legitima och har såväl avsikt som förmåga att genomföra attentat. Kriget i Ukraina gör oss också påmind om de antagonistiska hoten från andra stater i Sverige.

Mot den bakgrunden är det av stor vikt att Sverige med kraft kan ingripa mot utländska medborgare som bedöms utgöra kvalificerade säkerhetshot. Där fyller lagen om särskild utlänningskontroll i dag en viktig funktion genom att den gör att särskilda åtgärder kan vidtas gentemot utlänningar som bedöms utgöra hot. Lagstiftningen har emellertid väldigt stora brister.

I samband med den så kallade terroröverenskommelsen 2017, som det tidigare refererats till, förband sig regeringen att se över lagen om särskild utlänningskontroll. Dessförinnan hade Säkerhetspolisen i en särskild inlägga till regeringen påtalat att lagstiftningen var otydlig, svårtolkad och svårtillämpad.

Trots detta tog det regeringen mer än ett år efter terroröverenskommelsen att tillsätta en utredning, och i mars 2020 lämnade utredningen sitt betänkande. Utredningen föreslog en helt ny lagstiftning med ikraftträdande den 31 juli 2021. Men först den 24 februari 2022 lämnade regeringen en proposition till riksdagen med föreslaget ikraftträdande den 1 juli 2022. Det kommer alltså att ha tagit fem år från det att regeringen förband sig att se över lagen om särskild utlänningskontroll tills en ny lagstiftning kan träda i kraft.

Vi moderater välkomnar att den nya lagen äntligen ligger på riksdagens bord, men vi konstaterar samtidigt att flera olösta problem kvarstår, något som vi har gemensamt med en majoritet i utskottet som föreslår att kamraren senare i dag ska rikta sex tillkännagivanden till regeringen.

Moderaternas utgångspunkt är att utländska medborgare som utgör hot mot Sveriges säkerhet ska lämna landet. Om det av olika skäl inte är möjligt behöver dessa personer hållas i förvar eller övervakas på ett betryggande sätt.

I flera uppmärksammade fall har utländska medborgare som utgör säkerhetshot försatts på fri fot på grund av att det har funnits verkställighets hinder vid utvisning. Personer som av både regeringen, Säkerhetspolisen och Migrationsverket har bedömts utgöra hot mot Sveriges säkerhet kan alltså i princip röra sig fritt i det svenska samhället.

I den nya lagen utökas tidsfristen för att hålla en person i förvar. Problemet med hur en person ska hanteras vid verkställighetshinder, alltså när en utvisning inte kan verkställas, kvarstår dock.

Om en person som är utvisad enligt lagen om särskild utlänningskontroll inte längre kan hållas i förvar är det vanligt att personen åläggs anmälningsplikt. Det är av avgörande betydelse att Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen har uppsikt över personer som utgör hot mot Sveriges säkerhet. Det är därför av stor vikt att den som är ålagd anmälningsplikt också följer denna.

I den nya lagen skärps straffskalan för brott mot anmälningsplikten, men med tanke på anmälningspliktens avgörande betydelse för att kunna kontrollera och övervaka var utlännen befinner sig är den nu föreslagna straffskalan, som börjar med 14 dagars fängelse, alldeles otillräcklig. Jag yrkar därför bifall till reservation 6 om skärpta straff för brott mot lagen.

Fru talman! Brott mot anmälningsplikten bör också kunna utgöra en självständig grund för att ta en person i förvar. Genom en sådan åtgärd blir det möjligt att vid behov ta en utlännings i förvar efter att denne har brutit mot anmälningsplikten. I denna del väntas kammaren senare i dag besluta om ett tillkännagivande till regeringen.

Det måste också övervägas hur de fall där det inte är möjligt att verkställa utvisningar ska hanteras och på vilket sätt samhället ska kunna skydda sig mot personer som anses utgöra ett säkerhetshot inom ramen för de internationella konventioner som gäller. Här bör regeringen närmare analysera hur övriga europeiska länder som också är bundna av Europakonventionen arbetar med frågorna och vilka slutsatser som kan dras av deras arbete.

Mot bakgrund av frågornas gränsöverskridande karaktär finns också skäl att se över hur samarbetet inom EU kan stärkas. Utifrån den utgångspunkten bör regeringen vidta ytterligare åtgärder för att fler utvisningar av personer som anses utgöra hot mot Sveriges säkerhet ska kunna verkställas.

I de fall där ett utvisningsbeslut inhiberas på grund av verkställighetshinder kommer personerna, enligt Migrationsverkets remissvar, att få rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande i de fall de är asylsökande eller till bosättningsbaserade förmåner i de fall de är folkbokförda.

Det är rimligt att de personer som kan befaras utgöra allvarliga hot mot Sveriges säkerhet inte får rätt till mer än mycket begränsade ekonomiska förmåner efter beslut om utvisning, även när verkställigheten har inhiberats. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag för att ytterligare begränsa de ekonomiska förmånerna för personer vars utvisningsbeslut inhiberas enligt denna lag.

Säkerhetspolisen konstaterar att de personer som är föremål för Säkerhetspolisens intresse sällan bor stadigvarande på en plats. Det är också vanligt att de har sina tillhörigheter utspridda på flera platser. Säkerhetspolisen föreslår därför att husrannsakan enligt denna lag vid synnerliga skäl även ska få genomföras på andra platser än hos utlännen, vilket inte föreslås i lagstiftningsprodukten. Moderaterna delar den uppfattningen och föreslår att regeringen ska återkomma till riksdagen även i denna fråga.

Den nya lag som vi debatterar i dag och som vi senare ska besluta om innebär en klar förbättring på detta område jämfört med dagens läge, men som jag har konstaterat och som jag tror kommer att konstateras i flera av de efterföljande debatterna återstår fortfarande mycket att göra för att få en tillfredsställande lagstiftning för att hantera denna typ av problem.

Anf. 39 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi fortsätter att debattera det andra av de tre betänkanden för dagen som rör terrorism.

Till att börja med vill jag, efter det tidigare replikskiftet mellan mig och Petter Löberg från Socialdemokraterna, förtydliga att Sverigedemokraterna inte av Säkerhetspolisen anses utgöra en del av den högerextrema miljön, som är en av de tre miljöer som Säkerhetspolisen har pekat ut, det vill säga den våldsbejakande islamistiska miljön, som är den största av dessa och som har varit den snabbast växande, den våldsbejakande högerextrema miljön och den autonoma miljön, de så kallade vänsterextrema. Alla påståenden om att vi skulle tillhöra denna miljö är falska, men det utgör ett exempel på hur socialdemokratisk retorik har tillåtits bli mer extrem.

Nu debatterar vi *Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden*. Detta har varit en fråga som Sverigedemokraterna har drivit på långt innan Säkerhetspolisen själva uppmanade regeringen att skärpa lagen. Vi har tidigt pekat på att det finns stora brister med att utlänningar i princip kan vistas helt fritt i vårt land när de utgör ett hot mot vårt rikets säkerhet.

Detta har inte varit ett problem som Moderaterna, Socialdemokraterna, Centerpartiet eller andra partier har uppmärksammat, utan det är först när dessa frågor har kommit högt upp på den politiska agendan genom mediala reportage och terrorattentat som man har valt att titta på ärendena, och inte minst efter att Säkerhetspolisen själva har varit tvungna att påpeka att lagen har varit svårtillämpad och otydlig och att resultaten allt som oftast har blivit att utlänningar som utgör ett terrorhot har fått gå fritt i vårt land. Därefter har andra partier valt att höja rösten för en förändring. Vi har i riksdagen haft tillkännagivanden om att ändra och skärpa reglerna, och vi har i dag en proposition från regeringen som ett svar på bland annat just detta.

Det finns många saker som går åt rätt håll. Det är inte så att regeringen försöker liberalisera lagstiftningen. Vänsterpartiet kanske gör det, men inte regeringen. Detta tycker Sverigedemokraterna är positivt. Vi har länge förespråkat det. Vi tycker att det är helt orimligt att personer som utgör ett säkerhetshot ska kunna gå fritt i vårt land. Om vi hade fått bestämma hade de inte varit här från första början.

Det handlar om utlänningar som har tagit sig till Sverige och som har kunnat få uppehållstillstånd och vistas här ibland oss trots att de utgör en del av den extrema miljön och till och med utgör ett hot när det gäller att genomföra terrorattentat i Sverige. Det är ett tydligt tecken på att vi har haft en alltför ansvarslös invandringspolitik under socialdemokratiska och borgerliga regeringar under decennier. Vi har haft många uppmärksammade fall där vi har försökt utvisa individer som utgör en del av de miljöer jag nämnde.

Det har dock inte gått speciellt bra att utvisa dessa personer då de riskerar en omild behandling i sina hemländer. Regeringen omprövar nästan

aldrig Migrationsöverdomstolens beslut, som kan vara flera år gamla. Man har vägrat att göra det som Sverigedemokraterna har pekat på, såsom att jobba med diplomatiska garantier för att kunna verkställa utvisningar. Man har visat ett stort motstånd generellt när det kommer till dessa frågor. Då är det kanske inte så konstigt, fru talman, att det har tagit så lång tid för just denna proposition att nå riksdagens bord.

Sverigedemokraterna har precis som många andra partier synpunkter på det förslag som regeringen har kommit med. Mikael Damsgaard från Moderaterna redogjorde för en del av dem som vi står bakom i betänkan-det. En av dem rör straffansvaret, som jag vill belysa särskilt i denna debatt för att visa på de hål som finns i alla lagstiftningar som Socialdemokra-terna kommer med till riksdagen när det kommer till terrorism och brotts-bekämpning i stort.

Låt oss säga, fru talman, att vi lyckas utvisa någon av de individer som utgör ett säkerhetshot mot vårt land. Då ska det enligt det nya förslaget föreligga ett straffansvar om de bryter mot reglerna och återvänder till Sve-rige. Detta är rimligt, tycker Sverigedemokraterna. Det ska givetvis föreligga ett straffansvar för en person som mot ett utvisningsbeslut och åter-reseförbud ändå återvänder till Sverige och där utgör ett hot mot rikets säkerhet. Det ska föreligga ett straffansvar i sådana situationer. Men då har regeringen kommit med en skrivelse – 8 kap. 1 § – som säger att man, om man väljer att åka till Sverige och om man är under flykt och alltså vill hävda flyktingstatus, inte ska mötas av ett straffansvar.

Det här, fru talman, slår hål på hela propositionens effektivitet. Exem-pelvis handlar det om nio uppmärksammade imamer, som vi har haft svårt att utvisa. De enda som har lämnat landet är de som har gjort det frivilligt. Regeringen har inte lyckats verkställa en enda utvisning av de individer som utgör ett terrorhot mot vårt land. Och om vi väl lyckas utvisa de här individerna kan de komma tillbaka till Sverige och hävda att de har flyk-tingskäl och då undgå straffansvar för att de trotsar återreseförbudet.

Det här är alltså ett totalt tandlöst förslag från regeringens sida, och det är ett tydligt exempel bland många. Det handlar ju inte bara om detta utan också om tidigare förslag som vi har debatterat i den här kammaren, exem-pelvis resa i terrorismsyfte. Regeringen gjorde så att det inte var straffbart att resa till sitt hemland, det vill säga att om man var medborgare i Syrien eller Irak kunde man resa och undgå straffansvar för resa till terrorist-organisationer.

Den luckan åtgärdade sedan regeringen efter flera år, efter påtryck-ningar från EU. Men i det här läget har man fortfarande byggt in stora luckor i lagstiftningen som gör att ingen kommer att möta ett straffansvar om man återvänder till Sverige. I det här avseendet är jag lite förvånad över att Sverigedemokraterna står ensamma bakom förslaget att ta bort den skrivningen i lagförslaget.

Om man utvisas från Sverige behöver man inte återvända till Sverige om man är exempelvis flykting. Det finns väldigt många länder att välja på och resa till i så fall. Men Sverige ska inte vara ett av de länder som någon ska kunna återvända till och undgå straffansvar.

Det är Sverigedemokraternas bestämda uppfattning att det här måste åtgärdas, och vi tror också att det kommer att åtgärdas. Men i dag är det endast Sverigedemokraterna som lyfter just den här aspekten i förslaget. Det är den reservation, fru talman, som jag också vill yrka bifall till. Det

handlar om straffansvar. Jag yrkar alltså bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 7 under punkt 6.

Prot. 2021/22:120
30 maj

*Nytt regelverk
för kvalificerade
säkerhetsärenden*

Anf. 40 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Martinen slår sig för bröstet och säger att Säpo inte anser att Sverigedemokraterna är en högerextrem säkerhetsrisk. Det må vara hänt; det är ett korrekt uttalande. Vad jag säger är att ni är ett högerextremt parti med rötterna i nazismen.

Jag skulle egentligen vilja ställa en fråga till ledamoten: Är inte Sverigedemokraternas rötter djupt förankrade i Bevara Sverige svenskt? Är inte Sverigedemokraternas rötter djupt förankrade i den svenska nynazistiska myllan från 80- och 90-talet?

Alla de som hävdar detta och all den dokumentation som existerar – allt bild- och filmmaterial, alla ljudfiler och alla dokument som forskningen kan leverera – är det falskier för Sverigedemokraterna? Eller är ni sprungna ur den högerextrema miljön? Kommer ni därifrån? Det skulle jag gärna vilja ha ett svar på från ledamoten. Ja eller nej? Om ni kommer någon annanstans ifrån vore det bra att få reda på det.

Det här kallas för whitewashing, och det är precis på samma sätt som ni desperat försöker tvätta bort era Rysslandskopplingar med anledning av det som händer i Ukraina. Ni har desperat, under decennier, försökt tvätta bort ert nynazistiska förflutna. Det kommer ni inte att lyckas med. Vi kommer att påminna folket om det här. Ni är högerextrema, och ni har inte blivit bättre. De tio senaste åren ser vi till och med en radikaliseringsåsiktsmässigt på många sätt hos Sverigedemokraterna.

Anf. 41 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påpeka att ärendet handlar om ett nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden. Jag trodde att resonemanget skulle knytas ihop på något vis, men jag har inte hört att det har gjorts det. Nu vill jag att vi återgår till ärendedebatten.

Anf. 42 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Det kan bli en svår gir för mig. Men jag kände ändå att jag var tvungen att markera i talarstolen, även om min markering mot det påstående som tidigare gjordes var utanför ärendet.

Jag tycker också att det Petter Löberg gör är lite löjeväckande. I sitt förra anförande i talarstolen hyllade han Socialdemokraterna för att man har uteslutit extrema krafter ur sitt eget parti genom årtionden och genom århundraden, som det kanske blir vid det här tillfället. Sedan anklagar han Sverigedemokraterna för att vara en del av en högerextrem miljö som Säpo bör hålla ögonen på – en egen uppfattning från Petter Löberg – och gör en koppling till Sverigedemokraternas rötter. Jag tycker att det blir lite löjeväckande.

Prata gärna om den politik som Sverigedemokraterna bedriver i Sveriges riksdag i stället för att komma med falska påståenden om vilken miljö vi anses tillhöra enligt Säkerhetspolisen eller med falska påståenden över huvud taget! Det här ärendet rör just kvalificerad säkerhet. Det är väldigt många individer i vårt land som utgör ett säkerhetshot, och det är en fråga som man bör ta på allvar.

Anf. 43 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att ledamoten Marttinen inte svarar på frågan om vilka rötter Sverigedemokraterna har.

När vi pratar om säkerhetshot handlar det i grund och botten ofta om miljö. Anledningen till att jag från början drog upp Sverigedemokraterna och era rötter var att du gjorde en liten breddsida och kom med en salva mot humanism och mångkultur. De unga människor som mötte en fruktansvärd död på Utøya dog just för de idealen och de värderingarna.

Nu har vi andra krafter som växer sig starkare. Vi ser med stor fruktan på den ökande islamistiska rörelsen inte bara i Västeuropa utan i hela världen. Man får komma ihåg att de flesta terrorattentat inte äger rum i Västeuropa, utan utanför Europas gränser. Där är terrorism ett mer vardagligt fenomen som plågar människorna än det är hos oss, eftersom vi faktiskt har väldigt mycket bra lagstiftning på plats. Vi har också polisiära resurser som hanterar detta. Västeuropa står starkt i kampen mot terrorismen – starkare än någonsin, vill jag påstå.

Det handlade framför allt om det angrepp på mångkulturen och humanismen som jag upplevde att Adam Marttinen gjorde under sitt anförande här tidigare. Jag kan också notera att han, som alla sverigedemokrater, notoriskt vägrar att svara på frågan och beskriva sin egen bakgrund. Det är sorgligt.

Jag är väldigt stolt över socialdemokratins bakgrund och att vi redan 1917 valde en reformert väg. Ni har ju fullt sjå nu i dagarna med att rensa ut nazister ur era led. Det är ett nutida fenomen och inte ett 1800-talsfenomen, som för socialdemokratien.

Anf. 44 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill än en gång påpeka att vi inte använder ”du”, ”ni” eller ”era”, utan vi använder namnet på ledamoten.

Anf. 45 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Som svar på frågan: Det finns ingen anledning för mig att förneka någonting som har hänt i mitt partis historia. Även politiska beslut som är fattade får jag givetvis stå för; det är ingenting konstigt med det.

Vad gäller mitt eget engagemang tycker jag dock att det är mer intressant att diskutera de 20 år som jag har varit engagerad i partiet, de beslut som vårt politiska parti har fattat och den politik som vi har utvecklat. Den har visat på en stor stabilitet, inte minst när det kommer till just invandring och mångkultur. Det var givetvis av en anledning jag angrep just detta.

De nio imamer som regeringen har haft så svårt att utvisa under de här åren har förstås en koppling till just en ansvarslös invandringspolitik. De extrema miljöer som de här idéerna har frodats i, det vill säga moskéer, har många gånger haft generösa bidrag från staten i syfte att främja en mångkulturell utveckling i vårt land.

Det är där vi har sett den största tillväxten av individer som har både vilja och förmåga att begå terrorattentat i Sverige, och det är ingen vild gissning att det är kopplat till invandring och en mångkulturell politisk agenda. Tvärtom borde inte minst det ärende som vi diskuterar här, om kvalificerade säkerhetsärenden, individer som ska utvisas och utläningar i vårt land, vara ett tydligt tecken på att just så är fallet.

Anf. 46 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Den här debatten behöver sättas i ett större perspektiv.

Enligt Turkiets despot Erdoğan är flera riksdagsledamöter i den svenska riksdagen styrda av PKK. Detta är något som självklart inte stämmer men som den turkiska regeringen nu sprider i medierna i Turkiet – medier som är starkt kontrollerade av regeringen. Det här sker för att Turkiet motsätter sig Sveriges Natoansökan.

Erdoğan kräver att personer som han anser är terrorister ska utvisas till Turkiet, men det är inte terrorister och våldsbejakande extremister som Turkiet anser är terrorister. Det är kurder. Den lag som vi debatterar i dag och som ska utvidgas är den lag som Sverige använder för att utvisa kurder till Turkiet. Det är kurder som riskerar att fängslas och torteras när de kommer till Erdoğan's Turkiet – kurder som har slagits för, engagerat sig i, skrivit om och debatterat kurdernas situation i världen.

Jag vill att ni alla ska vara medvetna om att Sverige redan i dag utvisar kurder och att det har skett 38 utvisningar de senaste två åren. Dessa utvisningar har skett enligt den lag som vi debatterar i dag. Jag vill vara tydlig med att det utrikesminister Ann Linde säger inte ska ske, alltså att kurder utvisas för att Erdoğan vill det, redan sker.

Samarbetet mellan Säpo och turkiska MIT är gott, och med den ordning som Sverige har för att utvisa enligt lagen om särskild utlänningskontroll kan vi omöjligt kontrollera att det inte är Erdoğan's underrättelse som ligger till grund för dessa utvisningar. Det är därför Vänsterpartiet är så pass kritiskt till den lag vi debatterar i dag: Det finns ingen möjlighet att kontrollera varför personer med framför allt kurdisk bakgrund blir utvisade.

Det Vänsterpartiet hela tiden har sagt angående Natomedlemskapet – att andra länder kommer att kontrollera Sveriges säkerhetspolitik – har redan blivit sanning, efter bara några veckor. Nu styr Erdoğan Sveriges säkerhetspolitik. Är detta någonting som socialdemokrater och moderater är stolta över? Den socialdemokratiske ledamot som deltar i den här debatten säger inte heller ett ord om hur den här lagen faktiskt fungerar. I stället för att debattera den lag vi ska fatta beslut om i morgon lägger man flera minuter på att gå igenom olika partiers historiska bakgrund. Det är extremt anmärkningsvärt.

Fru talman! Det här kommer att ta en stund, för detta är en viktig och komplicerad fråga – och det är uppenbart att regeringen duckar för hur svår den här lagstiftningen faktiskt är.

Enligt lagen får en utlänning utvisas ur landet om det är särskilt påkallat med hänsyn till rikets säkerhet eller om det befaras att personen kommer att begå eller medverka till terroristbrott. Det är Säkerhetspolisen som bedömer om en person kan anses vara en säkerhetsrisk enligt LSU och ansöker om utvisning av personen hos Migrationsverket. Om Migrationsverkets beslut överklagas ska verket lämna över ärendet till Migrationsöverdomstolen. Migrationsöverdomstolen ska sedan tillsammans med ett eget yttrande lämna över ärendet till regeringen, som är högsta beslutande instans.

Ingen annan lagstiftning fungerar på det här sättet, men LSU fungerar så att regeringen är högsta instans. Dessvärre får Migrationsverket eller Migrationsöverdomstolen inte ta del av allt det underlag som Säpo tar fram i ärendet. Det leder till ett underskott på information som kan vara mycket

negativt för den utvisningshotade personen, eftersom myndigheten och domstolen blir helt beroende av Säpos bedömning.

Det här sättet att låta regeringen vara överdomstol och Säpo åklagare utan skyldighet att redovisa sin bevisning gör att rättssäkerheten brister. Enskilda har nämligen inte rätt till ett tvåpartsförfarande med prövning av sitt utvisningsärende inför domstol.

Sverige står nu inför en enorm förändring i och med sin ansökan till Nato. Jag behöver inte nämna Vänsterpartiets kritik mot Nato; den är alla medvetna om. Men jag kan konstatera att det som Vänsterpartiet har förvarnat om, nämligen att vi lägger Sveriges säkerhetspolitik i andra länders händer, har blivit sanning.

Fru talman! Kurder i Sverige är just nu livrädda för att den socialdemokratiska regeringen ska utvisa dem till Turkiet. Redan i dag utvisas kurder, och det är regeringen som är högsta domstol. Nu ska lagen som möjliggör utvisning av kurder utvidgas. Detta är kritik som måste lyftas.

Hittills har ingen utvisningshotad person vunnit en process enligt lagen om särskild utlänningskontroll. Problemet är att det är i princip omöjligt för en utvisningshotad person att försvara sig mot de anklagelser som framförs. Beviskraven i LSU är mycket låga jämfört med brottmålsprocessens krav att något ska bevisas bortom rimligt tvivel.

Fru talman! Erdoğan har nu lämnat in en kravlista för att ett svenskt medlemskap i Nato ska godkännas. Landet vill se säkerhetsgarantier och samarbete med Sverige i kampen mot terrorism. Erdoğanns kravlista är känd och väntad. Han vill tysta Sveriges röst för demokrati och för kurdernas rättigheter både i och utanför Turkiet. Han vill fördjupa underrättelse-samarbetet mellan Säpo och MIT för att få fler politiska motståndare som har sökt skydd här i vårt land utlämnade.

Han vill även upphäva det vapenembargo som vi i riksdagen i full enighet införde när Turkiet bombade kurdiska hem i nordöstra Syrien 2019 – och som det nu visar sig att Sverige inte har följt. Man har inte följt vapenembargot.

Vilka är då ett säkerhetshot? Vilka kan vara terrorister? Enligt Erdoğan är det PKK, som också är uppskrivna på EU:s terrorlista, men även YPG – den kurdiska styrka som såg till att IS kunde besegras. Det är extremt flytande gränser kring vilka grupper som anses vara terrorister i vilka länder.

I Sverige har ministrar och partiledare träffat ledare från YPG. Ett av Erdoğanns krav är att det svenska stödet för YPG ska avslutas. Detta visar att turkisk inrikespolitik har blivit Sveriges inrikespolitik när vi i justitieutskottet debatterar här i dag. Det påverkar i hög grad människors mänskliga rättigheter – något som Turkiets ledare har liten respekt för.

Jag vill också koppla samman debatten om lagen om särskild utlänningskontroll med den debatt som äger rum direkt efter denna och som handlar om förslaget om en samlad straffrättslig terrorismlagstiftning. Där försöker Sverige återigen definiera vad en terrororganisation är – något som kommer att misslyckas i och med det nya förslaget till lagstiftning, vilket antagligen kommer att utnyttjas av sådana som Erdoğan.

Folkens demokratiska parti, HDP, i Turkiet är ett prokurdiskt parti som sedan 2015 är representerat i Turkiets parlament. I valet fick partiet 13,2 procent av rösterna och är det parti som fick flest röster bland turkiska

medborgare bosatta i Sverige. Enligt Erdoğan är alla som engagerar sig i HDP terrorister – apropå definitionen av vilka som är terrorister och inte.

Det är personer som på olika sätt är knutna till HDP som Erdoğan vill ska utvisas till Turkiet, som alltså är ett land där HDP:s partiledare sedan 2017 år sitter fängslad för sin kritik mot den turkiska regeringen och särskilt mot Erdoğan. Europadomstolen för mänskliga rättigheter anser att Turkiet har överträtt artikel 13 i konventionen i och med gripandet av HDP:s partiledare.

Kurder i Sverige som engagerat sig i HDP, gått på en prokurdisk demonstration eller lyft kritik mot Turkiet eller frågan om kurdernas mänskliga rättigheter utvisas från Sverige till andra länder i dag utan att kunna överklaga processen i svensk domstol. Det här är såklart någonting som Erdoğan applåderar. Det måste vi vara medvetna om.

Regeringens förslag om den nya lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar innehåller några delar som Vänsterpartiet kan ställa sig bakom. Vi är positiva till alla förslag om ökad muntlig handläggning och stärkt dokumentation eftersom det förbättrar rättssäkerheten. Dessvärre innehåller förslaget flera delar som vi är högst tveksamma till och som inte borde genomföras.

Det handlar om insatsordningen där vi tidigare när vi har debatterat den här lagen har föreslagit ett tilläggsdirektiv till den då pågående utredningen i syfte att se över möjligheten att flytta beslutanderätten om utvisningsärenden till förvaltningsdomstolarna. När det gäller resten av kritiken mot förslaget hänvisar jag till Vänsterpartiets riksdagsmotion och till propositionen som vi debatterar i dag, för det finns mer att vara mycket kritisk mot.

Vänsterpartiet ser en stor risk för att tillämpningen av den nya lagen blir oförutsägbar och godtycklig. Fler människor riskerar att utvisas på ytterst oklara grunder där beslutet baseras på om någon kan antas göra sig skyldig till ett terroristbrott. Det utvidgade tillämpningsområdet i kombination med att regeringen föreslår bredare möjligheter för myndigheter att använda sig av både vanliga och hemliga tvångsmedel ökar risken avsevärt för att människor utsätts för integritetskränkande tvångsmedelsanvändning. Bland annat föreslås hemlig dataavläsning få användas enligt den nya lagen.

Fru talman! Vi måste skydda oss från despoter som Erdoğan. Vi får inte vara naiva inför kurdernas utsatthet, och vi kan inte stifta lagar som gör att rättssäkerheten blir ytterst liten.

Jag yrkar avslag på propositionen och på reservation 1 och även på reservationerna med falsk majoritet, alltså 5, 10, 11, 12 och 13.

Jag ber om ursäkt för att jag drog över talartiden.

Anf. 47 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Som dagens tre debatter visar finns det ett reellt hot mot Sverige vad gäller terror. Det har också länge funnits ett behov av en förändring vad gäller lagens möjligheter för personer som utgör ett hot mot Sverige. Regeringen har lämnat ett förslag på en ny överskådlig reglering när det gäller de utlänningar som utgör kvalificerade hot mot Sveriges säkerhet.

Kristdemokraterna står i huvudsak bakom de förslag som regeringen lämnar men anser att det är viktigt att påpeka att flera av förslagen är så-

dana som kommer som en följd av överenskommelsen mot terrorism som ingicks så tidigt som 2017, det vill säga för fem år sedan. Det är anmärkningsvärt att denna inte har blivit genomförd i sin helhet förrän nu. Det samma gäller överenskommelsen från 2015.

Det finns skäl att ifrågasätta vilken kraft regeringen verkligen ägnar åt bekämpandet av terrorism och extremism i Sverige. Tidsaspekten är intressant, och den hör till debatten. Vi har haft många stickspår här en stund. Regeringens företrädare i debatten borde kanske reflektera över varför det har tagit fem år innan vi kommit fram till beslut. Även om det är bra att straffskalan för brott mot anmälningsskyldigheten är högre i den nya lagen jämfört med i lagen om särskild utlänningskontroll anser vi att ytterligare skärpningar behövs. Dessutom ifrågasätter vi om dessa förändringar kommer att få tillräckligt genomslag i praktiken med tanke på att straffminimum för samtliga typer av brott enligt normalgraden börjar vid fängelseminimum, det vill säga 14 dagars fängelse.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att straffskalan för den som hjälper en utvisad person att olovligen ta sig in i Sverige ska vara högre än regeringens förslag. Precis som Åklagarmyndigheten påpekar i sitt remissvar är den nu föreslagna straffskalan densamma som för människosmuggling men lägre än den för grov människosmuggling. Kristdemokraterna anser att det självfallet ska anses som ett grövre brott att hjälpa någon som är utvisad enligt den nu föreslagna lagen tillbaka in i landet, särskilt om de som döms enligt den är säkerhetshot, än att hjälpa någon annan in i landet.

Det bör i detta sammanhang påpekas att människosmuggling av normalgraden i huvudsak träffar den som gör detta av barmhärtighetsskäl. Om brottet sker i organiserad form eller mot betalning ska det bedömas som grovt och en betydligt mer kännbar straffskala blir tillämplig.

Vi anser att en liknande bedömning ska ske kring den som hjälper utvisade att återvända till Sverige. Att hjälpa en person som bedömts vara ett säkerhetshot mot Sverige är ett allvarligt brott, vilket bör framgå i straffskalan för brottet. Vi anser därför att straffen ska skärpas, samtidigt som brott som sker i organiserad form eller mot betalning alltid ska anses som grova. Utifrån den bakgrunden yrkar jag bifall till reservation 6.

Fru talman! Säkerhetspolisen konstaterar i sitt remissvar att om de endast får omhändertagna kommunikationsutrustning i 24 timmar kommer effekten av lagändringen att bli försumbar. Det anser vi kristdemokrater vara en klok synpunkt. Det räcker inte att lagen ändras, utan den måste också ändras på ett sådant sätt att den får effekt. Säkerhetspolisen måste få tillgång till kommunikationsutrustning under tillräckligt lång tid för att hinna gå igenom utrustningen och anser att 96 timmar är en rimligare tidsrymd. Vi delar den slutsatsen.

Kristdemokraterna gör också en annan bedömning än både regeringen och utredaren gällande elektronisk övervakning av personer som inte kan utvisas trots att de bedöms vara ett hot mot rikets säkerhet. Vi anser att alla möjligheter att kontrollera den som utgör ett säkerhetshot ska finnas och att elektronisk övervakning bör ingå i den verktygslåda som rättsväsendet har till sitt förfogande för att övervaka personer som hotar rikets säkerhet. Den här åsikten delar en majoritet i utskottet som ställer sig bakom ett tillkännagivande gällande tvångsmedel och som går i linje med de åsikter som vi kristdemokrater har.

Fru talman! En viktig faktor för att verkställa utvisningar av säkerhetsshot är diplomatiska garantier från länderna som de utvisas till för att kunna säkerställa att verkställighetshinder inte längre finns. Diplomatiska garantier kan antingen ingås i varje enskilt fall, eller så går det att göra som Storbritannien och ingå generella avtal med länder. Det skulle undanröja verkställighetshinder och innebära att fler säkerhetsshot kunde utvisas.

Diplomatiska garantier är också viktigt för att kunna hålla utlänningar i förvar. I dag menar regeringen att det inte är möjligt att förvarshålla personer i väntan på diplomatiska garantier. Denna ordning behöver förändras och diplomatiska garantier ingå bland de nödvändiga handlingar som innebär att utlänningar kan hållas i förvar under längre tid. Även här riktar en majoritet i utskottet ett tillkännagivande till regeringen i linje med den åsikt som vi framför.

Fru talman! Det är viktigt att Sveriges rättssystem kan agera mer kraftfullt mot de personer som utgör ett säkerhetsshot mot landets säkerhet. Regeringens proposition tog fem år att ta fram. Den innebär steg i rätt riktning, men som debatten har visat behöver ytterligare åtgärder genomföras. Därför står jag bakom de yrkanden och reservationer som vi kristdemokrater har gjort i det här betänkandet och de tillkännagivanden som utskottets hantering har lett fram till, men jag yrkar som sagt bifall endast till reservation 6.

Anf. 48 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag glömde att i mitt anförande redogöra för de reservationer som finns under punkt 6. Sverigedemokraterna har en reservation och M, KD och L har en reservation. Det är inte så att Sverigedemokraterna är av en annan mening än M, KD och L under punkt 6 när det gäller att just att hjälpa en person som bedöms vara ett säkerhetsshot alltid ska ses som ett allvarligt brott och att brott som sker i organiserad form eller mot betalning alltid ska ses som grova. Tvärtom finner vi sympati för den skrivningen och den delen av reservationen.

Det gick dock inte att samskriva våra respektive reservationer, för vi berör olika delar när det gäller just straffansvar. Jag redogjorde lite grann i mitt anförande för hålet i lagstiftningen, som vi sverigedemokrater ser det, nämligen att den som lyckats utvisas på grund av att den utgör ett terrorhot mot Sverige inte möter ett straffansvar om den kommer tillbaka till Sverige och hävdar att den är här av flyktingskäl.

Vi vill att den skrivningen ska tas bort, för vi menar att den utgör ett större problem i sammanhanget än de saker som lyfts upp i reservationen från M, KD och L.

Vår ambition var en samskrivning, men vi kunde inte nå en samskrivning. Vad är det i Sverigedemokraternas reservation, om att ta bort den delen i lagen som handlar om att man inte ska möta straffansvar om man återvänder till Sverige när man utgör ett terrorhot, som möter ett motstånd hos Kristdemokraterna?

Anf. 49 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Ledamoten Adam Marttinen återger faktiskt arbetet korrekt. Vi hade i utskottsbehandlingen en diskussion om en samskrivning. Det som hände var att förslaget till samskrivning kom ganska sent i processen, och vi var många partier. Jag kan väl uttrycka det så här: För oss

kristdemokrater är det viktigt att flyktaspekten finns med och att överväga det. Jag stänger inte dörren för att titta på aspekten. Men det kom väldigt sent i utskottsprocessen. Vi delar grundåsikten: Utgör man ett säkerhetshot ska man inte återvända till Sverige. Men det handlar om att se att man verkligen täcker in det här. Situationen kan ju ha ändrats utifrån en flyktaspekt.

Mitt svar till Adam Marttinen är: Vi är villiga att i framtiden titta på den här saken och återkomma. Vi har inte stängt dörren för en förändring.

Anf. 50 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag hade inte någon uppfattning om att det var helt omöjligt att hitta någon form av framkomlig gemensam väg med Kristdemokraterna, men jag ville ta tillfället i akt att förklara varför vi inte ställer oss bakom reservation 6 under punkt 6 utan har en egen reservation. Vi skulle givetvis ha haft ett särskilt yttrande i den delen i betänkandet. Då hade det blivit snyggare, och då hade vi sluppit detta replikskifte. Men jag passade även på att ställa frågan om det var en omöjlig väg, eftersom vi inte nådde en samskrivning i den delen.

För Sverigedemokraternas del är det glasklart. Har vi lyckats utvisa personer som utgör ett terrorhot mot Sverige ska de möta ett straffansvar om de väljer att återvända till Sverige, alldeles oavsett vilka skäl de hävdar att de har för att komma tillbaka till Sverige. Den ståndpunkten står vi fast vid. Den har vi i vår reservation. Vi tycker att den är så viktig att vi väljer att yrka på den framför att yrka och rösta på den reservation som kommer från Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Men det var fint att få klargöranden. Det var också ett tydliggörande från vår sida i den delen.

Anf. 51 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Det här replikskiftet visar ju att vi inte står så långt ifrån varandra. En framtida regering som sätter en ny agenda för säkerhetspolitik och terrorbekämpning kommer säkert att hitta en samsyn. Flyktaspekten är en viktig aspekt som behöver vägas in, men vi ska naturligtvis inte ha personer som är klassade som terrorhot i vårt samhälle.

Anf. 52 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Lagen om särskild utlänningskontroll är en av de yttersta skyddsvallarna för rikets säkerhet. Det handlar om att kunna utvisa personer som hotar vårt land eller som kan befaras begå terroristbrott.

Samtidigt handlar det inte om utvisning på grund av begångna brott utan om en hotbilsbedömning. Svåra och grannliga avvägningar måste göras i en process där också den misstänkte ska få möjlighet att lägga fram sin talan i en rättssäker ordning.

Men dagens lagstiftning fungerar inte tillräckligt bra. Den ger inte heller tillräckliga möjligheter att hålla den misstänkta individen under uppsikt om utvisningen inte kan genomföras. Under ett antal år har därför Liberalerna, liksom andra partier, sett ett stort behov av att förtydliga lagarna. Vi ser därför positivt på att regeringen nu återkommer med ett förslag till en ny lag, men den lagstiftning som regeringen föreslår är inte tillräcklig.

Den självklara huvudregeln är att utländska medborgare som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet ska lämna landet. Och i de fall då personer som

utgör ett säkerhetshot inte kan utvisas måste det vidtas kraftfulla åtgärder, och de måste hindras från att bedriva rekrytering eller sprida propaganda för våldsbejakande syften.

Även med en lång förvarstid finns det risk för att utlänningen inte kan utvisas på grund av att verkställighetshinder föreligger ända fram till dess att den maximala förvarstiden har uppnåtts. Det är då av största vikt att de alternativa tvångsmedel som finns för att hålla utlänningen under uppsikt är effektiva.

Det är visserligen positivt att reglerna om anmälningsskyldighet breddas enligt den nya lagen – det kan exempelvis även innebära ett förbud mot att lämna ett vistelseområde. Men reglerna kommer ändå inte att räcka till. Lagen bör förändras så att brott mot anmälningsskyldigheten utgör en självständig grund för att ta en person i förvar med stöd av den nya lagen.

Likaså bör elektronisk övervakning införas som tvångsmedel för att hålla uppsikt över personer som omfattas av lagen och som ännu vistas i Sverige.

Det bör även framgå tydligare av straffskalorna vilket allvarligt brott det är att hjälpa en person som bedömts vara ett säkerhetshot mot Sverige.

Vi anser därför att straffen ska skärpas och att brott som sker i organiserad form eller mot betalning alltid ska anses som grova.

Fru talman! Den lagstiftning vi har framför oss på bordet hade kunnat vara ännu mer heltäckande. Hela tre gånger har riksdagen riktat tillkännagivanden till regeringen om att man ska tillsätta en bredare utredning som ska se över vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att samhället ska kunna skydda sig mot personer som anses utgöra säkerhetshot. Vi har gjort detta därför att vi hela tiden har sett att de lagförslag som regeringen arbetat med, och som resulterat i dagens proposition, inte skulle vara tillräckliga.

Regeringen har hittills vägrat att tillsätta en sådan utredning. Nu upp-
repar vi tillkännagivandet en fjärde gång, men jag konstaterar att det måste till en ny regering för att den utredningen ska komma till stånd.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 6.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

§ 10 En samlad straffrättslig terrorismlagstiftning

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU31

En samlad straffrättslig terrorismlagstiftning (prop. 2021/22:133)
föredrogs.

Anf. 53 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Först vill jag naturligtvis yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet, med undantag för de reservationer som jag tänker återkomma till lite senare.

Sedan hösten 2014 har regeringen överlämnat 28 propositioner. Det är en diger och lång lista med lagförslag specifikt riktade mot terrorism. Bland förslagen kan nämnas förslag om skärpta åtgärder mot resor i terror-

Prot. 2021/22:120
30 maj

*Nytt regelverk
för kvalificerade
säkerhetsärenden*

*En samlad straff-
rättslig terrorism-
lagstiftning*

ismsyfte, mot penningtvätt och mot finansiering av terrorism och om effektivare informationsutbyte mellan myndigheter.

Jag ska också tillägga något eftersom flera talare i dag har pratat om att det skulle kunna vara en högre takt i genomförandet utifrån de samtal som man hade när det gäller terrorfrågor, de partiöverläggningar som var och de avtal som finns från 2017. Då kan jag säga att 18 propositioner har lagts fram under 2018 och framåt. Det är alltså en väldigt hög takt när det gäller leverans av propositioner och förslag. Utöver det har regeringen 2018 och framåt gett 18 uppdrag – det är mer en slump att det är 18 – till olika myndigheter, som också är kopplade till terrorbekämpning. Det är alltså inalles 36 initiativ som regeringen har tagit i dessa frågor. Det är vi väldigt stolta över.

Men de befintliga lagarna har, inte minst med tanke på det höga tempot när det gäller produkterna, skapat ett lapptäcke som behöver ses över och justeras. Straffbestämmelserna behöver förenklas och kompletteras, och det görs nu genom det här förslaget. Proportionalitet och gränssnitt kan filas till något. Vi får nu, om kammaren fattar beslut i veckan, en modern och kraftfull lagstiftning på plats när det gäller terrorism, och det är vi glada för.

Det är en mängd lagar som den nya lagen ska ersätta, bland annat några av dem som jag nämnde tidigare.

Utöver det har vi en del nya delar i lagen. Det handlar bland annat om att vi tar bort uppräkningslistan av vilka brottsliga gärningar som ska bedömas som terroristbrott. I stället ska alla de här uppsåtliga brotten och försök till brott vara terroristbrott, förutsatt att syftet är att allvarligt skada landet eller en mellanstatlig organisation. Det är själva terrorismsyftet i sig som är det centrala.

Här hoppas vi att vi kan fånga in, förtydliga och i viss mån kanske också bredda för rättsvårdande insatser genom att skapa en tydlighet. Vi behöver kanske inte ta upp enskilda exempel, men vi har flera fall i Sverige som med den här lagstiftningen på plats kanske hade rubricerats som terrordåd.

Ett av terrorismsyftena ändras till att vara att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en del av en befolkning i stället för en befolkning eller en befolkningsgrupp. Därigenom kommer till exempel grupper som asylsökande, hbtqi-personer eller personer av ett visst kön med säkerhet att omfattas. Det är viktigt och bra att vi flyttar fram positionerna där.

Utöver det finns det också en rad straffskärpningar. Här vill naturligtvis oppositionen slentrianmässigt gå längre, men vi anser att de vidtagna skärpningarna är till fyllest för närvarande.

Vi har som sagt varit en väldigt hög leveranstakt inom ett av rättssystemets mest komplicerade rättsområden, och det är såklart nödvändigt. Men man kan också konstatera att de här lagändringarna, tillsammans med att rättsvårdande myndigheter har fått historiskt stora resurstillskott, har bidragit till att vi har ett tryggare och säkrare samhälle. Vi har bevisligen hindrat ett antal terrorattentat både i Sverige och i ett internationellt och europeiskt perspektiv. Det gäller inte minst de förebyggande insatser som görs.

Därför är jag lite extra glad över att vi 2018 inrättade CVE, Center mot våldsbejakande extremism, som utvecklar ett kunskapsbaserat, vetenskapligt arbete för att förebygga våldsbejakande extremism på nationell, regio-

nal och lokal nivå. Jag är boråsare själv, och det är glädjande att Borås stads enhet CKS i förra veckan fick pris för att man har legat i framkant. Det ska både politik och förvaltning vara stolta över.

Man kan säga att arbetet mot terrorism handlar om att förebygga, förhindra och försvåra. Det hjälper inte att vi stiftar lagar och har gjort fler än 28 regeringsuppdrag om man inte har kraftfulla resurser på plats. Det kräver att Säkerhetspolisen har personer anställda, att polisen får möjlighet att kameraövervaka och att vi har ekonomiska medel att expandera i myndigheterna. Det har vi levererat gång på gång, och det kommer vi att fortsätta att göra.

Det är dock viktigt att poängtera att de blocköverskridande samtal man hade också är en nyckelfaktor till att vi har varit kraftfulla som samhälle när det gäller kampen mot terrorismen. Vi kan hålla på och gaffla och vara lite opportunistiska till mans, i synnerhet nu när det är valår, men vi måste faktiskt också dunka varandra i ryggen ibland och säga att det är när vi samtalar partierna emellan och hittar breda lösningar som samhället blir som kraftfullast.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till våra reservationer i ärendet, återigen med falsk majoritet. Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 5 och 7.

Reservation 3 gäller motionerna om samröre med terroristorganisationer, och där anser vi att det lagförslag som gäller behöver verkas ut och implementeras innan vi gör en utvärdering om att gå vidare om det behövs.

Reservation 5 handlar om deltagande. Även där har vi förslag som ligger på bordet. Det finns remiss i frågan från april i år som vi behöver avvakta.

När det gäller reservation 7 om skärpta straff för terroristbrott möter vi redan upp förslaget i tillkännagivandet i det faktum att propositionen och betänkandet innehåller omfattande straffskärpningar.

Med detta sagt är jag nöjd med den här produkten.

(Applåder)

Anf. 54 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Regeringen föreslår i propositionen *En samlad straffrättslig terrorismlagstiftning* att en ny terroristbrottslag föreslås ersätta lagen om straff för terroristbrott, finansieringslagen och rekryteringslagen. I propositionen föreslås också vissa förändringar av regleringarna i sak.

De nuvarande regleringarna har tillkommit vid olika tidpunkter och är svåra att överblicka. Moderaterna välkomnar en ny sammanhållen lagstiftning mot terroristbrott. Vi anser däremot att de skärpningar som föreslås gällande straffskalorna är otillräckliga. Propositionens förslag är ett steg i rätt riktning, men vi bedömer som sagt att skärpningarna inte är tillräckliga.

Säkerhetspolisen menar att de föreslagna höjningarna av maximistraffen för brott av normalgraden inte kommer att leda till någon straffskärpning vid straffmätningen och att en skärpning av minimistraffen därför bör övervägas. Ekobrottsmyndigheten konstaterar att ett minimistraff om två års fängelse, i stället för föreslagna ett och ett halvt års fängelse, är mer logiskt för samröresbrottet i de fall det bedöms vara grovt. Brottsförebyggande rådet ifrågasätter om inte resa i terrorismsyfte borde ha ett högre maximistraff än två år. Även Åklagarmyndigheten menar att det finns ar-

gument för kraftigare straffskärpningar vad gäller finansierings- och rekryteringsbrotten.

Säkerhetspolisen konstaterar också att Sverige, även om förslagen genomförs, i en europeisk jämförelse kommer att ha förhållandevis låga straff för terroristbrottslighet och att det därmed finns risk att Sverige kan framstå som en fristad för terrorister. Med anledning av detta bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag om ytterligare skärpningar av straffskalorna för terroristbrottslighet.

Vad gäller samröresbrottet föreslår regeringen att straffansvaret för samröre med terroristorganisation även i fortsättningen ska omfatta den som, om gärningen är ägnad att främja, stärka eller understödja en terroristorganisation, för terroristorganisationen tar befattning med vapen, ammunition, brandfarliga eller explosiva varor eller transportmedel, upplåter lokal eller mark till terroristorganisationen eller lämnar annat liknande stöd till terroristorganisationen.

Moderaterna föreslår i likhet med utskottsmajoriteten att straffansvaret för samröre med terroristorganisation breddas jämfört med vad som är fallet i dag. Exempelvis bör underhåll med mat eller materiel omfattas liksom att förse organisationen med information som är ägnad att främja, stärka eller understödja verksamheten.

Slutligen vill jag också lyfta frågan om så kallad djurrättsterrorism. Det har blivit allt vanligare att militanta djurrättsaktivister använder hot och våld mot lantbrukare och jägare. De våldsbejakande organisationernas syfte är att genom våld eller annan brottslighet påverka lantbrukarna och jägarna. Denna brottslighet bör tas på betydligt större allvar än i dag.

Vad gäller frågan om det subjektiva rekvisitet ”del av en befolkning”, som Petter Löberg var inne på, framgår det, sannolikt av goda skäl, inte i lagtexten vilka grupper det specifikt handlar om. Men med tanke på den allvarliga brottslighet som riktas mot lantbrukare och jägare finns det anledning att detta subjektiva rekvisit även ska kunna omfatta dessa grupper. Regeringen bör därför följa frågan och vid behov vidta åtgärder som säkerställer att även lantbrukare och jägare omfattas av rekvisitet ”del av en befolkning”. Jag vill därför avslutningsvis yrka bifall till reservation 2.

Anf. 55 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar ett betänkande som rör en samlad straffrättslig terrorismlagstiftning. Initialt vill jag delvis hålla med Petter Löberg, tidigare talare i dag, om att det har varit ett högt tempo från regeringens sida när det kommer till antal levererade propositioner på terrorismområdet. Det har till exempel varit frågor om en mer heltäckande terrorismlagstiftning 2018, och vi har debatterat andra betänkanden tidigare i dag.

Kritiken från oppositionen handlar inte om antalet propositioner, utan kritiken från oppositionen och från Sverigedemokraterna handlar om det sakliga innehållet. Det sakliga innehållet ger oss vid handen efter morgondagens votering om samtliga betänkanden, propositionerna som regeringen har levererat genom åren, en europeiskt sett låg och svag strafflagstiftning mot terrorism full av hål och möjligheter för terrorister att undgå straffansvar.

Inte ens efter den här debatten och de beslut vi förväntas fatta den här veckan är ett deltagandebrott på plats i Sverige. Att delta i terroristorganisationer är inte kriminaliserat i Sverige 2022. Det är inte så att det var i

förrgår som människor började resa till Syrien och Irak för att delta i Islamiska statens terrorkrig, utan det här har varit en väl debatterad och väl känd fråga för regeringen genom åren.

Vi får nästan lite tramsigt höra att kritiken handlar om att regeringen skyndar långsamt. Det finns en bäring i den kritiken, nämligen att Sverige sticker ut i Europa med en svag lagstiftning mot terrorism. Andra länder har redan straffat personer för delaktighet i och samröre med Islamiska statens terrorkrig. Andra länder i Europa har redan använt möjligheten att frånta medborgarskap från individer som till och med är födda i respektive länder för att kunna utvisa dem. Dessa länder inser att det handlar om ett ideologiskt krig.

Visst vill Sverigedemokraterna skärpa straffen mer än vad regeringen vill göra, för vi inser att tiden i anstalt inte tillnärmelsevis är tillräcklig om man har för avsikt att tro att individerna avradikaliseras under de få åren som det eventuellt kan handla om i de flesta typer av brottskategorier. Det här handlar om ett ideologiskt krig, ett krig som har importerats via invandringspolitik och en mångkulturell agenda till Sverige. Den absolut bästa lösningen är att vi fråntar medborgarskap, möjliggör utvisning, ger regeringen större befogenheter att utvisa personer som befinner sig i Sverige och utgör ett terrorhot, som vi har debatterat tidigare i dag. Det är där någonstans krutet måste ligga, och det är där kritiken kommer från Sverigedemokraterna mot regeringen.

Sverige har alltså en europeiskt sett jämförelsevis svag lagstiftning trots regeringens höga propositionstempo genom åren. Det är resultat som räknas, och det är där kritiken ligger.

Sverigedemokraterna har, precis som många andra partier, även i det här betänkandet en hel del reservationer. Vi har till och med ett förslag till tillkännagivande, men eftersom det är en falsk majoritet får det väl räknas som en reservation i sammanhanget.

En av reservationerna är reservation 2, som också tidigare talare har tagit upp i debatten. Den handlar om terroristbrottets subjektiva rekvisit.

Vi har kunnat se hur lantbrukare blir måltavlor för vad som kan klassas som terrorismaktivitet. Syftet är att påverka deras förutsättningar att verka med laglig verksamhet i Sverige. Det här måste givetvis ses hårdare på från samhällets sida, där många till synes små och oskyldiga brott kan utgöra ett led i ett större sammanhang som påverkar individer, jägare och lantbrukare på ett sätt som gör att de upplever det som betydligt mer allvarligt. Det är klart att vi även här måste kunna se helheten kring de många brott som framför allt jägare och lantbrukare utsätts för. Det blir också reservation 2 som jag väljer att yrka bifall till i det här sammanhanget, med en bibehållen kritik mot den regering som har varit passiv i terrorismarbetet under snart åtta år.

Anf. 56 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Terrorism. Blotta ordet är tillräckligt för att ge oss kalla kårar. Och för många av oss går nog tankarna till Drottninggatan i april 2017, när vi hör det ordet. De flesta av oss minns säkert exakt var vi befann oss den dagen när vi fick veta att en lastbil i full fart kört nedför gatan och mejat ned människor längs vägen. Det var en händelse som ingen glömer, och terrordådet inträffade här i Stockholm, i Sverige. Efter ett gediget arbete från både polis och åklagare, och en omfattande domstolsprocess,

dömdes Rakhmat Akilov för terroristbrott till lagens strängaste straff, nämligen livstids fängelse samt utvisning på livstid.

Så ska det vara. Den som bevisligen i syfte att undergräva ett öppet och demokratiskt samhälle – ett sådant samhälle som vi har i Sverige – begår en brottslig handling ska dömas för brott mot våra terrorlagar. Det är just det som är syftet med lagstiftningen, det vill säga att markera att den som försöker undergräva hela vårt samhällsbygge ska dömas – och dömas hårt.

Det gäller medlemmar i organisationer som hotar, spränger, kidnappar, torterar och dödar, i syfte att störta det samhälle som fredliga människor lever och verkar i. Oavsett om hotet kommer från extremister till vänster eller till höger eller är religiösa fundamentalister utgör dessa element ett allvarligt hot. Det är därför välkommet att vi här i riksdagen nu antar en samlad straffrättslig terrorismlagstiftning.

Precis som flera remissinstanser har konstaterat är det viktigt med en överskådlig lagstiftning på området. Genom att nu ta ett samlat grepp blir området lättare att överblicka, och det är något som kan bidra till en enklare och mer effektiv tillämpning. Det är förstås nödvändigt, så att det går att komma åt att döma de farliga element som verkar för att undergräva vårt fria och demokratiska land.

Fru talman! Genom den lagstiftning som vi nu antar höjs straffen för flera brott, och det är nödvändigt och även på tiden. Straffskalorna för finansiering av terrorism och rekrytering till terrorism har varit oförändrade ända sedan gärningarna kriminaliserades för mer än tio och upp till tjugo år sedan. Den som finansierar terrorism, offentligt uppmanar till terrorism, rekryterar eller utbildar människor för terrorism kommer nu att straffas hårdare. Straffen skärps både vad gäller brott av normalgraden, med fängelse upp till tre år, och för grovt brott, där straffet kan bli fängelse i upp till sex år. Det blir även möjligt att bedöma fler typer av finansieringsbrott som grova brott.

Även straffen för samröre med terroristorganisationer skärps, så att brott av normalgraden straffas med fängelse upp till fyra år och grovt brott med fängelse i upp till sju år.

Allt detta är nödvändigt, eftersom vi sedan millennieskiftet har sett terrorismen i vårt samhälle ta sig nya uttryck. Via internet har större möjligheter öppnat sig för den som vill samhället illa att uppmana andra personer till terrorhandlingar, att rekrytera personer och även att ge dem utbildning. Vi har även sett hur internationella nätverk kopplade till terrorism har expanderat, och det är något som underlättats när sättet vi människor kommunicerar på blivit alltmer lättillgängligt och gränslöst. Och då är det viktigt att Sverige hänger med och markerar hur allvarligt vi ser på den här typen av brott.

För några år sedan såg vi även att ett stort antal personer reste från Sverige till utlandet för att ansluta sig till terrororganisationen Islamiska staten. Den här utvecklingen är sådan att det finns anledning att se allvarigare på terrorbrottsligheten.

Eftersom brotten är just gränsöverskridande och ofta kvalificerade är det även välkommet och viktigt att det nu införs universell jurisdiktion för samtliga terrorrelaterade brott, även för handlingar som rör finansiering av terrorism eller rekrytering till terrorism. De som begår sådana handlingar ska kunna dömas enligt vår svenska lagstiftning oavsett var gärningen har begåtts och av vem.

Fru talman! Slutligen vill jag säga något om kriminalisering av deltagande i en terrororganisation. I den utredning som mynnat ut i det lagförslag vi avhandlar här i dag ingick ju även att se över om det skulle vara brottsligt att vara medlem i en terrororganisation. I den delen behövde dock vissa grundlagsaspekter beaktas i förhållande till föreningsfriheten.

I april i år antog riksdagen ett förslag till lag om ändring i regeringsformen som vilande, något som kommer att göra det möjligt att kriminalisera deltagande i en terroristorganisation. Regeringen har även nyligen skickat ett förslag om att kriminalisera deltagande i en terroristorganisation på remiss.

Det finns inte skäl att föregripa denna beredning med ett tillkännagivande. Därför vill jag yrka bifall till reservation 5.

Anf. 57 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Sveriges terrorismlagstiftning har på relativt kort tid genomgått en stor förändring. Det började efter de fruktansvärda terrorattackerna i Paris som utfördes av den gruppering av våldsbejakande extremister som vi sedan kom att lära känna som IS eller Daish. Det känns som väldigt länge sedan. Kunskapen om våldsbejakande extremism har växt kraftigt i Sverige sedan dess, för hotet har förändrats. Det är bra att den har växt, för det är bara med kunskap vi kan bekämpa terrorism och extremism.

Innan dess var den svenska terrorismlagstiftningen något som inte uppdaterades särskilt ofta. År 2016 kom lagar om förbud mot finansiering av terrorism, terrorresor och utbildning i terrorismsyfte. Det var lagar som i ett lagstiftningsperspektiv inte kom att fungera särskilt väl. Det var svårt för domstolarna att använda lagstiftningen eftersom definitionerna av brott var för otydliga. Den kritiken lyfte jag fram i riksdagens talarstol då, och jag är lika kritisk i dag.

Det är svårt att lagstifta mot terrorism, för själva definitionen är svår ur ett juridiskt perspektiv. Men det behövs definitivt lagstiftning för att kunna lagföra dem som är ett stort hot mot vår fria demokrati.

År 2010 skedde den första självmordsbombningen på Drottninggatan i Stockholm. År 2017 drabbades Sverige och Stockholm av ett fruktansvärt brott när en lastbil körde in i Åhlénshuset. Tack vare effektivt polisarbete lyckades man snabbt hitta personen, och han blev dömd.

Terrorismen är allvarligt systemhotande till sin natur och ett av de största hoten mot demokratin, det fria utövandet av mänskliga rättigheter och den ekonomiska och sociala utvecklingen. Det är därför det ska vara straffbart att planera och utföra terrordåd.

Vi i Vänsterpartiet är positiva till att regeringen föreslår att regleringen av terroristbrott ska sammanfogas i en enda lag. Lagstiftningen om terrorism är för närvarande mycket komplicerad och svår att överblicka, delvis på grund av att flera bestämmelser grundar sig i EU-direktiv och FN-konventioner. Alla förslag i propositionen som förenklar lagstiftningen och gör den mer effektiv, överskådlig och ändamålsenlig är därför välkomna.

Det är mycket positivt att ett av terrorismsyftena föreslås ändras så att brott mot grupper som asylsökande, hbtqi-personer eller personer av ett visst kön tydligt kommer att omfattas av den nya lagen. Det är en del av förslaget som Vänsterpartiet kan tänka sig att ställa sig bakom.

Dessvärre har regeringen, trots viss omarbetning av vissa bestämmelser i den nya lagen, inte beaktat Vänsterpartiets och olika remissinstansers grundläggande kritik mot terroristbrottslagstiftningen.

Regeringen gör i det nu liggande förslaget ingen omprövning av tidigare ställningstaganden som gjorts i samband med tidigare lagregleringar. Därmed bygger man in de befintliga osäkerheterna i terroristbrottslagstiftningen i den nya lagen.

Vänsterpartiets kritik består främst av tre delar.

En del handlar om definitionen av en terrororganisation. Den ska avse en sammanslutning av personer som begår terroristbrott eller gör sig skyldiga till försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till terroristbrott.

Här vill jag hänvisa till den debatt vi precis hade här i kammaren angående lagen om särskild utlänningskontroll. Vi ser att länder som står väldigt långt från Sverige i många frågor, bland annat den om mänskliga rättigheter, gärna vill definiera vissa grupper som terrorister. Det gäller till exempel kurder som uttrycker sina åsikter om att kunna leva ett liv i frihet. Despoten Erdoğan definierar i dag kurder som terrorister som Sverige borde utlämna till Turkiet, där de uppenbarligen inte kommer att mötas av en rättvis process av något slag. För Erdoğan är kurder terrorister. Sverige kan inte ha en terrorismlagstiftning som är så luddig att personer som Erdoğan kan utnyttja detta.

Vänsterpartiet är också kritiskt till de generellt höjda straffen. Varför ska straffen höjas innan lagändringen ens har verkställts, och varför ska det ske på generella straffskärpningsgrunder? Vänsterpartiet anser att förslaget innebär en klar överkriminalisering, i synnerhet sammantaget med regeringens förslag om att utvidga det straffbara området.

Fru talman! Jag var förhoppningsfull inför den här propositionen. Man kan se vilka propositioner som ska lämnas till riksdagen från regeringen. Jag hoppades att vi äntligen skulle få se en sammanhållen lagstiftning som skulle fungera i praktiken för våra domstolar så att fler terrorister skulle kunna dömas för de brott de begått. Nu är jag rädd att det inte kommer att kunna ske och att domstolarna återigen kommer att stå med en lagstiftning som är svår att genomföra i praktiken.

Sammantaget innehåller regeringens förslag, trots vissa positiva delar, så pass omfattande brister att Vänsterpartiet inte kan ställa sig bakom det. Vi yrkar därför avslag på förslaget och bifall till reservation 1 men även till reservationerna 3, 5 och 7 där det är en falsk majoritet.

Anf. 58 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Vi har redan i tidigare debatter tagit upp terrorismens hot mot och påverkan på vårt samhälle. Men jag vill återigen understryka vikten av att samhället står upp för skyddet av alla människors rättigheter och frihet och att terrorism inte ska få möjlighet att hota dessa grundvalar. Samhället måste kraftfullt möta detta hot genom lagstiftning och ett intensivt arbete i rättssystemets alla delar.

Den nya lag som föreslås för att skapa en samordnad lag för terroristbrott är ett bra steg på vägen, men Kristdemokraterna anser att den inte når riktigt ända fram.

Fru talman! Den föreslagna lagen föreskriver att brottet samröre ska omfatta den som, utan att delta i verksamheten enligt bestämmelsen om deltagande, för en terroristorganisation tar befattning med vapen, ammunition, brandfarliga eller explosiva varor, transportmedel eller annan liknande utrustning eller upplåter lokal eller mark för dess verksamhet eller annan liknande verksamhet.

Kristdemokraterna anser att det är en alldeles för snäv definition. Den åsikten delas av Säkerhetspolisen, som i ett tidigare remissvar framhåller att det är viktigt att samröret får en vidare definition.

När någon har varit i en konfliktzon, exempelvis i Syrien och Irak, blir brott med dagens definition orimligt svårt att bevisa. Dessutom anser vi att det tydligt ska framgå att inget som helst samröre med eller hjälp till terroristorganisationer ska tolereras i Sverige. Vi har länge haft en alldeles för tillåtande inställning till dem som fundamentalt hotar vårt samhälle. Allt samröre med terroristorganisationer behöver kriminaliseras.

Kristdemokraterna anser likt en majoritet i utskottet att bestämmelsen om samröre med terroristorganisationer bör få ett vidare tillämpningsområde än i dag, så att fler former av samröre kriminaliseras. Till exempel bör underhåll med mat eller materiel och att förse organisationen med information som är ägnad att främja och stärka eller understödja verksamheten bli straffbart. Sådana handlingar möjliggör också terroristorganisationens fortlevnad och bör anses klandervärda nog för att omfattas av straffansvar.

Fru ålderspresident! De terrordåd som har drabbat Sverige i närtid utfördes båda av ensamagerande gärningsmän. Det var också fallet när Norge drabbades av Anders Behring Breiviks terrordåd, liksom i flera andra fall i Europa i närtid.

Terroristerna kan svära trohet till en ideologi utan att tillhöra en organisation eller svära trohet till en organisation utan att vara medlem i en sådan. De är alltså åtminstone synbart oorganiserade. Den nu föreslagna lagstiftningen om samröre syftar endast på organisation och inte på dem som har samröre med ensamagerande gärningsmän.

Även Brottsförebyggande rådet lyfter detta i sitt remissvar. Enligt Brås uppfattning kan bestämmelsen knappast tillämpas på stöd till ensamagerande eller personer som tidigare haft en koppling till en organisation men valt att uppträda som ensamagerande. I litteraturen beskrivs till och med att det kan vara en medveten strategi att i ett operativt skede frigöra sig från organisationen. På det sättet kan organisationen frias även om den i sak gynnas.

Det är tänkbart att sådan brottslighet träffas av brottet medhjälp, men det är inte säkert, och vi kristdemokrater anser att samröreslagstiftningen behöver förtydligas på denna punkt. Vi anser att samröre med ensamagerande terrorister ska kriminaliseras, och jag yrkar därför bifall till reservation 4.

Fru ålderspresident! Att regeringen utvidgar vilka grupper som kommer att skyddas av terrorismlagstiftningen är välkommet, inte minst mot bakgrund av ett antal bombdåd med nazistiska motiv som skedde för ett antal år sedan mot asylsökande och asylboende utan att någon åtalades eller dömdes för terroristbrott.

Emellertid finns det fortfarande grupper vars skydd fortsatt är oklart. Exempel på sådana grupper är lantbrukare och jägare som utsätts för djurrättsaktivisters våldsdåd. På 1990-talet fanns en specialgrupp inom polisen som särskilt arbetade med ideologiskt djurrättsmotiverad brottslighet. Därigenom kunde man få en bättre inblick i de grupper som stod för brottsligheten.

Nu ökar dock hoten igen. Centrum för våldsbejakande extremism har också klassat djurrättsaktivism som en egen form av extremism som är frikopplad från andra former. Detta behöver leda till att brotten tas på betydligt större allvar, särskilt om de begås av mycket ideologiskt motiverade personer i syfte att åstadkomma radikala samhällsförändringar. Det är också detta som tas upp i reservation 2, som har lyfts av andra ledamöter här.

Fru ålderspresident! Vi kristdemokrater anser, som vi tidigare sagt, att deltagande i terrororganisationer behöver kriminaliseras, och vi anser också att det krävs skärpta straff för terroristbrott.

I april 2022 antog riksdagen regeringens förslag till lag om ändring i regeringsformen som vilande. Den föreslagna ändringen kommer att göra det möjligt att kriminalisera deltagande i en terroristorganisation. Vi anser att det är viktigt att grundlagsändringen genomförs efter valet och att regeringen nu fortsätter beredningen av kriminalisering och snarast möjligt återkommer med ett lagförslag.

Vi anser att de straffskärpningar som föreslås i propositionen inte är tillräckliga. Mot bakgrund av de mycket stora faror som terroristbrott utgör både för enskilda och för samhället i stort anser vi att straffen ska skärpas ytterligare. Det är viktigt att Sveriges rättssystem kan agera med kraft mot de personer som utgör ett hot mot vårt lands säkerhet.

Regeringens proposition tar ett steg i rätt riktning, men ytterligare åtgärder behöver genomföras, snarast. Därför står jag bakom de yrkanden och reservationer som vi har i detta betänkande, men jag yrkar som sagt endast bifall till reservation 4. Jag stöder naturligtvis också de tillkännagivanden som föreslås i betänkandet.

Anf. 59 JUNO BLOM (L):

Fru ålderspresident! Efter att tidigare ha debatterat andra aspekter på arbetet mot terrorism kommer vi nu att behandla ett betänkande om de straffrättsliga bestämmelserna. På detta område har bestämmelserna byggts ut i omgångar och lagts i olika lagar, vilket skapat ett ganska spretigt regelverk.

Det är positivt att riksdagen nu kan godkänna en sammanhållen lagstiftning som blir mycket mer överskådlig. Det är också positivt att maximistrafen höjs för flera av brotten. Däremot är vi i Liberalerna kritiska till att minimistrafet för själva terroristbrottet inte höjs. I dag är minimistrafet fyra års fängelse för brott av normalgraden och två års fängelse för ett terroristbrott som är mindre grovt.

Fru ålderspresident! Säkerhetspolisen konstaterar i sitt remissyrkande till utredningen om en ny terroristbrottslag: ”Vid en jämförelse med övriga europeiska länder har Sverige, även med hänsyn tagen till föreliggande lag, relativt låga straffsatser för terrorismbrottslighet, vilket medför en påtaglig risk att Sverige kan komma att ses som en fristad för våldsbejakande extremister.”

Liberalerna delar denna uppfattning. Med tanke på de mycket stora faror som terroristbrott utgör för enskilda människor liksom för samhället i stort anser Liberalerna att minimistrafvet bör ligga högre. Därför välkomnar jag att utskottets majoritet nu ställer sig bakom ett tillkännagivande om skärpta straff för terroristbrott. Jag beklagar samtidigt att det finns risk för att en majoritet i kammaren kommer att tycka annorlunda.

Vid sidan av dessa lagändringar behövs även ny lagstiftning för att göra det möjligt att tidigare gå in och förhindra en terrorresa. Om en person exempelvis aktivt insamlar information, hyllar terrororganisationer på sociala medier och planerar en resa i riktning mot ett konfliktområde med utrustning som är avsedd för en stridssituation eller för att se till att terroristerna har mat på bordet måste rättsväsendet kunna ingripa.

Fru ålderspresident! Alla dessa handlingar möjliggör terroristorganisationers fortlevnad och bör anses klandervärda nog att omfattas av straffansvar. I dag är förberedelse till en resa i terrorismsyfte fortfarande inte kriminaliserat. Det är en lucka i lagstiftningen som bör täppas till. Även om bevisföringen är mer komplicerad när det gäller förberedelse till brott är det samtidigt angeläget att kriminaliseringen fyller sitt avsedda syfte att förhindra resor i terrorismsyfte.

I och för sig är det sant att den tidiga fullbordanspunkten för själva brottet gör att en kriminalisering i förfäلت skulle träffa förhållandevis få situationer, men i de situationer den träffar skulle den vara av stor betydelse. Särskilt gäller detta möjligheten att tillfälligt dra in passet för en person som misstänks för ett brott. Om även förberedelse till terrorresor kriminaliseras kan pass eller motsvarande resehandling tillfälligt återkallas för den brottsmisstänkte och en resa därmed hindras i ett tidigare stadium.

I april 2022 antog riksdagen regeringens förslag till lag om ändring i regeringsformen som vilande. Den föreslagna ändringen kommer att göra det möjligt att exempelvis kriminalisera deltagande i en terroristorganisation. Liberalerna anser att det är viktigt att grundlagsändringen genomförs efter valet och att regeringen nu bereder frågan om kriminalisering och snarast återkommer till riksdagen med ett lagförslag.

Fru ålderspresident! Liberalerna välkomnar att finansieringsbrottet, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, får en breddad konstruktion och att fler brott ska räknas som grovt brott. Detta är angeläget eftersom finansiering med större belopp kan ge förutsättningar för omfattande brottslighet. Den tidigare konstruktionen har till exempel inte haft tillräckligt högt straffmaximum när det gäller storskalig finansiering av resor för terrorism. Vi anser dock att det är viktigt att rättspraxis för finansieringsbrottet följs upp noggrant. Om de nya straffskalorna inte får tillräckligt genomslag i rättstillämpningen måste straffbestämmelserna skärpas.

Fru ålderspresident! Jag står bakom alla Liberalernas reservationer men yrkar bifall endast till reservation 6.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

§ 11 Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU40

Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång
(prop. 2021/22:194)
föredrogs.

Anf. 60 GUSTAF LANTZ (S):

Fru ålderspresident! Jag har en bakgrund som jurist på Hyresgästföreningen, och där lärde jag mig verkligen vad ett hem betyder. När man möter människor som lever i en situation där hemmet hotas anar man den enorma stress detta innebär. Ett hem är så mycket mer än tak över huvudet. Ett hem ska vara den tryggaste platsen på jorden för oss, men så är det tyvärr inte för alla.

När en hyresvärd, granne eller expartner inte respekterar den privata sfären stressar det oss enormt. När vi blir trakasserade i vår egen hemmiljö är det inte bara något som händer just i stunden, utan känslan för det egna hemmet blir skadad även för framtiden. Otryggheten lever kvar även efter själva händelsen. Många vill också flytta så snart den känslan en gång visat sig, för känslan är obehaglig och stark och ligger ofta och gnager.

Fru ålderspresident! I lagboken finns hemfridsbrottet, som just handlar om att skydda tryggheten i hemmet. Men vi kan kränkas av att någon tar sig in på andra platser än i våra hem. Det är där straffbestämmelsen om olaga intrång kan bli aktuell.

Fru ålderspresident! Allmänt sett har synen på integritetsintrång skärpts under senare tid. Detta har avspeglats i en rad lagar. Det är därför både naturligt och efterlängtat att vi nu skärper lagstiftningen om hemfridsbrott och olaga intrång. Dessa brott har haft samma utformning sedan 1965, så det finns med andra ord ett behov av de skärpningar som regeringen nu föreslår. Det är en modernisering av lagboken.

Fru ålderspresident! Jag tänkte nämna något kort om några delar av regeringens lagförslag.

Vi lägger till ”gårdsplan” i uppräknningen av vilka platser där brottet olaga intrång blir aktuellt. Det är viktigt för att det inte ska råda någon oklarhet om detta. Det har även varit efterfrågat av många lantbrukare, vilket givetvis måste väga tungt i detta ärende eftersom det är en utsatt grupp när det kommer till denna typ av brott.

Regeringen föreslår även att maxstraffet för hemfridsbrott och olaga intrång höjs från böter till fängelse i högst ett år. För de grova brotten föreslås straffskalan ändras från fängelse i högst två år till fängelse i lägst sex månader och högst tre år.

Vid bedömningen av om ett hemfridsbrott eller ett olaga intrång ska ses som grovt ska enligt förslaget särskilt beaktas om gärningen har skett genom inbrott, har innefattat våld, hot om brottslig gärning, ofredande eller skada på egendom eller annars har varit av särskilt hänsynslös och farlig art.

Vad som även är värt att poängtera är att med regeringens förslag blir försök, förberedelse och stämpling till grovt hemfridsbrott och grovt olaga intrång kriminaliserat. Det är bara vid allvarligare brott där förberedelsebrotten är kriminaliserade, och nu kommer alltså grovt hemfridsbrott och

grovt olaga intrång att tillhöra den gruppen av brott. Det är en tydlig skärpning.

Vi vidgar nu lagen så att ”hem eller annat liknande boende” skyddas genom lagens bestämmelser om hemfridsbrott. Det gör att integritetskränkande intrång i hemmiljö skyddas så att lagen inte måste skrivas om för framtida sätt att leva på.

Fru ålderspresident! Det finns motioner som vill att särskilda brottskoder ska införas för att statistiken gällande djurrättsaktivisters brott ska bli mer klagörande. Jag menar att klåfingriga politiker bör hålla sig borta. Vi ska inte öppna Pandoras ask fylld av detaljstyrning av myndigheter från motionerande riksdagsledamöter. Detta är och bör vara något som ligger på berörda myndigheter att hantera och bedöma. Myndigheterna själva har inte ansett att det finns skäl att införa särskilda brottskoder för brott begångna av djurrättsaktivister.

Fru ålderspresident! Det finns även motioner om att stärka det straffrättsliga skyddet för eftersöksjägare och jägare som bedriver skydds jakt.

Låt mig påminna om att det redan i dag finns stöd i brottsbalken för att skärpa straffet om brottet riktat sig mot någon på grund av att denne utfört ett samhällsviktigt uppdrag. Mot denna bakgrund anser vi att det inte finns skäl att införa en särskild regel för de fall när ett brott begåtts mot en person på grund av att han eller hon är jägare som bedriver eftersök och skydds jakt.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 4.

(Applåder)

Anf. 61 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru ålderspresident! Regeringen har i propositionen *Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång* lämnat förslag på moderniseringar och förstärkningar när det gäller hemfridsbrott och olaga intrång. Det är förvisso välkommet att det numera går att dömas till fängelse för hemfridsbrott och olaga intrång av normalgraden, men de straffskärpningar som regeringen föreslår är inte, menar vi, tillräckligt långtgående för att stå i proportion till den kränkning av äganderätten som de nämnda brotten utgör.

Särskilt utsatta är de lantbrukare som tvingas möta hot och trakasserier från djurrättsaktivister på grund av att de bedriver köttproduktion. Dessa hot och trakasserier kan även riktas mot lantbrukarnas familjer. Det handlar om aktivister som tar sig in i djurstallar, filmar och släpper ut djur och som riskerar att sprida smitta till djuren. Det handlar om aktioner på gårdsplaner, skadegörelse på anläggningar och blockering av vägar och liknande. Det kan se ut på många olika sätt. Detta fenomen måste vi motarbeta.

Det som skiljer lantbrukare från andra näringsidkare är att näringsfas-tigheten också är deras hem, och ens hem och ens egendom är för de allra flesta något som man dels känner sig trygg i, dels vårdar och håller kärt. När obehöriga personer gör intrång i ens hem eller på annan egendom på-verkar detta tryggheten. Många som har blivit utsatta för den typen av brottslighet vittnar om känslan av att inte längre känna sig trygg i sitt eget hem. Den svåra integritetskränkning som detta innebär måste därför av-spegla sig i straffskalorna.

Regeringens förslag lämnar här mer att önska enligt vår uppfattning. Regeringen föreslår att maxstraffet för hemfridsbrott och olaga intrång ska höjas från böter till ett års fängelse och att de grova brotten straffskala ska gå från fängelse i högst två år till fängelse i lägst sex månader och högst tre år.

Moderaterna anser att straffskalorna för hemfridsbrott och olaga intrång av normalgraden bör vara maxstraff på två års fängelse. Därtill bör grovt hemfridsbrott och grovt olaga intrång ha en straffskala på ett till fyra års fängelse. Det ska samtidigt understrykas att hemfridsbrottet är ett allvarligare brott än olaga intrång. Detta måste också avspeglas i utdömda straff.

Fru ålderspresident! Slutligen är det glädjande att utskottet återigen riktar tillkännagivanden till regeringen. I dag föreslår utskottet två tillkännagivanden. Det gäller dels att en särskild brottskod bör införas och att det görs en ökad kartläggning av djurrättsrelaterad brottslighet, dels att skyddet för eftersöksjägare ska stärkas.

Vi moderater har för vår del utöver det tre reservationer. Vi står självfallet bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 62 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru ålderspresident! Djurrättsaktivismen utgör en relativt dold del av den organiserade brottsligheten. För de lantbrukare och jägare som får sina hem och familjer utsatta är det däremot onekligen en ständigt återkommande verklighet. Jag har själv pratat med drabbade som beskriver den alltid närvarande oron och rädslan det kan innebära att utgöra en måltavla för djurrättsaktivister.

Fru ålderspresident! Att endast beskriva de kriminella som gör livet surt för laglydiga lantbrukare, jägare och andra som aktivister är enligt mig inte tillräckligt. Vi pratar inte sällan om en organiserad, systematisk terrorisering av enskilda individer, familjer, företag etcetera. Det är inte bara några påstådda miljökämpar som önskar göra sin åsikt hörd. Detta förstärks av att flertalet remissinstanser påpekar de låga straffen och det snäva kriminaliserade området som en orsak till att kontinuerliga trakasserier, hot, våld och skadegörelse kan fortsätta att äga rum. De som begår brottsligheten är organiserade, och medlen de väljer att bruka för att uppnå sina politiska övertygelser är hot och våld.

Sverigedemokraterna har tidigare förespråkat att deltagande- och samröresbrotten gällande terrorism ska åtföljas av deltagande- och samröresbrott gällande kriminella organisationer. Det bör tydliggöras att djurrättsaktivister och andra aktivister vilkas metoder för att uppnå sina mål är brottsliga i sig ska omfattas vid en sådan kriminalisering.

Fru ålderspresident! Det vore med andra ord närmare till hands att kalla vissa av dessa våldsverkare för terrorister snarare än aktivister. Det finns därför skäl att genomföra en kartläggning av dessa miljöer. Det är någonting som riksdagen tycks stå bakom men som regeringen och andra motsätter sig.

Säkerhetspolisen granskar kontinuerligt säkerhetshot och har en relativt god bild av riskerna gällande de islamistiska och vänster- och höger-radikala miljöerna i Sverige. Sådana kontinuerliga kartläggningar, analyser och rapporter gällande flera riskmiljöer är nödvändiga, både för myn-

digheternas arbete och som information och beslutsunderlag. De brottsbekämpande myndigheterna bör därför få i uppdrag att göra sådana kartläggningar och lämna rekommendationer till åtgärder.

Fru ålderspresident! Det är naturligtvis bra att regeringen går fram med denna proposition och därigenom delvis lyssnar på riksdagens vilja. Sverigedemokraterna har dock, likt Jägarnas Riksförbund med flera, noterat att trakasserier pågår även utanför de områden som i dag fredas genom hemfridsbrottet, vilket innebär viss tandlöshet trots propositionen.

Regeringen anför som svar att annan brottslighet såsom trakasseri eller olaga hot skulle kunna tillämpas i dessa fall. Men bristen på beivrande i fråga om denna brottslighet enligt gällande rätt bör dock tydligt visa att detta inte är tillräckligt tillfredsställande. Regeringen bör därför enligt oss återkomma till riksdagen med förslag om ett förbättrat skydd för personer som utsätts för hot, våld och trakasserier även utanför de platser som omfattas av det nuvarande ärendet.

Fru ålderspresident! I vår följdmotion berör vi även Lagrådets synpunkter på förslagets förhållande till nödvärnsrätten. Regeringen anför i propositionen att nödvärnsregleringen bör lämnas utan påverkan, vilket jag och Sverigedemokraterna beklagar.

Sverigedemokraterna har i tidigare förslag gällande just nödvärnsinstitutet lyft fram brott som begås i människors hem eller i anslutning till dem eller deras familjer. Det vore enligt vår mening fullt rimligt att tydliggöra att man har en utökad rätt att försvara sig själv, sin familj och sin egendom, inte minst när förövare söker sig hem till en.

Frågan ligger något utanför denna proposition, eftersom regeringen valde att lämna den utanför. Men det går att anta att delar av den problematik som propositionen syftar till att bemöta skulle minska om nödvärnsrätten ökade i linje med vad jag nu beskrivit. Det skulle helt enkelt inte vara lika riskfritt för förövarna att åka hem till, och förstöra, för hederliga människor ifall de visste att dessa hederliga människor har rätt att försvara sig själva och den egendom förövarna nyss angripit. Därför bör regeringens ovilja att utöka nödvärnsrätten kritiseras i allmänhet men i synnerhet när det gäller de företeelser som är relevanta för det ärende som vi behandlar.

Vi förespråkar en utredning som ser över en utvidgning av nödvärnsrätten. En sådan utredning bör tillsättas. Brott som begås i, vid eller i närheten av någons hem, ägor eller familj bör särskilt omfattas.

Avslutningsvis, fru ålderspresident, önskar jag yrka bifall till vår reservation 7 under punkt 7 rörande åtgärder mot djurrättsrelaterad brottslighet.

Anf. 63 MALIN BJÖRK (C):

Fru ålderspresident! Under senare år har flera straffskärpningar genomförts för att betona hur allvarligt samhället ser på integritetskränkande brottslighet mot enskilda. Men en viss typ av brottslighet som alltför länge har förbisetts, trots att de som drabbas av den är nog så skyddsvärda, är brott mot våra lantbrukare och djurhållare.

Det är människor som driver näringsverksamhet ute på landsbygden och som drabbas för att de håller djur på sina gårdar. Av den anledningen tar vissa andra personer sig friheter, personer som hyser agg mot förekomsten av djurhållning. De tränger sig in på lantbrukarnas privata ägor för att störa dem och för att trakassera dem. Det här har ofta kunnat ske

utan att de som trängt sig på ens har kunnat delges misstanke om brott, för att det som dessa personer gjort inte ens har varit brottsligt.

Det är sannerligen på tiden att vi nu får till vissa ändringar i lagstiftningen som kan hjälpa till att skydda dessa hårt arbetande näringsidkare. Genom den lagstiftning vi nu antar här i riksdagen tas steg i rätt riktning. Det gör att brotten olaga intrång och hemfridsbrott moderniseras. Det är brott som har sett likadana ut sedan brottsbalken infördes för mer än ett halvt sekel sedan, som Gustaf Lantz var inne på, detta trots att samhället har förändrats en hel del sedan dess. Det är högst välkommet att vi nu genomför lagändringar som innebär att fler ageranden kommer att kunna bestraffas och att de som begår brotten ska kunna få strängare straff.

Fru ålderspresident! Ett av de viktiga klarlägganden som görs i de nya bestämmelserna är att det skrivs in i lagtexten att den som obehörigen kliver in på en gårdsplan gör sig skyldig till olaga intrång. Detta har fram till nu varit ett stort problem eftersom det med dagens reglering inte framgår att det skyddade området vid olaga intrång omfattar gårdsplaner som omgärdar exempelvis en lantbrukares ekonomibyggnader eller produktionsanläggningar och som inte tillhör något bostadshus. Särskilt bekymmersamt har det varit om gårdsplanen inte har varit inhägnad med staket eller försetts med skyltar om att obehöriga inte äga tillträde. Då har det nämligen enligt lagstiftningen inte framgått att den som kliver in på området gör något otillåtet.

Detta har för många lantbrukare skapat stora bekymmer när djurrättsaktivister gång efter annan begett sig till lantbrukares ägor och systematiskt uppehållit sig där för att skapa oro och obehag genom sin blotta närvaro. Det har förekommit manifestationer där aktivister i kraftiga ordalag fördömt lantbrukares verksamhet och där de personer som har genomfört aktionen vägrat att avlägsna sig.

Denna djurrättsaktivism utgör ett reellt hot mot de enskilda som drabbas men i förlängningen också mot näringen i stort eftersom det finns lantbrukare som överväger att sluta att driva sin verksamhet och inte tycker att det längre är värt att fortsätta. Det är allvarligt, för detta är näringar som vi måste värna om. Det har väl, om inte förr, blivit uppenbart för alla under de senaste månaderna när kriget i Ukraina har tydliggjort vikten av en hög självförsörjningsgrad i oroliga tider.

Fru ålderspresident! Det är naturligtvis helt oacceptabelt att enskilda personer ska kunna hota och trakassera människor som utför sitt arbete och som vill kunna känna trygghet för både sig själv och sina djurs säkerhet. Ett problem med denna typ av brottslighet är att det saknas officiell statistik på hur omfattande brottsligheten är. Centerpartiet kräver därför att regeringen vidtar åtgärder för att förbättra det statistiska underlaget och även kunskapsunderlaget om dessa brott. Ett sätt skulle kunna vara att införa en särskild brottskod för djurrättsrelaterad brottslighet. Ett annat sätt för att öka kunskapen skulle kunna vara att se till att landsbygdsbor och lantbrukare omfattas av de trygghetsundersökningar som genomförs på årlig basis av Brottsförebyggande rådet. Vi står bakom ett tillkännagivande om detta och förväntar oss att regeringen kommer att agera på det.

Centerpartiet anser också att det ska ses som en försvårande omständighet att ett brott begås mot en person för att han eller hon bedriver skydds jakt när personen i fråga fått detta uppdrag till följd av ett myndighetsbeslut. Den som bedriver skydds jakt eller genomför eftersök på polis-

ens uppdrag utför nämligen ett viktigt samhällsuppdrag. Regeringen menar att den omständigheten, att ett brott riktar sig mot någon på grund av att denne utför ett samhällsviktigt uppdrag, redan nu kan beaktas i skärpande riktning. Men Centerpartiet anser inte att den nuvarande lagstiftningen är tillräcklig för att skydda dessa personer och står därför bakom ett förslag till tillkännagivande till regeringen om att ge dessa grupper ett starkare skydd och att straffen för hot och våld mot dem skärps.

Fru ålderspresident! Näringsidkare och personer verksamma i de gröna näringarna utsätts i dag allt oftare för brott och trakasserier av ekofascister och extremistiska djurrättsaktivister. Det handlar om brott av många olika slag, från skadegörelse, ofredande och olaga intrång till olaga hot och misshandel där det bakomliggande motivet utgörs av en extremistisk djurrättsaktivism. Denna form av trakasserier måste motverkas. Centerpartiet anser att det behövs en bredare översyn av denna brottslighet än den som regeringen nu presenterar, en översyn som även omfattar andra brott som riktar sig mot näringsidkare och personer verksamma i de gröna näringarna. Därför yrkar jag bifall till reservation 8.

Anf. 64 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru ålderspresident! Ett välkänt uttryck är ”i hemmets lugna vrå”. Men när det sker ett intrång hotas den trygghet som bör gälla för alla invånare i vårt land när man befinner sig i sitt hem där man ska känna sig trygg.

Den proposition som vi nu debatterar innebär en klar förbättring och ett välkommet förslag om en skärpt lagstiftning. Men det finns ytterligare saker som behöver genomföras för att lagen ska vara fullständig och nå ända fram.

Som nämnts av tidigare talare är det mycket oroande att jägare, lantbrukare och djurproducerande verksamheter blir hotade och trakasserade av aktivister. Det handlar om jägare som efter myndighetsbeslut bedriver skydds jakt eller genomför eftersök på polisens uppdrag och utför ett viktigt samhällsuppdrag. Angreppen på jägarna som utför dessa uppgifter bör därför betraktas som en försvårande omständighet som leder till hårdare straff. Även lantbrukare och djurproducerande näringsidkare trakasseras av djurrättsaktivister på ett otillbörligt sätt. Lantbrukare tvingas alltför ofta möta hot och trakasserier, som även riktas mot lantbrukarnas familjer. I samband med intrång finns det också risk för att smittspridning av virus och bakterier ökar, vilket också leder till en ökad otrygghet.

Det handlar om skadegörelse, ofredande och olaga intrång och även hot och misshandel, där det bakomliggande motivet utgörs av en våldsbejakande extremistisk djurrättsaktivism. Polisen behöver ta dessa brott på allvar, som den våldsamma politiska extremism som det är. Det behövs ett riktat polisarbete med speciella grupper inriktade på ideologiskt motiverad brottslighet. På 1990-talet fanns en specialgrupp inom polisen som särskilt arbetade med ideologiskt djurrättsmotiverad brottslighet. Därigenom kunde man få en bättre inblick i de grupper som stod för brottsligheten.

Fru ålderspresident! Det är mycket oroande att jägare, lantbrukare och djurproducerande verksamheter blir hotade och trakasserade av aktivister. Vi anser att dessa brott behöver tas på större allvar. Vi anser att motivet för brott kopplade till djurrättsaktivism bör ses som en försvårande omständighet vid straffmätningen.

Jägare som efter myndighetsbeslut bedriver skydds jakt utför ett viktigt samhällsuppdrag. Det bör därför, som riksdagen också tidigare har tillkännagivit för regeringen, ses som en försvårande omständighet att ett brott begåtts mot en person för att han eller hon bedriver sådan skydds jakt.

Regeringen anför i propositionen att omständigheten att ett brott riktar sig mot någon på grund av att denne utför ett samhällsviktigt uppdrag redan enligt gällande rätt kan beaktas i skärpande riktning inom ramen för det allmänna straffvärdet. Men det är inte tillräckligt. Kristdemokraterna och en majoritet av utskottet anser att det finns anledning att rikta ett förslag om ett tillkännagivande till regeringen om att den ska återkomma med förslag som ger eftersöksjägare och jägare som bedriver skydds jakt ett starkare skydd och att straffen för hot och våld mot dem skärps.

Fru ålderspresident! Som både Polismyndigheten och LRF påpekar i sina remissvar går regeringens föreslagna förändringar inte tillräckligt långt för att skydda framför allt lantbrukare. Inte minst kan aktioner som sker på vägar som går över eller fram till lantbruksfastigheter komma att vara straffbefriade.

Kristdemokraterna inser svårigheten i att reglera en persons uppehållande på allmän plats eller på plats där sedvanerätten säger att allmänheten kan uppehålla sig, och vi har respekt för det. Icke desto mindre behöver saken ses i sitt sammanhang. På många platser spelar det ingen egentlig roll om en person står på någon annans mark eller allmän plats för att kunna utöva påtryckningar, hot, trakasserier eller dylikt mot en privatperson, företagare eller deras anhöriga. Många lantbruk ligger så pass ensligt att den allmänna vägen som leder fram till dem endast går just dit och endast kan observeras från en byggnad. Att då flytta demonstrationer från gårdsplan till allmän väg innebär inte att tryggheten för den enskilde ökar betänkligt.

Som regeringen själv skriver består trakasserier ibland bara av att djurrättsaktivister står och stirrar på ett hotfullt sätt. Även sådana aktioner kan vara skrämmande om de sker på allmän plats vid upprepade tillfällen. Det behövs en förändring.

Utifrån detta yrkar jag bifall till reservation 3.

Fru ålderspresident! Regeringen har i propositionen lämnat förslag på moderniseringar och förstärkningar av hemfridsbrottet olaga intrång. De straffskärpningar som regeringen föreslår är enligt vår mening dock inte tillräckligt långtgående för att stå i proportion till den kränkning av äganderätten som de nämnda brotten utgör. Det måste avspeglas ytterligare i straffskalorna.

Vi ser också att djurrättsaktivister som försöker att uppnå sina mål med brottsliga metoder utgör ett hot både mot enskilda individer och mot samhället i stort. Ett problem med denna typ av brottslighet är att det saknas statistik. Ett sätt skulle kunna vara – även om det är förenat med vissa svårigheter – att införa en särskild brottskod för djurrättsrelaterad brottslighet samt att öka kunskapen genom att inkludera landsbygdsbor och lantbrukare i de trygghetsundersökningar som genomförs av Brottsförebyggande rådet.

Detta ställer sig en majoritet av utskottet bakom i ett tillkännagivande till regeringen.

Regeringens proposition tar stora steg i rätt riktning, men ytterligare åtgärder behövs vidtas. Därför står jag bakom de reservationer som vi kristdemokrater har i detta betänkande och naturligtvis också de tillkännagivanden som föreslås. Jag yrkar dock, som sagt, bifall endast till reservation 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

§ 12 Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU20
Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer (prop. 2021/22:198)
föredrogs.

Anf. 65 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru ålderspresident! I dag debatterar civilutskottet CU20 *Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer*. Det är inte vilket betänkande som helst, för enligt vår justitieminister Morgan Johansson är detta den största satsningen på brottsoffers rätt till skadestånd på flera decennier. Det här är både historiskt och angeläget.

Brott ska alltid förhindras genom proportionerliga straff och satsningar på exempelvis skolan. Utan brott inga brottsoffer. Men i de fall där brott inte kan förhindras måste samhället göra vad det kan för att minska skadeverkningarna av brott och hjälpa de brottsutsatta. Det här handlar till stor del om den upprättelse som behövs för den kränkning som en person har blivit utsatt för. Att stärka brottsoffers ställning och minska skadeverkningarna av brott är en prioriterad fråga för vår socialdemokratiska regering.

Förslagen vi behandlar här i dag handlar bland annat om att kraftigt höja nivåerna på kränkingsersättning genom att i lag tydliggöra och stärka upprättelsefunktionen och därigenom stärka brottsofferperspektivet vid bestämmandet av ersättningens storlek. Det rör sig om mer eller mindre fördubblade nivåer jämfört med i dag.

Dessa förändringar kommer inte minst att göra stor skillnad för personer som har blivit utsatta för våld i nära relation. Det beror på att en av omständigheterna som ska beaktas vid den nya skälighetsbedömningen är om handlingen är riktad mot någon som den skadeståndsskyldige har eller tidigare har haft en relation till.

Fru ålderspresident! Förutom att höja ersättningsnivåerna kraftigt måste vi göra det lättare för brottsoffer att få ut sitt rättmätiga skadestånd. Det gör vi genom att utvidga möjligheterna att utmäta frihetsberövandeersättning till förmån för brottsoffer. Dessa pengar har tidigare inte kunnat utmätas men ska nu kunna utmätas till de brottsdrabbades förmån.

Även då det otänkbara sker – då en pappa, syster eller son inte kommer hem igen – behöver det finnas en ersättning. Samhället kan aldrig ersätta någon som har förlorat en nära anhörig till följd av ett brott, men det vi gör med dagens betänkande är att införa en ny så kallad anhörigersättning. Ersättning kan i bästa fall ge dessa anhöriga en viss kompensation för den

Prot. 2021/22:120
30 maj

*Ett modernare
straffrättsligt skydd
mot hemfridsbrott
och olaga intrång*

*Stärkt rätt till
skadestånd för
brottsoffer*

chock, förtvivlan och maktlöshet som många anhöriga kan känna när de har förlorat någon till följd av ett brott.

En annan grupp som får förstärkta möjligheter till ersättning är poliser som exempelvis blir utsatta för hårda sparkar i tjänsten. Det är viktigt att poängtera att poliser inte ska behöva tåla vilka kränkningar som helst i sin tjänst. Regeringens förslag har välkomnats av Polisförbundet.

Dessa reformer kommer att träda i kraft den 1 juli 2022.

Fru ålderspresident! Det finns i detta betänkande ett tillkännagivande till regeringen. Det handlar om att regeringen snarast bör tillsätta en utredning för att få till en effektivare utbetalning av ersättning till brottsoffer via staten.

Det här är inte någonting nytt. Ett sådant här tillkännagivande finns, från förra året, redan på bordet från justitiekottets sida. Med anledning av det har vi tagit steg mot detta, bland annat genom att Brottsoffermyndigheten har lanserat en så kallad ersättningsguide för att tillgodose brottsoffers behov av individualiserad information om vilken möjlighet man har att få ersättning.

I dag skapar vi möjligheter att fördubbla kränkingsersättningen. Vi har också vidtagit åtgärder för att utmäta frihetsberövandeersättningen till brottsutsatta. Mer om utmätning kommer i nästa debatt som civilutskottet ska ha här i dag.

Visst skulle staten kunna betala ut ersättning till brottsoffret efter det att domen om skadestånd har vunnit laga kraft, men det är inte helt oproblemiskt. Det skulle till exempel minska incitamenten att teckna överfallsskydd i den egna hemförsäkringen. Det skulle också drabba brottsoffer som inte får sin sak prövad i domstol. Det skulle inte minst innebära en kostnadsökning för staten.

Vår regering vill dock alltid göra det så smidigt som möjligt för brottsoffer att få ut sin ersättning. Detta är en fråga om ekonomisk upprättelse, och det finns som sagt ett tillkännagivande sedan tidigare.

Eftersom det redan finns ett tillkännagivande ser inte vi socialdemokrater i civilutskottet det som nödvändigt att rikta ytterligare ett tillkännagivande. Därför yrkar jag bifall till reservation 6.

(Applåder)

Anf. 66 ELLEN JUNTTI (M):

Fru ålderspresident! I dag ska vi som sagt debattera betänkandet gällande stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer. Jag börjar med att yrka bifall till reservation 2, som gäller kränkingsersättning för yrkesgrupper med särskild beredskap.

I propositionen lämnas förslag för att stärka brottsoffrets rätt till skadestånd och möjlighet att få ut den ersättningen. Skadeståndet ger brottsoffret upprättelse för den kränkning som brottsoffret har blivit utsatt för genom brott. Bland annat föreslås en höjning av kränkingsersättningen – skadeståndet fördubblas i de flesta fall. Detta har vi moderater drivit på för i flera år, för vi står på brottsoffrens sida.

I dag får en person som har blivit utsatt för en våldtäkt mellan 100 000 och 125 000 kronor. Detta kommer efter att vi har tagit beslut i det här ärendet i stället att bli mellan 200 000 och 250 000. Äntligen kommer regeringen med förslag gällande detta. Det är naturligtvis bra, även om det har tagit många år.

Det införs också en ny form av ideell ersättning, så kallad anhörigerersättning, som innebär att en person som orsakar någon annans död genom brott ska betala ersättning till en person som stod den avlidne särskilt nära. Det är en ersättning för olika känslor, såsom chock, förtvivlan och maktlöshet. Detta är naturligtvis bra. Ersättningen ska betalas utöver dagens anhörigerersättning.

Fru ålderspresident! En person som har varit frihetsberövad får ersättning från staten om personen inte blir dömd för brottet. Det kan bli mycket stora summor om personen till exempel varit häktad för våldtäkt eller en gängskjutning och har varit häktad i många månader.

I dag kan dessa pengar inte utmätas för fordringar som avser skadestånd på grund av brott. Detta innebär att en person som får frihetsberövandeersättning kan lämna häktet med flera hundra tusen kronor på fickan. Inget kan göras åt detta, trots att personen har blivit dömd att betala skadestånd till exempelvis en kvinna som han har våldtagit tidigare, i ett annat ärende.

Det här är djupt upprörande. Många brottslingar har en massa skulder till brottsoffer som de aldrig kommer att betala. Detta kommer att ändras med det här lagförslaget, vilket naturligtvis är väldigt bra och helt enkelt nödvändigt för att människor ska ha tilltro till rättssamhället.

Fordringar som avser skadestånd på grund av brott ska få företräde framför oprioriterade fordringar vid löneutmätning.

Fru ålderspresident! Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer är en fråga som vi moderater drivit länge. Vi har arbetat för en fördubbling av kränkingsersättningen i förhållande till dagens nivåer. Vi har även arbetat för bättre förutsättningar för utmätning av frihetsberövandeersättning för fordringar som avser skadestånd på grund av brott. Därför välkomnar vi de här förslagen. Detsamma gäller förslaget om särskild anhörigerersättning, som jag nämnde tidigare.

När det gäller kränkingsersättning för poliser och andra yrkesgrupper med särskild beredskap lämnas förslag som syftar till att fler ska få denna kränkingsersättning. Det är också en fråga som vi moderater har drivit på i förut. I dag ställs alldeles för höga krav för att poliser och andra yrkesgrupper med särskild beredskap ska kunna få rätt till skadestånd i form av kränkingsersättning när de utsätts för brott. Det är djupt otillfredsställande. Att till exempel spotta en polis i ansiktet bör alltid leda till skadestånd. Detsamma bör gälla när poliser utsätts för våld som kan jämföras med misshandel av normalgraden.

Regeringen vill införa en särskild bestämmelse i skadeståndslagen där det anges att om den som utsätts för brott i tjänsten får anses ha en särskild beredskap för angreppet ska det vid bedömningen av om kränkningen är allvarlig särskilt beaktas om angreppet riktar sig mot den angripnes privata sfär eller är fysiskt. Tyvärr innebär den föreslagna bestämmelsen inte någon större förbättring i förhållande till dagens regler. Detta har framförts från olika domstolar.

Mot denna bakgrund har till exempel Hovrätten för Västra Sverige svårt att se behovet av en lagändring. Göteborgs tingsrätt ifrågasätter om förslaget kommer att leda till att fler angrepp ger rätt till ersättning. Uppsala universitet skriver att den föreslagna lagändringen kanske inte kommer att få någon särskilt stor betydelse för att uppnå syftet att fler poliser och andra yrkesgrupper ska få ersättning.

Risken är alltså stor att förslaget i praktiken inte kommer att leda till någon ökad möjlighet till kränkingsersättning för poliser och andra yrkesgrupper. Det är väldigt dåligt. Det är lika kränkande för en polis att få en spottloska i ansiktet som för vilken annan människa som helst. Det är faktiskt väldigt kränkande. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med ett förslag där särbehandling av poliser och andra yrkesgrupper med särskild beredskap i stället görs till ett uttryckligt undantag i skadeståndslagen.

Fru ålderspresident! Till sist vill jag lyfta upp frågan gällande effektivare utbetalning av skadestånd till brottsoffer. Det som gäller i dag är att brottsoffret kan behöva göra flera ansökningar hos olika instanser för att få ut den ersättning som denne har rätt till enligt beslut i domstol. Det är mycket dåligt ur brottsofferperspektivet. Det är orimligt att brottsoffret måste lägga ned en massa tid och kraft för att få den tilldömda ersättningen samtidigt som brottsoffret kanske fortfarande mår väldigt dåligt efter till exempel en våldtäkt som tar mycket lång tid att läka.

Därför är det mycket bra att vi får igenom ett tillkännagivande om att regeringen ska tillsätta en utredning gällande effektivare utbetalning av ersättning till brottsoffer genom Brottsoffermyndighetens försorg. Brottsoffermyndigheten ska naturligtvis sedan kräva tillbaka pengarna från den dömda gärningsmannen. Detta har riksdagen redan tidigare tillkännagivit, men regeringen har inte presenterat något förslag om detta. Det fanns inte heller med i direktiven till den utredning som ligger till grund för propositionen. Jag satt med i den utredningen och försökte faktiskt många gånger lyfta frågan om att vi skulle försöka få in det här. Det gick inte, eftersom regeringen inte hade det i sitt direktiv. Men nu får vi alltså ett tillkännagivande om det här för att öka trycket på att regeringen ska leverera det.

Jag blir lite förundrad när den socialdemokratiska ledamoten säger att det är en prioriterad fråga för Socialdemokraterna att minska skadeverkligheterna för brottsoffret och göra det lättare för brottsoffret att få kränkingsersättningen. Det stämmer faktiskt inte. Socialdemokraterna är det enda parti som har reserverat sig mot förslaget om den här utredningen, som alltså går ut på att brottsoffren lättare ska få det utdömda skadestånd som de har rätt till. Alla andra partier står bakom det tillkännagivandet. Socialdemokraterna är det enda parti som är emot förslaget om att brottsoffren lättare ska få sin kränkingsersättning.

Att detta är en prioriterad fråga och att man vill göra det lättare stämmer verkligen inte när det gäller Socialdemokraterna. Som sagt – detta kan man trycka på flera gånger – är Socialdemokraterna det enda parti som är emot att man ska tillsätta den här utredningen. Det är illa att de är emot det. Men vi moderater tycker att det är bra att vi får det här tillkännagivandet. Vi kommer att trycka på regeringen för att detta också ska verkställas, för vi står på brottsoffrens sida.

Anf. 67 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru ålderspresident! Jag yrkar bifall till reservation 3.

Skadeståndslagen 2 kap. 3 § fastslår att ”den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära skall ersätta den skada som kränkningen innebär”. Den här lagstiftningen tar sikte på att ekonomiskt kompensera för de känslor av

skam, förnedring och rädsla som ett offer drabbas av vid ett angrepp mot den personliga integriteten.

Förra året anmäldes 9 240 våldtäkter, vilket var en ökning med 4 procent från året innan. Antalet sexuella ofredanden ökade med 11 procent 2021 jämfört med 2020. Våldet runt oss blir allt grövre och eskalerar snabbt. Otryggheten breder ut sig i vårt land. I min hemstad Jönköping är var tredje kvinna rädd för att gå ut i sitt eget bostadsområde på kvällen. Den socialdemokratiska regeringen har helt tappat greppet om situationen. De är inte kapabla att fixa det de har ställt till med, och de har inte förmågan att göra Sverige bra igen. Vi är därför många som räknar ned de drygt 100 dagar som är kvar till valet.

Med det sagt, fru ålderspresident, välkomnar Sverigedemokraterna förslag som stärker brottsoffers ställning och rätten till skadestånd. Regeringens mål är att kränkningsersättningen ska fördubblas. Även om vissa remissinstanser är tveksamma till att detta kommer att bli utfallet är intentionen såklart rätt. En ekonomisk kompensation är självklart aldrig tillräcklig för att helt gottgöra den kränkning någon utsatts för, men det är en del i upprättelsen som är tänkt att bidra till att återupprätta offrets självkänsla. Att skadeståndets storlek också reflekterar hur samhället ser på brottet är viktigt.

Regeringen föreslår också att fordringar som avser skadestånd på grund av brott ska få viss förtur vid löneutmätning hos kronofogden och att viss ersättning som någon får för att ha suttit frihetsberövad ska kunna utmätas om denne i sin tur har skulder till ett brottsoffer. Men som vanligt när det kommer till den här regeringens förslag är det inte tillräckligt. Man spacklar igen några hål i fasaden men låter grunden förfalla. För mig, och säkert för många fler, är det självklart att om någon som har en skuld till ett brottsoffer får in pengar ska dessa pengar användas till att betala av på skulden. Alla intäkter ska vara utmätbara. Man ska helt enkelt göra rätt för sig.

Jag är glad att utskottet riktar ytterligare ett tillkännagivande till regeringen om att snarast tillsätta en utredning med syftet att staten ska betala ut skadestånd till brottsoffer och sedan ansvara för indrivningen gentemot gärningspersonen. Det ska inte vara ett brottsoffers uppgift att själv gå igenom den långa och många gånger krångliga process det innebär att få de pengar man har rätt till.

Fru ålderspresident! Regeringen har ett mål om 26 200 poliser till utgången av 2024. Det skulle innebära ungefär 244 poliser per 100 000 invånare. År 2021 var siffran 205 poliser per 100 000 invånare. Vi är bland de sämsta i EU när det kommer till polistäthet. Statistik visar att polistätheten per 100 000 invånare till exempel i Tyskland är 300, i Frankrike 320 och i Spanien 360.

Det är inte troligt att regeringen ens lyckas nå det målet. Det verkar inte heller vara så viktigt för regeringen vilken typ av poliser vi får eftersom man hela tiden sänker kraven för att komma in på polisutbildningen. Regeringen har till och med avskaffat språkravet. Det krävs alltså inte längre att man kan svenska språket för att jobba som polis i Sverige.

För att fler lämpade ska vilja söka sig till polisyrket och också jobba kvar krävs, förutom rimliga löner och stöttning från politiken för att till fullo kunna utföra sitt uppdrag, även att vi gör jobbet attraktivt.

Om någon spottar en busschaufför eller ett kassabiträde i ansiktet kan offret få ut en kränkingsersättning. Det är självklart. Några yrkesgrupper särbehandlas dock negativt. När det gäller bland annat poliser är det i lagens mening mer okej att spotta dem i ansiktet eller på andra sätt kränka dem.

Så här kan vi inte ha det. Det finns ingen del av polisutbildningen där man övar på att bli kränkt. Man övar på att möta våld, och man är beredd på att möta våld. Men man ska inte som polis, ordningsvakt eller sjukvårdspersonal inom psykiatri behöva tåla att bli kränkt. Därför måste rätten till kränkingsersättning vara lika för alla, oavsett yrkesgrupp.

Sammanfattningsvis, fru ålderspresident: Ett höjt skadestånd för brottsoffer är något som vi väntat på länge. Den som blir utsatt för ett brott ska också få upprättelse. Men regeringens förslag lämnar kvar hål i lagstiftningen. Man fortsätter att behandla bland annat poliser annorlunda och hävdar att de ska tåla att bli kränkta mer än vi andra. Det borde vara tvärtom. Den som inte ens respekterar polisen har troligtvis inte heller så mycket respekt för de andra värderingar och normer som vi bygger vårt samhälle på.

Vidare borde tillgångar som tillfaller någon som har en skuld användas för att betala av på skulden, framför allt om det finns ett brottsoffer som väntar på sin upprättelse. Att det inte är så i dag är förbluffande.

Dessutom: Våldtar man någon under tortyrliknande förhållanden i 17 timmar ska man inte kunna få ut 840 000 kronor i skadestånd. Det ska bara inte vara möjligt. Här lämnar regeringen walkover. Det finns inga förslag för att förhindra att detta sker igen.

Fru ålderspresident! Jag vill slutligen säga att jag ser med tillförsikt på att den konservativa och handlingskraftiga regeringen som kan tillträda efter valet i höst kommer att agera omedelbart och kraftfullt för att vända trenden, täppa igen hålen i lagstiftningen och påbörja arbetet med att göra Sverige bra igen. Den nuvarande regeringen har uppenbart misslyckats.

Anf. 68 MALIN BJÖRK (C):

Fru ålderspresident! Den som blir utsatt för ett brott orsakas så gott som alltid ett lidande, en skada och en kränkning. Därför har brottsoffer rätt till ersättning, men då gäller det förstas att kunna hitta den skyldige och döma den personen till ansvar.

Men även i dessa fall, när en domstol slagit fast att den som begått gärningen ska betala skadestånd till offret, är det långt ifrån självklart att brottsoffret verkligen får några pengar. Det är en lång och snårig process som väntar den som fått rätt till ersättning. Och det är faktiskt den drabbade som måste se till att driva på i den processen – detta efter att brottsoffret redan genomgått en eller kanske ett par domstolsförhandlingar om fallet gått vidare från tingsrätt till hovrätt. Det är förhandlingar som ofta kan vara väldigt jobbiga och psykiskt påfrestande för en målsägande. När den delen äntligen är över tar alltså nästa process vid – den om att se till att få ut ersättning.

Vi i Centerpartiet tycker inte att det här är en rimlig ordning. Vi har därför föreslagit att det inte är brottsoffret, utan staten, som ska ta huvudansvaret för att driva in ersättningen till brottsoffer. Det är viktigt att den utsatte alltid kan räkna med att få den ersättning som denne har rätt till,

alltså att ersättningen verkligen betalas ut. Om staten tar det ansvaret får sedan staten se till att driva in skulden från den dömd förövaren.

Det är bra att så gott som alla partier här i riksdagen tycker som vi, och det är välkommet att vi har ett tillkännagivande om detta som sju av åtta partier står bakom.

Fru ålderspresident! I det lagförslag som vi nu ska anta här i riksdagen ges bättre förutsättningar för ett brottsoffer att kräva ersättning i paritet med kränkningens art och varaktighet. Det är både bra och viktigt. Förhoppningsvis kommer det även att bidra till att i någon mån ge brottsoffret upprättelse när denne tillerkänns en summa som någorlunda motsvarar den skada som denne utsatts för.

I propositionen *Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer* har regeringen satt upp ett antal kriterier som ska bedömas när det gäller hur allvarlig kränkningen är. Dessa är bland annat om handlingen haft förnedrande eller skändliga inslag, varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa eller riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet

Vi i Centerpartiet har inte varit nöjda med de föreslagna kriterierna, utan vi har velat lägga till ytterligare ett par. Ett av dem är om kränkningen haft hatbrottsmotiv, något som Brottsoffermyndigheten förordat. Det andra är om skälet till kränkningen varit personens yrkesutövning. I en sådan grupp – de som kränkts när de utövat sitt yrke – ingår personer i särskild beredskap, som poliser, brandmän och ambulanspersonal. Vi anser förstås att även dessa yrkeskategorier ska omfattas av ett sådant kriterium.

Eftersom vi i Centerpartiet vill vidga begreppet yrkesutövning utöver de grupper som omfattas av begreppet särskild beredskap yrkar jag bifall till vår reservation 1.

Slutligen kan jag konstatera att riksdagen redan riktat färska tillkännagivanden till regeringen om ytterligare inskränkning av det så kallade utmättningsförbudet, alltså möjligheterna att utmäta en dömd gärningspersons tillgångar för att se till att brottsoffret får sina pengar. Det är något som ett par talare har varit inne på tidigare. Vi förväntar oss att regeringen precis som i detta ärende gör verklighet av riksdagsbeslutet.

Anf. 69 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru ålderspresident! Rättvisa handlar om det rätta handlandet i relation till våra medmänniskor. Rättvisa är ett grundvärde, som i en samhällsgemenskap förutsätter en balans mellan alla människors intressen, rättigheter och skyldigheter.

Denna rättvisabalans rubbas när någon begår ett brott och handlar orätt. Det är då det offentliga uppgift att skipa rättvisa och att återställa balansen så långt det är möjligt.

Det är en väsentlig skillnad mellan att vara ett brottsoffer och att vara drabbad av exempelvis en olyckshändelse eller naturkatastrof. Brottsoffret är berättigat till upprättelse. Detta erhålls bland annat genom att gärningsmannen tar sitt straff och sonar sitt brott. Samhället ska återställa en rättvisa när en orättvisa har blivit begången.

Hela rättsväsendet ska genomsyras av ett tydligt brottsofferperspektiv där brottsdrabbade får ökad uppmärksamhet. Detta innebär ett respektfullt och korrekt bemötande från de aktörer som kommer i kontakt med brottsoffret samt upprättelse genom att rättsväsendet gör sitt yttersta för att klar-

göra skuldfrågan, utdöma rättvisa straff och se till att skadestånd betalas ut.

Bemötandet av brottsoffer är dock fortfarande i flera avseenden än i dag bristfälligt. Den drabbade möter ifrågasättande, upplever sig fastna i byråkrati och får inte alltid rätt stöd. Den som har tilldömts ett skadestånd i domstol kan inte räkna med att få beloppet utbetalt. Kristdemokraterna välkomnar därför regeringens förslag men anser att ytterligare åtgärder behövs.

Fru ålderspresident! För att värna brottsoffret krävs en förändrad ordning för hur utdömda skadestånd betalas ut. Den nuvarande ordningen innebär att brottsoffret själv måste kräva in det utdömda skadeståndsbeloppet av gärningsmannen. Brotts-offret får hjälp av kronofogden, men det kan också sluta med att brottsoffret själv behöver vända sig till sitt försäkringsbolag eller ansöka om brottsskadeersättning hos Brottsoffermyndigheten. Det är ett förfarande som är krävande och tar lång tid, speciellt när gärningsmannen inte samarbetar.

Vi kristdemokrater anser att det inte är rimligt att brottsoffret själv ska tvingas ägna både tid och kraft åt att kräva in sitt skadestånd. Det är en process som är förenad med obehag för brottsoffret, som återigen måste förklara sig och vädja till den person som åsamkat skada från första början. Dessutom är det en process som inte ens garanterar att brottsoffret faktiskt får den ersättning som utdömts. Om vi vill göra verklighet av propositionens syfte att stärka brottsoffrets rätt till skadestånd och möjligheten att få ut sådan ersättning måste denna börda i stället läggas på staten.

Kristdemokraterna föreslår därför att skadestandsreglerna ska ändras så att staten betalar ut skadestånd direkt till brottsoffret efter en lagakraftvunnen dom. Det blir sedan staten som i sin tur får kräva in pengarna i stället för att denna börda läggs på brottsoffret. På så sätt kan vi värna brottsoffret och förkorta vägen fram till skadeståndsutbetalningen.

Genom de lagförslag som civilutskottet tidigare i betänkandet ställt sig bakom utvidgas brottsoffrets rätt till skadestånd och möjligheten att få ersättning. Detta är positivt. Men för att stärka brottsoffrets ställning krävs det att samtliga led i ersättningssystemet fungerar. Även det sista ledet i detta system, utbetalningen av ersättningen, måste fungera på ett effektivt sätt.

Vi konstaterar att den nuvarande ordningen för utbetalning av skadestånd innebär att ett brottsoffer kan behöva göra flera ansökningar hos olika instanser för att få ut den ersättning som han eller hon har rätt till enligt domstolens avgörande. Det är inte rimligt att brottsoffer måste lägga ned tid och kraft på att göra sin självklara rätt gällande.

Som redovisats tidigare riktade riksdagen våren 2021, på justitieutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om effektivare hantering av ersättning till brottsoffer. Men har något hänt sedan dess? Svaret är nej.

Tillkännagivandet innebar att regeringen borde ha inlett en utredning av en ordning där staten går in och förskotterar det ersättningsbelopp som fastställs av domstolen i samband med att domen vinner laga kraft. Justitieutskottet, som yttrat sig även i detta ärende, anser att regeringen snarast bör tillsätta en utredning. Det är också detta som en majoritet – utom, som nämnts, Socialdemokraterna – ställer sig bakom även i civilutskottet. Regeringens svar är att man tittar på frågan och att den kommer att hanteras i lämplig tid. Det är verkligen hög tid att hantera frågan nu. I tillkännagiv-

andet understryks att det är dags att säkerställa att brottsoffer får sina rättmätiga ersättningar. Därför tillstyrker jag det förslag till tillkännagivande som finns i betänkandet.

Fru ålderspresident! Alla skadestånd som tillkommer gäldenärer ska kunna utmätas. I flera uppmärksammade fall har gärningsmän som begått grova brott själva fått skadestånd som inte har kunnat utmätas. Regeringens proposition åtgärdar detta till viss del men inte i tillräcklig omfattning. Vi menar att den som begått ett brott måste prioritera att betala sin skuld till samhället, både genom påföljder och genom skadestånd. Att en gärningsman själv blir utsatt för falskt åtal eller ärekränkning är ingen tröst för vare sig brottsoffer eller efterlevande. De har en kompromisslös rätt till skadestånd. Kristdemokraterna föreslår därför att alla skadestånd ska kunna utmätas till förmån för brottsoffer och deras efterlevande.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till reservation 5.

Fru ålderspresident! Det är också viktigt att stärka kränkingsersättningen för yrkesgrupper med särskild beredskap, vilket också ingår i betänkandet.

Detta ärende visar vikten av att lyfta fram brottsoffret vad gäller både bemötande, skydd och upprättelse i vårt land. Dagens tillkännagivande visar att det finns en majoritet i Sveriges riksdag som vill gå längre än propositionen gör i dag. Det är dags att regeringen lyssnar till detta budskap genom praktisk handling och inte bara väntar tills lämpligt tillfälle ges.

Därmed vill jag avsluta med att säga att vi stöder det förslag till tillkännagivande som gjorts i utskottshanteringen och Kristdemokraternas motioner och reservationer i detta betänkande. Men jag väljer som sagt att endast yrka bifall till reservation 5.

Anf. 70 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru ålderspresident! Det här är första gången jag deltar i en debatt med civilutskottet, och jag tackar så mycket för det. Jag inser att det är bra att dra lärdomar från olika utskott så att man inte står och säger saker om till exempel antagningen till polisutbildningen som uppenbart inte stämmer. Man behöver fortfarande kunna svenska språket för att komma in på polisutbildningen.

Men den absolut viktigaste lärdom jag har fått med mig från justitieutskottet är att placera ansvaret för ett brott där det hör hemma. Det är då brottsoffret kan få sin upprättelse. Ansvaret för en brottslig handling ska placeras på gärningsmannen så att den personen får ta ansvar för brottet – inte den som har drabbats av brottet och är brottsoffer.

En annan sak är att brottsoffret ska få ekonomisk kompensation av staten för det som personen har blivit utsatt för. Det har länge varit en något bölig process för brottsoffer, som kan innebära både obehag, jobbig och komplicerad administration och ganska många oklarheter.

Jag har själv varit brottsoffer två gånger och ansökt om just detta skadestånd. Det var tingsrättens målnummer som skulle fyllas i. Det skulle vara rätt datum och rätt tingsrätt – formulär som man kan tycka ska vara mycket lättare att fylla i än i dag. Man ska också kolla upp sin försäkring – om den kan gå in och uppfylla kraven – innan man kan ansöka om detta.

Det är inte en superenkel process. Ofta är brottsoffret också i en ganska skör situation. Alla partier är i dag överens om att detta ska bli lättare – alla utom regeringspartiet Socialdemokraterna.

I Norge tillämpas en modell där ansökan om brottskadeersättning sänds direkt till motsvarigheten till Brottsoffermyndigheten. Myndigheten gör sedan en bedömning av huruvida brottet har skett och om det i så fall ska göras en utbetalning direkt till brottsoffret. Sedan är det myndigheten, staten, som driver in skadeståndet från gärningspersonen. Detta är ett system som är extremt mycket bättre för brottsoffret och som fungerar precis så som Vänsterpartiet anser att det ska fungera i dag.

Regeringen föreslår nu en lagändring för att utvidga brottsoffrets rätt till skadestånd och möjligheten att få ut ersättning. Det övergripande syftet med lagändringen är att stärka brottsoffrets ställning och minska skadeverkan av brott. Detta är bra, och Vänsterpartiet stöder propositionen.

Ett annat förslag som inte behandlas i detta betänkande men som jag ändå tycker är rimligt att lyfta och som borde bli verklighet – man kan väl skicka in det också till regeringspartiet Socialdemokraterna, som ändå ska behandla så otroligt många tillkännagivanden – är att brottsoffret borde få behålla sitt målsägandebitråde, för att målsägandebiträdet ska kunna vara med i arbetet för att få rätt till skadestånd från förövaren och/eller försäkringsbolaget eller brottskadeersättningen. Det handlar om att vi förlänger målsägandebiträdets förordnande till dess att brottsoffret har fått sin ersättning.

En liknande ändring gjordes nyligen för barn som har bevittnat brott. Barnets särskilda företrädare vid brottet får ett förlängt förordnande så att företrädaren också kan få ansvar för att skadestånd eller brottskadeersättning kommer barnet till del. Den ändringen borde kunna göras här och nu och skulle vara välkommen för alla de brottsoffer som är drabbade av brott i dag och har rätt till brottsofferskadeståndet.

Vi ser fram emot att regeringen fortsätter att arbeta med tillkännagivandet, som nästan alla riksdagspartier står bakom.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

§ 13 Hittegods i kollektivtrafiken

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU21
Hittogods i kollektivtrafiken (prop. 2021/22:218)
föredrogs.

Tjänstgörande ålderspresidenten konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU23

Effektivare verktyg i utsökningsförfarandet (prop. 2021/22:197)
föredrogs.

Anf. 71 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen.

Vi ska nu debattera civilutskottets betänkande CU23 *Effektivare verktyg i utsökningsförfarandet*. Regeringens proposition handlar om nya åtgärder för att hjälpa Kronofogdemyndigheten att driva in skulder. Syftet med förslagen är att öka effektiviteten och snabba på handläggningen. Det ska bland annat bli tydligare att kronofogden får göra de utredningar som är befogade vid indrivning. Gälldenärens och tredje mans skyldigheter att lämna upplysningar i mål om utmätning ska skärpas. Och polisen ska få bättre möjligheter att genomföra utmätning på distans när de hittar egendom i sin verksamhet.

Dessa förslag ligger i linje med Sverigedemokraternas politik om att utmätningssystemet ska bli mer effektivt, och de möter även upp de tillkännagivanden som riksdagen lämnat till regeringen om just polisens möjlighet att beslagta dyra klockor, bilar eller smycken som de påträffar hos gängkriminella eller andra som de vet har skulder. Dessa lagändringar är därför välkomna, och de ska börja gälla den 1 augusti 2022.

Det är dock vår mening, fru ålderspresident, att mer kan göras för att säkerställa att allt som kan utmätas verkligen utmäts. I dag finns det till exempel en praxis hos kronofogden som säger att man inte utmäter fordon med ett värde under 30 000 kronor, detta då det anses för dyrt att hämta och förvara fordonet i förhållande till det värde som man kan få ut vid en eventuell försäljning. Det är därför fritt fram för en skuldsatt person att äga både bilar och andra tillgångar trots att det sitter en person eller ett företag i andra änden och väntar på sina pengar. Detta kan naturligtvis provocera borgenären, som ser att gälldenären kan fortsätta ungefär som vanligt då incitamenten för att göra rätt för sig inte är tillräckligt starka.

I England, som exempel, har man ett helt annat tillvägagångssätt. Där ges befogenheter att hämta allt av värde hos gälldenären om denne inte betalar, och för att täcka kostnaderna höjs skulden. Detta innebär att utmätningförfarandet också, förutom att fungera avskräckande, har effekten att den skuldsatte gör allt den kan för att så snart som möjligt betala sin skuld, vilket borde vara målet för all indrivning.

Även om det i dag sker viss samverkan mellan myndigheter är möjligheten för informationsutbyte såväl inom som mellan myndigheter begränsad, vilket kan leda till att tillgångar som borde utmätas i stället göms undan. Ett exempel på när detta skett är fallet med en kriminell 29-årig man från Uppsala, som sommaren 2019 och drygt ett år framåt fick in 727 000 kronor på sitt bankkonto, trots att han under de senaste två åren officiellt haft 0 kronor i inkomst. Samtidigt var han registrerad hos Kronofogden för skulder på nästan 300 000 kronor. Först när polisen utredde mannen för nya brott framgick det att han hade haft dessa tillgångar.

År 2022 måste man alltså fortfarande manuellt begära ut information från var och en av de cirka 160 banker och finansinstitut som finns för att ta reda på om en gälldenär har tillgångar, och då redovisas bara en ögon-

blicksbild av vad som finns just där och då. Någon automatisk bevakning görs inte. Men i vårt grannland Finland kan kronofogden i stället i realtid titta in på konton och ta pengar, något som borde vara självklart även här.

Kronofogdemyndigheten själv kallar det nuvarande systemet för rena 1800-talet, och det är uppenbart att myndigheten inte har de verktyg som man vill ha för att man så effektivt som möjligt ska kunna utföra sitt uppdrag. Det kommer man tyvärr inte heller att få med det lagförslag som regeringen nu har lagt fram.

Samma sak gäller när någon har löneutmätning eller skuldsanering och får en löneförhöjning. Det upptäcks inte automatiskt, utan det åligger gäldenären att upplysa om de förändrade förhållandena. Kronofogdemyndigheten bör därför ges befogenhet att bevaka gäldenärens personnummer hos andra myndigheter, till exempel Skatteverket, och hos banker för att direkt kunna upptäcka utmätningbara tillgångar.

Att man ska göra rätt för sig är en grundläggande värdering i vårt svenska samhälle och något som vi måste värna. Den som har en skuld ska ges incitament att så snabbt som möjligt betala tillbaka. Här har regeringen inte gjort tillräckligt. Det är Sverigedemokraternas mening att den regering som tillträder i höst – förhoppningsvis en konservativ och mycket handlingskraftig regering – ska återkomma till riksdagen med förslag som ytterligare effektiviserar utsökningsförfarandet.

(Applåder)

Anf. 72 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru ålderspresident! I dag debatterar vi alltså civilutskottets betänkande CU23 *Effektivare verktyg i utsökningsförfarandet*. Det är positivt att det är ett näst intill enigt utskott som ställer sig bakom samtliga förslag från regeringen här. Det är förändringar i utsökningsbalken som vi hantlarar.

Dessa lagförslag innebär bland annat att ramarna för Kronofogdemyndighetens tillgångsutredningar tydliggörs genom att det anges att myndigheten får vidta de utredningsåtgärder som anses befogade. Det innebär att det införs en skärpning av gäldenärens och tredje mäns, till exempel banktjänstemän, skyldigheter att lämna upplysningar i mål om utmätning. Upplysningar som har betydelse för tillgångsutredningen ska lämnas inom den tid som Kronofogdemyndigheten själv anger.

Fru ålderspresident! Detta låter kanske en aning tekniskt. Men det är en av alla de stenar som Magdalena Andersson och vår regering vill vända på för att bryta den organiserade brottsligheten. Det är avgörande för samhällsutvecklingen, men det handlar också om att minska enskildas lidande.

De förslag som jag har redogjort för kan ge polisen effektiva och efterfrågade verktyg att tillsammans med Kronofogdemyndigheten bekämpa den organiserade brottslighet som vi ser i vårt land. Det handlar om att gå direkt på pengarna och det så kallade bling som också bidrar till nyrekrytering när det gäller gängkriminalitet. Det är inte en obeprövad metod. Polisen och Kronofogdemyndigheten har tillsammans genomfört samverkanssatsningar bland annat i Gottsunda, som ligger i Uppsala. Båda myndigheterna är överens om att de tillsammans kan dra nytta av varandras verksamheter. Myndigheterna välkomnar därför regeringens förslag kring detta, och det är ordentliga steg på vägen mot att minska vinningen av att begå brott.

Genom detta betänkande hanterar regeringen också ett tillkännagivande från april 2018 och ett om distansutmätning från 2021.

Syftet med åtgärderna jag berättat om är att effektivisera utsökningsförfarandet, precis som betänkandet heter. Detta leder inte bara till att vi sätter käppar i hjulen för kriminella, utan vi ser också till att fler skulder kan betalas. Och det i sin tur kan leda till att förtroendet för utsökningsförfarandet och Kronofogdemyndigheten i vårt land ökar.

Dessa lagändringar föreslås alltså träda i kraft den 1 augusti 2022.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet, fru ålderspresident.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

§ 15 Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU23

Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer (prop. 2021/22:150)
föredrogs.

Anf. 73 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru ålderspresident! För två veckor sedan besökte jag tillsammans med några riksdagskollegor batterifabriken Northvolt i Skellefteå. Det är en enorm satsning som görs för att producera batterier och se till att vi kan nå målet om den gröna omställningen som innebär att vi ska vara fossilfria 2030. Det krävs enorma mängder mineral för att producera den stora mängd som Northvolt kommer att göra när alla delar av produktionen är igång.

Fru ålderspresident! Moderaterna framhåller att vi delar uppfattningen att en utfasning av fossila bränslen är eftersträvarsvärd för att minska utsläppen av växthusgaser och därmed bromsa klimatförändringarna. Vi anser dock inte att de förslag som regeringen lägger fram i propositionen kommer att bidra till denna ambition. Därtill menar vi att de för med sig betydande nackdelar. Vi kan konstatera att det i dag inte pågår någon utvinning av fossila bränslen i Sverige, och i dagsläget är det inte heller något företag som har undersökningstillstånd för olja eller gas.

Att mot den bakgrunden göra gällande att ett förbud mot verksamheter som inte förekommer skulle ha en positiv inverkan på de globala utsläppen av växthusgaser förefaller som ytterst tveksamt. Förslagen i propositionen slår därmed delvis in öppna dörrar och framstår därför som plakatpolitik som dessvärre skapar nya problem snarare än löser befintliga. Samtidigt innebär förbuden mot utvinning av olja, kol och gas att utvinning av metaller från alunskiffer kan försvåras. Det beror på att gas och olja i och med förbuden inte kommer att utvinnas som en biprodukt utan behöver hanteras som avfall. Denna hantering riskerar att leda till ökade miljörisker och kostnader.

Flera av de metaller och mineral som är viktiga för klimatomställningen förekommer i alunskiffer. Det gäller till exempel vanadin, kobolt och nickel som är viktiga för batterier och vissa legeringar. Förslagen riskerar

Prot. 2021/22:120

30 maj

*Effektivare verktyg i
utsökningsförfarandet*

*Förbud mot utvinning
av kol, olja och natur-
gas och skärpta regler
för utvinning i alun-
skiffer*

*Förbud mot utvinning
av kol, olja och natur-
gas och skärpta regler
för utvinning i alun-
skiffer*

därför att försämra möjligheterna att möta den ökade efterfrågan på dessa innovationskritiska metaller och mineral och därmed försvåra omställningen.

Fru ålderspresident! Regeringens förslag påminner om förbudet mot utvinning av uran som infördes 2018 och som vi menar har fått olyckliga konsekvenser för såväl miljön som för Sveriges välbefinnande och rykte som gruvnation. Här kan vi till exempel nämna erfarenheterna från Jämtland där ett projekt som syftade till att utvinna vanadin gick i stöpet då bolaget gjorde bedömningen att kostnaderna för att hantera uran som avfall i stället för att hantera det som biprodukt gjorde att det inte gick att få lönsamhet i projektet.

Vår slutsats blir därmed att även de förslag som regeringen nu lägger fram står i konflikt med den globala klimatomställningen. De föreslagna reglerna riskerar även att hindra lagring av koldioxid eftersom de försvårar etableringen av forsknings- och försöksanläggningar i Sverige. Regeringen föreslår visserligen ett undantag, men vi menar att det är otillräckligt. Med tanke på att infångning av koldioxid är en viktig del i Sveriges strategi för att nå nettonollutsläpp anser vi att detta hinder utgör ytterligare ett argument mot regeringens förslag.

Fru ålderspresident! Ytterligare ett skäl för riksdagen att avslå regeringens förslag menar vi är att det riskerar att försämra Sveriges beredskap. Inte minst mot den akuta situation som har uppstått som en konsekvens av Rysslands invasion av Ukraina menar vi att det beredskapsmässiga perspektivet måste tas på större allvar. Tidpunkten är således synnerligen illa vald för de aktuella förslagen, framför allt då en sådan lagstiftning skulle riskera att försämra förutsättningarna för totalförsvaret att fullfölja sitt samhällsuppdrag.

Försvarsmakten och MSB påpekar i sina remissvar att såväl det militära som det civila försvaret under lång tid framöver kommer att vara beroende av fossila bränslen och att det ur försörjningsberedskapssynpunkt är bäst om det finns möjlighet till en inhemsk utvinning av de mineral som behövs för landets försörjning.

Förslagen i propositionen stänger dörren för detta. Vi kan konstatera att regeringen bemöter dessa synpunkter genom att hänvisa till att de komplexa frågeställningarna om försörjningsberedskap ska hanteras separat och att man har för avsikt att i ett annat sammanhang låta utreda frågan om försörjningsberedskap när det gäller kritiska varor och strategiska beroenden. Även Svemin är kritiskt till tidpunkten för förslagen och menar att det kan komma att påverka Sveriges krisberedskap när det gäller landets egen framtida försörjning av olja och gas till dess att alternativ till de här produkterna finns tillgängliga.

Givet det allvarliga säkerhetsläget anser vi att det finns goda skäl att inte ytterligare minska möjligheterna till svensk självförsörjning. Att föregå en utredning i frågan med ett förbud menar vi är att hantera frågan i fel ordning, särskilt eftersom ett förbud inte löser något annat brådskande problem eller innebär någon positiv effekt inom andra politikområden.

Fru ålderspresident! Förslaget om ett införande av lämplighetskrav för utvinning ur alunskiffer kan vålla tillämpningsproblem. Alunskiffer är ingen homogen bergart, och ett lämplighetskrav gör att det uppkommer gränsdragningsproblem eftersom det egentligen inte finns en tydlig definition av vad som utgör alunskiffer. Det finns därmed utrymme för god-

tycklighet. Otydligheter om hur svensk lagstiftning ska genomföras menar vi kan medföra en ytterligare negativ påverkan på bilden av Sverige som attraktivt prospekteringsland.

Vi konstaterar att Sveriges geologiska undersökning, SGU, anser att utvinning ur alunskiffer inte kan jämföras med utvinning av olja eller gas och att det därför inte finns skäl att ändra minerallagen i fråga om lämplighetskrav. Både Svemin och SGU anser vidare att den generella kunskapen om utvinning av metaller ur alunskiffer behöver förbättras men att det är tveksamt vad en lämplighetsprövning av sökande skulle kunna tillföra om kunskapsläget samtidigt är lågt bland myndigheter och hos akademien.

I framtiden kan ett förslag om förbud mot fossila bränslen vara rätt och riktigt, men i ett läge då brinnande krig pågår i en del av Europa menar vi att förslag som kraftigt inskränker möjligheter till självförsörjning måste avvisas av säkerhetspolitiska skäl. Vi anser att det är en märklig prioritering av regeringen att gå fram med förslagen samtidigt som omvärlden försöker göra sig oberoende av den ryska oljan och gasen. Vi menar också att det är anmärkningsvärt att regeringen lägger fram ett förslag som riskerar att ytterligare försämra Sveriges attraktivitet som land att investera i ur gruvnäringens perspektiv.

Regeringen borde i stället verka för att stärka gruvnäringen och Sveriges ställning som gruvnation. Detta är särskilt angeläget mot bakgrund av att såväl prospekteringsviljan som Sveriges anseende i internationella jämförelser av gruvnationer har minskat påtagligt under ett antal år. Vidare anser vi att regeringen bör ägna sig åt att få förutsättningarna för klimatomställningen på plats i stället för att vidta symboliska åtgärder som riskerar att medföra betydande hinder för Sveriges möjligheter att genomföra klimatomställningen.

Med det anförda anser vi att riksdagen bör avslå propositionen. Jag står bakom alla våra motioner, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 74 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru ålderspresident! Sverigedemokraternas uppfattning är att vi ska sträva efter ett fossilfritt samhälle. Det har vi goda möjligheter till i och med det kraftsystem som sedan lång tid tillbaka redan är fossilfritt tack vare kärnkraften och framför allt vattenkraften.

Det här ger Sverige goda förutsättningar och ett bra utgångsläge på resan mot fossilfrihet, där vi kan jobba med elektrifiering. Denna övergång i resterande sektorer måste dock ske på ett ansvarsfullt sätt. Sverige är ett land som präglas av stora avstånd och lands- och glesbygd, och när vi nu här i dag debatterar regeringens förslag om att förbjuda utvinning av kol, olja och naturgas är det inte ett exempel på ett ansvarsfullt sätt.

Precis som under slutet av den förra mandatperioden när regeringen valde att förbjuda utvinning och prospektering av uran slår man nu in helt öppna dörrar. Det förekommer nämligen ingen utvinning av fossila bränslen i Sverige. I dagsläget är det inte heller något företag som har undersökningstillstånd för vare sig olja eller gas.

Trots detta vill man gå fram med ett förslag som förbjuder verksamheter som inte existerar men som i desto större utsträckning, fru ålderspresident, påverkar förtroendet för Sverige som gruvnation. Vårt rykte och anseende har försämrats under flera år, och detta förslag kommer ytterlig-

are att driva på den utvecklingen. Näringsen brottas redan i dag med omfattande byråkrati och segdragna tillståndprocesser med minskad förutsägbarhet, och nu lägger man ytterligare börda på redan tyngda axlar.

Trots detta försöker regeringen framhålla att förslaget skulle ha en positiv inverkan på de globala utsläppen av växthusgaser, detta alltså trots att det inte påverkar någon verksamhet som bedrivs eller undersökningstillstånd som finns. På goda grunder kan man faktiskt hävda att förslaget tvärtom kommer att ha negativa konsekvenser i termer av utsläpp av växthusgaser. Sverige besitter inga större tillgångar av fossila bränslen, men vi har till exempel Siljansringen i Dalarna som läcker stora mängder naturgas ur berget. Metan stiger upp mot atmosfären, vilket bidrar till växthuseffekten. Det här är en betydligt mer potent växthusgas än koldioxid, oavsett vad regeringen lägger fram för lagförslag till denna kammare. Denna gas skulle kunna utvinnas med minskade utsläpp av växthusgaser som följd och framför allt mindre potenta sådana.

Nu vill regeringen tillsammans med Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Liberalerna att möjligheten att i stället utvinna gasen och minska denna påverkan ska stängas. Detta är på ett tema som återkommer: Det är plakatpolitik med symboliska åtgärder som går före det som faktiskt är rimligt och kan göra skillnad på riktigt.

Regeringen har jobbat med det här förslaget under en längre tid, men tidpunkten för att lägga fram propositionen till riksdagen kunde nog inte ha varit mer illa vald. Samma dag som Ryssland inledde sin invasion av Ukraina fattade den svenska regeringen beslut om att gå vidare med lagrådsremissen till förslaget. I praktiken en hel värld jobbar för att kunna ersätta beroendet av risk energi, av olja, kol och gas, men Sverige markerar i stället att man vill gå före och ytterligare minska utbudet och försöka påverka andra länder att sluta leta efter och utvinna fossila bränslen för att ersätta den ryska oljan, gasen och kolen i samma omfattning. Det är givetvis inte någonting som spelar Sverige och svenska säkerhetspolitiska intressen i händerna – tvärtom.

Såväl pandemin som invasionen av Ukraina har medfört insikter, kanske även hos dem som tidigare tvivlade, om värdet av att ha en hög grad av självförsörjning och beredskap. Förutsättningarna kan ändras snabbt, och vår europeiska säkerhetsordning har förändrats på kort tid efter Rysslands invasion av Ukraina.

I regeringens förslag finns dock inga undantag för inhemsk utvinning av de mineral som behövs för landets försörjning i händelse av kris eller att vi blir angripna, detta trots att man nu rimligen borde inse värdet av det. Det är någonting som både Försvarmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap påpekar i de remissvar man lämnat till regeringen, men det har regeringen valt att bortse ifrån.

Även branschorganisationen Svemin är kritisk till tidpunkten för förslagen och menar att det är någonting som kan komma att påverka Sveriges krisberedskap när det gäller vår egen försörjning av olja och gas till dess att vi har andra alternativ.

Summerat, fru ålderspresident, är detta ett förslag som ger uttryck för plakatpolitik när den är som sämst. Man väljer att förbjuda verksamheter som inte finns och bidrar till att faktiskt vidmakthålla utsläpp av mer potenta växthusgaser i stället för att ta möjligheten att nyttja dem. Det för-

sämrrar vår förmåga till självförsörjning i händelse av kris eller krig, men framför allt skadar det Sveriges anseende som gruvnation.

Med detta sagt bör riksdagen avslå regeringens förslag, och jag vill därför yrka bifall till reservation 1 i betänkandet.

Anf. 75 BIRGER LAHTI (V):

Fru ålderspresident! Vi debatterar näringsutskottets betänkande 23 *Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer.*

I propositionen föreslår regeringen ändringar i miljöbalken och minerallagen som innebär ett förbud mot utvinning av stenkol, brunkol, råolja, skifferolja och naturgas på motsvarande sätt som tidigare har gjorts för uran.

Regeringen föreslår även ändringar som syftar till att skärpa regelverket för utvinning i alunskiffer. Regeringens förslag till ändringar i miljöbalken innebär att tillstånd inte längre ska få ges till gruvdrift eller utvinningsverksamhet för att utvinna stenkol, brunkol, råolja, skifferolja eller naturgas.

Förbudet gäller även utvinning eller återvinning av dessa ämnen ur restprodukter från gruvverksamhet. Förbudet ska dock inte hindra att tillstånd ges till utvinning av andra mineral som indirekt innefattar sådan utvinning av stenkol, brunkol, råolja, skiffergas eller naturgas som är nödvändig för att bedriva gruvverksamhet eller verksamhet för utvinning av dessa andra mineral.

I propositionen föreslås vidare ett undantag från förbudet utifrån forskningsändamål som innebär att tillstånd får ges till sådan utvinning på land av råolja eller naturgas som är nödvändig för en planerad geologisk lagring av mindre än 100 000 ton koldioxid för forskningsändamål.

Regeringen föreslår att lagändringarna inte ska gälla de tillstånd som redan är utfärdade. Det finns i dagsläget inte något företag som har undersökningstillstånd för olja eller gas i Sverige, men det finns en del pågående tillståndsprocesser.

Jag delar inte regeringens bedömning utan anser att den nya lagstiftningen behöver innebära ett slut för utvinning av kol, olja och naturgas i hela landet, oavsett när tillståndsprocessen påbörjades. Regeringen bör därför återkomma med nya förslag till övergångsbestämmelser med innebörden att de som har påbörjat en tillståndsprocess får en möjlighet att avveckla sina åtaganden under två år. Därefter ska de nya bestämmelserna även omfatta dessa, fru ålderspresident.

Övergångsbestämmelserna bör i enlighet med detta gälla för undersökningstillstånd och bearbetningskoncessioner som har beviljats före ikraftträdandet under tiden den 1 juli 2022 till och med den 1 juli 2024. Jag kan vidare konstatera att en del remissinstanser, däribland Naturvårdsverket, påtalar att det är oklart hur regeringen menar att de nya bestämmelserna påverkar och förhåller sig till hushållningsprincipen och avfallshierarkin i miljöbalken.

Jag delar denna invändning och anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med en beskrivning av hur de ändrade bestämmelserna förhåller sig till hushållningsprincipen och avfallshierarkin i miljöbalken.

Prot. 2021/22:120

30 maj

Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer

Fru ålderspresident! Nu passar det utmärkt för mig att yrka bifall till reservation 2, som påpekar just det jag nämnde om tillstånd som är redan utfärdade.

Med den vetskap som finns i dag gällande klimathotet, miljörisker och så vidare – ja, allt som vi människor måste hantera för att orsaka minsta möjliga avtryck som ger oönskade konsekvenser – kanske vi måste ompröva sådant som vi i dag tycker är självklart.

Jag brukar ofta nämna om gruvor att det är väl bra att ha vetskap om vilka mineral som finns i vår berggrund, men vem ger oss den allsmäktigheten att gräva upp allt som vi har vetskap om? Vi säger i dag nej till några mineralgruvor, men vem kan med säkerhet säga vad våra kommande generationer kan behöva? De kanske tycker att det är lika självklart att säga ja till något som vi i dag tycker att det är självklart att säga nej till.

Jag tror faktiskt att rent vatten och livsmedel är något som kommer att prioriteras högt i framtiden när dylika avvägningar görs.

Anf. 76 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru ålderspresident! Vi kristdemokrater tycker att det är viktigt att arbeta för att Sverige ska bli fossilfritt när det är praktiskt möjligt. Utfasningen av fossila bränslen är eftersträvansvärt och vidare att minska utsläppen av växthusgaser för att bromsa klimatförändringarna. Men när det gäller den här propositionen anser vi inte att regeringens förslag är bra eller att det bidrar till ambitionen – snarare tvärtom. Det finns betydande nackdelar med innehållet i propositionen.

Först och främst pågår inte någon utvinning av fossila bränslen i dagsläget. Det finns inte heller något undersökningstillstånd för olja och gas. Att då inrätta ett förbud mot verksamheter och företag, som faktiskt inte förekommer, och tro att det har en positiv inverkan på de globala utsläppen av växthusgaser är ytterst tveksamt. Det är i mina ögon lite plakatpolitik som i slutändan skapar problem, inte löser de befintliga problemen.

Förbuden mot utvinning av olja, kol och gas gör att utvinningen av metaller från alunskiffer kan försvåras. Det beror på att gasen och oljan i och med förbuden inte kan utvinnas som en biprodukt utan behöver hanteras som just avfall. Denna hantering riskerar att leda till ökade miljörisker och kostnader. Flera av de metaller och mineral som är viktiga för klimatomställningen förekommer i alunskiffer. Det gäller till exempel vanadin, kobolt och nickel som är viktiga för batterier och vissa legeringar. Regeringens förslag riskerar därmed att försämra möjligheterna att möta den ökade efterfrågan på innovationskritiska metaller och mineral, och därmed också försvåra omställningen.

Fru ålderspresident! Det är viktigt att fatta rätt beslut. Men dessa förslag sett i ett lite längre perspektiv skulle kunna göra mer skada än nytta. Regeringens lagförslag riskerar att försvåra utvinningen av flera metaller och mineral och därmed försvåra klimatomställningen och en fortsatt god välfärd. Vi tillsammans med Moderaterna och Sverigedemokraterna föreslår i stället att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som inte hämmar möjligheten att utvinna innovationskritiska mineral, som värnar den svenska gruvindustrins konkurrenskraft och som stärker Sveriges beredskapsmässiga säkerhet.

Jag vet att regeringen har tillsatt en särskild utredare som har fått i uppdrag att se över prövningsprocesser och regelverk i syfte att säkerställa en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral från primära och sekundära källor. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober i år. Därför vore det på sin plats att inte bifalla denna proposition med dessa förslag till förbud och därmed föregå den utredning som regeringen själv har tillsatt.

Fru ålderspresident! Dessutom är tidpunkten helt fel vald. Den är mycket illa vald för de aktuella förslagen, vilket är ytterligare ett skäl för riksdagen att avslå regeringens förslag. Vi menar att det riskerar att försämra Sveriges beredskap, något som har påpekats av Försvarmakten och MSB. Även Svemin har riktat kritik om att det är en mycket illa vald tidpunkt.

Fru ålderspresident! Gör om och gör rätt! Föregå inte en egen utredning med att införa förbud. Lyssna till de remissinstanser som framhåller betydelsen av beredskap för Sverige. Hantera inte en fråga som inte är ett problem genom att låtsas göra global klimatnytta när det är precis tvärtom.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkandet.

I detta anförande instämde Hans Eklind (KD).

Anf. 77 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru ålderspresident, ledamöter och eventuella åhörare! Förnybart är framtiden. Klimatforskningen visar tydligt hur vi måste agera nu för att minska klimatutsläppen omedelbart. Vi ser översvämningar, brist på dricksvatten och en hotad livsmedelsförsörjning. Miljöpartiet har enträget upprepat budskapet att förnybart är framtiden sedan partiet bildades 1981. Vi måste lämna den fossila dinosaurieeran och satsa på den förnybara framtiden.

Tack vare Miljöpartiet är vår vision om 100 procent förnybar energi Sveriges officiella mål. I regeringen har vi tillsammans med Socialdemokraterna lagt fram flera olika reformer för att stödja förnybar energi, och nu ser vi som ett resultat att solenergi och vindkraft växer och slår rekord.

Fru ålderspresident! Det är med stolthet jag står här i kammaren i dag och debatterar ett förbud mot kol, olja och gas. Vi ska inte längre i Sverige kunna bryta upp denna kol, olja och gas ur jordskorpan. I praktiken betyder det att tillstånd inte ska ges till gruvsdrift för kol, olja och gas, och man ska inte heller kunna återvinna detta. Det här är något som Miljöpartiet fick med i januariöverenskommelsen, och efter att vi blev av regeringen kom Socialdemokraterna och Miljöpartiet överens om att förslaget skulle läggas fram.

Fru ålderspresident! I gryningen den 24 februari invaderade Ryssland Ukraina, och vi möts dagligen av rapporter om mänskligt lidande. Björn-Ola Linnér, programchef för forskning om klimat och geopolitik, lyfter fram att det är väl känt att Ryssland har gjort sig till en central aktör genom exporten av just olja och naturgas. Det blev smärtsamt tydligt hur klimat- och säkerhetspolitik hänger ihop. Tack vare Miljöpartiet är riksdagen nu överens om att strypa importen av olja och gas från Ryssland och driva på frågan kraftfullt i EU. Pengarna ska inte klirra ned i Putins krigskassa.

Men, tänker vän av ordning, och vi har hört i tidigare anföranden, om vi ska strypa importen borde vi inte plocka upp olja och gas här hemma –

kicka igång? Svaret är nej. Vi ska inte gå baklänges. Vi ska inte satsa på att bryta upp olja ur havsbotten, till exempel utanför Gotland. Vi ska i stället satsa ännu mer på energieffektivisering, på att spara energi och bygga ut ännu mer förnybar energi. Det finns en stor potential. Förnybart är i alla lägen framtiden, och det fossila är i alla lägen det förflutna.

Det finns fyndigheter av kol, olja och gas i Sverige. De har inte ett stort kommersiellt intresse, men de har ett visst kommersiellt intresse. Och det finns företag som gång efter annan söker tillstånd. Men om det är så lite, varför ska det vara ett förbud, kan man fråga sig. En viktig anledning är att verkligen få en tydlighet gentemot industrin att stänga dörren till det fossila och därmed öppna dörren till det förnybara. Om vi tittar bakåt har det med jämna mellanrum kommit förfrågningar efter till exempel olja på Gotland och naturgas i Dalarna – senast 2018. Med ett förbud slipper vi oro oss för oljeutsläpp i Östersjön, som är en känslig miljö.

Den andra anledningen, som kanske är ännu viktigare, är att för att driva någonting globalt måste vi ha en trovärdighet på hemmaplan. Under klimattoppmötet i Glasgow anslöt sig Sverige till en allians av länder som driver på för att sluta ta upp kol, olja och gas ur jordskorpan – Beyond Oil & Gas Alliance. Tillsammans med länder som Danmark och Costa Rica försöker Sverige driva på omvärlden åt det här hållet. Att då inte ha ett förbud på hemmaplan skulle vara mycket märkligt och inte ge någon trovärdighet. Därför måste vi få det här förbudet på plats.

Fru talman! I dag debatterar vi också ett skärpt regelverk för utvinning i alunskiffer.

Vad gäller alunskiffer når det här förslaget enligt Miljöpartiet en bit på vägen men inte hela vägen fram. Det som är förslaget är skärpningar av regelverket för brytning i alunskiffer och lämplighetskrav på den som vill bryta. Det är bra, men vi hade velat gå ännu längre.

Vi tycker att det här är lamt. Anledningen är att brytning ur alunskiffer medför stora miljörisiker. Bland annat kan 20 tungmetaller och radioaktiva ämnen frigöras, och de går ut i vårt grundvatten och vårt ytvatten. Jag tror inte att någon väljare i dag är intresserad av att få de radioaktiva ämnena i sitt dricksvatten.

Riskerna med brytning i alunskiffer är stora oavsett vilka naturresurser man utvinner – nickel, zink, uran, skiffergas eller andra tillgångar.

Dessutom är alunskiffer en kalkrik bergart. Det gör att alunskiffer ofta finns i bördig jordbruksmark, inte minst i Skåne. Björn-Ola Linnér, programchefen för forskning om klimat och geopolitik som jag nämnde nyss, lyfter fram att det finns en uttalad strategi från Kreml att utnyttja klimatförändringarna för att stärka Rysslands nyckelroll i den globala livsmedelsförsörjningen. Det gäller särskilt vete och konstgödsel. Därför tycker jag att det är klokt att skydda jordbruksmark. Det är inte i vår allra bördigaste jordbruksmark vi ska leta efter innovationskritiska metaller och mineraler. Vi måste i stället slå vakt om vår jordbruksmark och stärka självförsörjningen.

Om man skulle bryta alunskiffer skulle det krävas avancerad teknik för att få fram innovationskritiska metaller och mineraler ur den. Vi har satsat teknik och otroligt mycket pengar på primärbrytning. Varför inte kanalisera det till olika återvinningstekniker i stället?

En forskningsöversikt som näringsutskottet tagit fram visar att det behövs enorma investeringar i demonstrationsprojekt för återvinning och den cirkulära ekonomin.

Det finns också projekt där man har en basmetall, till exempel järn, och biprodukter som innovationskritiska metaller och mineral. Där finns det mycket bättre lönsamhet än i satsningar på till exempel alunskiffer.

Miljöpartiet tycker att man ska rikta pengarna till det cirkulära i stället för att tvinga fram innovationskritiska metaller och mineral ur alunskiffer med teknik som ännu inte finns.

När vi fortfarande var med i regeringen tillsatte vi en särskild utredare som ska titta på hur man kan få fram innovationskritiska metaller och mineral ur ny brytning ur sekundära källor. Den utredaren kan titta på var man på bästa sätt kan plocka upp de här ämnena.

Fru talman! Den här mandatperioden börjar närma sig sitt slut. För att summera lite har den inte varit lik någon annan. Kris efter kris har vi haft – det har varit corona, Ryssland–Ukraina och diverse regeringskriser. Men det vi sett under våren tycker jag nästan är det galnaste som hänt.

Mitt under brinnande klimatkrise, som många partier inte riktigt vill kännas vid, gör man det billigare att släppa ut. Det är faktiskt ganska galet. Vi ser ju klimatkrisens effekter nu – asfalt som smälter i Indien, fåglar som faller döda från skyn och länder där det är så varmt att barn blöder näsblod på väg till skolan. Och då gör man det billigare att släppa ut. Det är liksom inte logiskt.

Från Miljöpartiets sida ser vi att Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna står handfallna inför klimatkrisen och det fossila samhällets säkerhetsrisker och blundar för konsekvenserna av sina beslut.

Naturskyddsföreningen och Världsnaturfonden har nyligen granskat alla partiernas klimatpolitik. Där ser vi att just Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna hamnar långt från prispallen.

De här partierna har under den här mandatperioden motverkat, bromsat och saboterat klimatförslag såväl i utskott som i EU-nämnden. Men i dag har de inte majoritet. I dag är det klimatet och vetenskapen som segrar i den här frågan.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till reservation 4 om alunskiffer och i övrigt bifall till utskottets förslag.

Anf. 78 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten Palmstierna gör en hel del energipolitik av detta för att lyfta upp de fossila bränslen som man vill förbjuda utvinning och prospektering av. Hon kopplar det även till händelser efter invasionen av Ukraina.

Det vi kan se har varit fallet för den regering där Miljöpartiet satt med är att man gick in och bland annat stoppade den gasledning som skulle ha kunnat förbinda en LNG-terminal i Göteborg med det svenska gasnätet och minska beroendet av rysk gas och ge ytterligare en inmatningspunkt för att minska det beroende som andra länder sitter hårdare fast i.

Vi kan se att man har stängt ned svensk kärnkraft, vilket gör att vi är mer beroende i prissättningen av vår el. Det är rysk gas som sätter priset för el i södra Sverige, inte fossilfri svensk kärnkraft.

Åtgärd efter åtgärd har gjort att man spelar Putin i händerna. Vi kan se hur miljörelsen blivit sponsrad av ryska intressen för att lägga ned

kärnkraft. Ska man nu när andra länder letar efter alternativ driva på det här ytterligare? Då spelar man ju återigen Putin och Ryssland i händerna genom att de kommer att stå med ett utbud som är tillgängligt och som man vill tillgängliggöra. Det kan ju inte på något sätt vara den rätta signalen att skicka att andra länder ska minska sitt utbud eller inte kunna ersätta det ryska utbudet.

Alla åtgärder i övrigt har syftat till att stärka det beroende som finns. Med den argumentation som förts undrar man ju lite, fru talman. Ser inte Miljöpartiet ett problem med att priserna sticker iväg, att det ska få kosta hur mycket som helst att tanka sin bil och värma upp sin villa? Vi har sett hundratusentals människor som fått frysa den gångna vintern för att de inte haft råd att betala elräkningarna. Det finns alltså inget tak med Miljöpartiets politik.

Anf. 79 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Mattias Bäckström Johansson! Det kom också ett antal påståenden som jag ska beta av.

Vi börjar med priser, som var själva frågan. Vi tycker att det är bättre att man hjälper familjer som har det dåligt ställt ekonomiskt. Det är där vi vill ge lättnader, ekonomiska lättnader. Där vill vi sätta in förslagen, och det har vi också lagt fram förslag på. Vi tycker inte att man ska göra det billigare att släppa ut. Rikta i stället insatserna till dem som behöver det allra mest! Det tycker vi är mycket vettigare, socioekonomiskt sett.

Kärnkraften, som ständigt kommer upp, är dyr och tar tid att bygga ut. Vill man åt låga priser är det ju vindkraften man ska satsa på. Vindkraften går också mycket snabbare att bygga ut. Men vi har ju sett att ledamotens parti säger nej till vindkraft på många olika håll, vilket är väldigt tråkigt.

Vad gäller importen av olja och gas kan vi i Miljöpartiet verkligen sträcka på oss. Vi lade fram ett förslag i näringsutskottet som röstades ned. Sedan fick vi jobba och kämpa för det. Parti efter parti kom med, och förslaget fick till slut en majoritet i riksdagen – från att först ha blivit helt avslaget.

Vad gäller det här att miljörelsen skulle vara sponsrad av Ryssland måste jag säga att det är fullkomligt respektlöst att antyda att Naturskyddsföreningen eller Världsnaturfonden skulle vara sponsrade av Ryssland. Men jag är inte ett dugg förvånad. Det som har kommit den här mandatperioden är ju desinformation och fakta som inte finns, alltså rena rama lögnerna. När jag blev politiker trodde jag att man skulle diskutera förslagen men inte behöva stå och bemöta lögner.

Anf. 80 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det ska vara bidrag och subventioner för att man ska kunna ta de kostnader som Miljöpartiets politik medför. Hur ska företag, industrier och näringsliv kunna klara sig? Man ska vara beroende av bidrag och subventioner. Det är så Miljöpartiet har tänkt lösa det här.

De som bor på landsbygden och i glesbygd ska vara beroende av de allmosor som Miljöpartiet ska dela ut från Stockholm när de inte vet om de har råd att tanka bilen eller hur kommande vinters elräkningar kommer att se ut: Behöver jag frysa eller inte? De ska vara beroende av socioekonomiska saker som delas ut för att kompensera för en verklighetsfrånvärd politik.

Nu säger man att kärnkraften tar tid att bygga och tid att bygga ut. Ringhals 1 och 2 var ju möjliga att köra vidare. Där var det uppenbart inte klimatet som vi skulle satsa på genom mer fossilfri el eller planerbar kraftproduktion. Den elen hade vi kunnat exportera eller använda för att förädla produkter i Sverige som vi sedan hade kunnat exportera. Men i stället var det andra faktorer som var viktigare.

Här är problemet för Miljöpartiet vilka drivkrafter som är viktigast: Handlar det om att vara mot kärnkraft, om att rädda klimatet eller om att hantera de säkerhetspolitiska aspekterna? Det handlar om hur man hanterar Ryssland och de säkerhetspolitiska intressen som finns. Ryssland har gjort länder beroende av rysk gas, rysk olja och ryskt kol. Här har vi i Sverige gått i motsatt riktning.

Nu är det ju delvis rysk gas som sätter priset på el i södra Sverige. När Miljöpartiet satt i regeringsställning slöt Vattenfall ett avtal med ryska Tvel. Man röstade i januari nej till att göra en säkerhetspolitisk analys av detta och vidmakthöll att Vattenfall får sluta avtal med vilka man vill. Vill de sluta avtal med Putins bolag, som förutom att producera kärnbränsle också tillverkar kärnvapen, är Miljöpartiets hållning att det är upp till Vattenfall att göra detta.

Det intressanta med den energipolitik som Miljöpartiet har fört är frågan hur mycket den fossila andelen egentligen har minskat i det svenska kraftsystemet. Hur mycket lägre är den fossila andelen?

Anf. 81 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Bäckström Johansson, för ett antal påståenden snarare än för en fråga!

Vad gäller hur mycket förnybart vi har vill jag säga att Sverige ju exporterar förnybar energi i princip alla dagar under året. Det är några enstaka dagar då det är väldigt hög belastning, men i övrigt är vi en stor exportör av förnybar energi eftersom vi har väldigt goda förutsättningar och en aktiv politik.

Själva grunden, och de politiska skiljelinjerna mellan Sverigedemokraternas och Miljöpartiets politik, handlar om att vi på allvar bekämpar klimatutmaningen medan Sverigedemokraterna kommer från en bakgrund som klimatförnekare. Det är de kanske inte längre, men det har väldigt länge varit så. Gång på gång under den här mandatperioden har ni röstat ned förslag för klimatet.

En annan viktig grundlinje i Miljöpartiets politik är att vi står upp för en fördelningspolitik och en social rättvisa. Det är oerhört viktigt. Vi tycker till exempel att man ska ha en statlig medfinansiering av skolan och också en statlig medfinansiering av sjukvården. Det är ofta de kommuner som har den allra högsta skatten som kanske har det tuffast att fixa detta med sjukvården och skolan. Där vill vi också komma åt detta, så att de som har det sämst ställt ska kunna ha ett drägligt liv, bra skolor och en bra sjukvård.

Just vad gäller detta med att göra sig beroende av Ryssland vill jag säga att om vi i Miljöpartiet hade fått gehör för vårt budskap om förnybar energi redan 1981 och fått gehör för det också i EU hade vi inte stått där vi är i dag, med det fossila samhället. Och det är ju det fossila samhället som är den stora säkerhetsrisken i EU och i hela världen. Det är otroligt beklagligt.

Anf. 82 MATTIAS JONSSON (S):

Fru talman! Den debatt som pågår nu är föranledd av regeringens proposition om förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas samt skärpta regler när det gäller utvinning av alunskiffer. Fem motioner har väckts med anledning av propositionen, och det finns två yrkanden i en motion från allmänna motionstiden i sammanhanget.

I propositionen föreslår regeringen ändringar i miljöbalken och minerallagen som innebär ett förbud mot utvinning av stenkol, brunkol, råolja, skifferolja och naturgas på motsvarande sätt som tidigare har gjorts när det gäller uran. Regeringen föreslår även en ändring som syftar till att skärpa regelverket för utvinning i alunskiffer.

Det är viktigt i sammanhanget att det finns övergångsbestämmelser och att de utformas så att de inte leder till att möjligheterna att utvinna annat än stenkol, olja och gas försvåras.

Fru talman! Enligt förslaget ska bearbetningskoncession för utvinning i alunskiffer beviljas endast för den som är lämplig att utföra sådan bearbetning. Jag vill också vara tydlig med att det inte förekommer någon brytning av innovationskritiska metaller och mineral i alunskiffer i dag.

Jag kan också konstatera att tillgången på metaller och mineral är en strategisk fråga både för EU:s industristrategi och inom ramen för den europeiska gröna given, med det övergripande målet att göra Europa mer klimatneutralt. Regeringen framhåller att cirkulära och resurseffektiva mineralbaserade värdekedjor är nödvändiga för att främja och möjliggöra den gröna omställningen. En hållbar och tillförlitlig tillgång på inhemska råmaterial är en viktig förutsättning för teknologisk innovation, industrins klimatomställning och hållbar tillväxt. Det behövs produktion av råmaterial från både primära och sekundära resurser för att möta den snabbt växande efterfrågan.

Fru talman! I propositionen förtydligas att förbudet mot utvinning av naturgas även omfattar skiffergas. Någon kommersiell utvinning av naturgas på land har dock hittills inte förekommit i Sverige. Detta kan vara värt att tillägga i sammanhanget.

Vi noterar att några remissinstanser, däribland Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarsmakten, har synpunkter på förslaget påverkan på möjligheten till självförsörjning av olja och gas i en kris-situation. Regeringen har också instämt med mycket av den kritik som remissinstanserna har riktat. Det finns behov av att överväga vilka effekter förslaget kan få för försörjningsberedskapen och vilka åtgärder som framöver behöver vidtas för att trygga Sveriges drivmedelsförsörjning i händelse av kris eller, för den delen, krig.

Jag konstaterar att frågan aktualiserar oerhört komplexa frågeställningar och behöver belysas i särskild ordning, vilket också regeringen har påpekat. Regeringen har meddelat sin avsikt att i ett annat sammanhang mer brett låta belysa och utreda frågan om näringslivets försörjningsberedskap avseende kritiska varor och strategiska beroenden.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

§ 16 Ett bättre premiepensionssystem

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU24
Ett bättre premiepensionssystem (prop. 2021/22:179)
föredrogs.

Prot. 2021/22:120

30 maj

*Ett bättre premie-
pensionssystem*

Anf. 83 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Vi ska nu debattera socialförsäkringsutskottets betänkande SfU24 som behandlar regeringens proposition om ett bättre premiepensionssystem med ett upphandlat fondtorg. Jag kan dock anse att rubriken är lite missvisande, då vi i Sverigedemokraterna menar att ”Ett sämre premiepensionssystem” hade varit ett mer passande namn, detta av en rad olika skäl. Jag vill yrka bifall till vår reservation, där vi yrkar på avslag på propositionen.

Fru talman! Att premiepensionen ingår i allmänna pensionen anser vi är bra, och historiskt sett har det gett bra avkastning även om det också funnits allvarliga brister i systemet. Det är bra att åtgärder har vidtagits för att komma åt fuskare bland fondbolagen, men det är sorgligt att premiepensionen nu riskerar att försämrats och även drabba seriösa och bra fonder negativt och därmed också pensionerna negativt. Det är verkligen inte vad som behövs nu när pensionerna är i stort behov av att stärkas.

Under alltför lång tid har de som arbetat och slitit ett helt liv i Sverige fått ut alltför liten andel av sin lön i pension, och detta har vi tryckt på ett flertal gånger för att förändra, bland annat genom att föreslå höjda pensionsavgifter. Tyvärr har dock många av pensionsfrågorna varit låsta i Pensionsgruppen.

Fru talman! Pensionsgruppen skapades utifrån den pensionsöverenskommelse som gjordes i samband med den stora pensionsreformen 1994. Pensionsgruppen består av alla riksdagspartier utom Vänsterpartiet, Sverigedemokraterna och, efter regeringsutträdet, Miljöpartiet. Från början var tanken med gruppen säkert god: Pensionssystemets skulle vara långsiktigt och stabilt även vid regeringsskiftet. Problemet är bara att det som framför allt varit långsiktigt och stabilt är låga pensionsnivåer, så Pensionsgruppen har misslyckats med att leverera den pension som våra pensionärer förtjänar.

De största reformerna som Pensionsgruppen enats om att genomföra innebär enligt mig i stället två försämringar för våra pensionärer: försämrade valfrihet inom premiepensionen, som denna debatt handlar om, och höjd pensionsålder, som nästa debatt handlar om.

Fru talman! Regeringen presenterade det första steget i reformeringen av premiepensionssystemet 2018 genom flera förslag på skärpningar. Avsikten var att komma åt oetisk marknadsföring och bedrägligt beteende och ge konsumenter korrekt information. Man ansåg att systemet som det såg ut då innehöll stora brister, och det var problem med olika fonder. De skärpta kraven implementerades i ett första steg, och i dag finns ett ansökningsförfarande för fondavtal med Pensionsmyndigheten. Detta var bra och nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med de problem som funnits.

Kort därefter presenterades det första utredningsförslaget på hur regelverket för premiepensionen skulle förändras 2019. Där föreslogs ett nytt upphandlat fondtorg som skulle hanteras av en ny myndighet. Detta föreslogs innan man utvärderat effekterna av de första åtgärderna. Sverigedemokraterna var redan då kritiska eftersom det blev tydligt att det nya fondtorget kraftigt skulle begränsa konsumenternas valfrihet.

Efter att regeringen och Pensionsgruppen bestämt sig för ett upphandlat fondtorg kom Pensionsmyndigheten 2020 ut med en utvärdering av de åtgärder som genomfördes i det första steget. Regeringen har dock ännu inte gjort någon grundlig utvärdering. Utvärderingen från Pensionsmyndigheten visar att förtroendet för premiepensionen har ökat, att kvaliteten har stärkts, att fondtorget har blivit säkrare och att riskerna för oseriösa fonder och oegentligheter minskat ordentligt.

Pensionsmyndigheten framhåller att ytterligare krav på kvalitet skulle kunna införas men att det första steget i stort redan bidragit till att stärka konsumentskyddet och komma åt de problem som fanns, vilket var syftet.

Självklart är vi positiva till att stärka kvaliteten i fonderna ytterligare, men vi menar att det finns utrymme för detta redan i dagens regelverk och att det skulle gå att åtgärda utan det föreslagna fondtorget. Det finns heller ingen garanti för att statlig upphandling ger högre kvalitet.

Ett statligt upphandlat fondtorg som dels riskerar att kraftigt urholka valfriheten, dels riskerar att leda till sämre avkastning är att gå för långt och är inte ändamålsenligt utifrån ursprungssyftet att skydda konsumenterna, våra pensionärer. I stället kommer det att drabba Sveriges pensionärer negativt.

Den unika modellen med statligt upphandlade fonder riskerar dessutom att stå i strid med EU-rättens regler för hur statlig upphandling ska fungera.

Fru talman! Nu när propositionen lagts fram har det framkommit av styrkanden och kritiska röster från flera remissinstanser som anför att regeringens förslag kraftigt kommer att begränsa valmöjligheten. Regeringen har dock inte tagit till sig av kritiken utan menar att man har på fötterna trots stark kritik från olika håll.

Fondbolagens förening har lyft fram att en rejäl kvalitetshöjning och skärpning av kraven på fondtorget redan infördes av Pensionsmyndigheten för ett par år sedan, vilket jag tidigare nämnde. Därmed säkerställs att oseriösa aktörer inte tar sig in i pensionssystemet. Att införa tekniskt komplicerade upphandlingar av premiepensionsfonder ger ingen ytterligare vinst vad gäller att hålla oseriösa aktörer borta. Man straffar i stället pensionspararna genom att minska deras inflytande över sina pensioner då framgångsrika fonder riskerar att uteslutas redan i upphandlingskriterierna. Det viktigaste för våra pensionärer måste ju vara en god pensionsavkastning.

Ytterligare en nackdel med denna upphandlingsmodell är att när avtalsperioden är slut och en ny upphandling ska ske riskerar fondval som spararna gjort att ogiltigförklaras. Pensionskapitalet riskerar då att tvångsflyttas till fonder som spararen inte har valt eller till och med aktivt valt bort men som tjänstemännen på myndigheten tycker är ett bra val. Det kan i sin tur skrämja bort bra fonder och försämra avkastningen på pensionen.

Dessa kapitalflyttningar riskerar också att gynna globala indexfonder framför svenska småbolagsfonder.

Svenskt Näringsliv skriver att förslagets arkitektur ser ut att vara skapad för att just begränsa valmöjligheterna så att konsumentens beslut indirekt påverkas av staten.

Fru talman! Att vänstersidan vill gå in med statlig kontroll på människors egna val och försämra valfriheten förvånar mig inte ett dugg. Men det förvånar mig att resten av Pensionsgruppen har kunnat gå med på denna reform. Det är visserligen bra att höja kvaliteten och säkerheten i våra fonder, men tyvärr osar det politisk kohandel här – detta för att få igenom den andra försämringen för pensionärer, höjd pensionsålder. Men det återkommer vi till i nästa debatt.

Anf. 84 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag, som innebär att vi äntligen gör en efterlängtd och välbehövlig renovering av premiepensionssystemet. Bara ett parti, Sverigedemokraterna, är emot förslaget, som tydligt sätter pensionsspararnas intressen framför fondbolagens. Jag ska återkomma till det.

Jag ska börja med att påminna om att pensionen är en socialförsäkring. Vi har alla ett ansvar att bidra till samhället efter förmåga, men det är politikens ansvar att rigga system som är tillräckligt bra. Pensionen, och särskilt tydligt premiepensionsdelen, är ett obligatoriskt sparande till vår framtida inkomst. Därför är det helt rimligt att staten tar ansvar för att det sparandet är tryggt, säkert och håller god kvalitet.

Vårt pensionssystem är i grunden robust och stabilt, men ändå levererar det för låga pensioner för alldeles för många pensionärer i vårt land. Därför behöver vi både jobba förebyggande inom andra politikområden, inte minst på arbetsmarknads- och jämställdhetsområdet, och göra förändringar här och nu för att pensionerna ska bli högre. Det är därför vi socialdemokrater har föreslagit en höjning för de sämst ställda pensionärerna som ger upp till 1 000 kronor mer i plånboken varje månad från och med augusti. Dessutom vill vi öka inbetalningarna till inkomstpensionssystemet så att det även långsiktigt kan bli generellt höjda pensioner.

Men det är inte bara i nivåerna vi socialdemokrater ser brister. Det här ärendet handlar om att förbättra premiepensionssystemet, alltså den del av den intjänade pensionen där vi själva väljer i vilka fonder pengarna ska placeras. Det är en del av den obligatoriska allmänna pensionen, men det har blivit en marknad där oseriösa aktörer kan tälja guld med smörkniv. Det är orimligt.

Fru talman! Vi socialdemokrater har aldrig riktigt älskat premiepensionens konstruktion. Vi står dock bakom pensionssystemet som en helhet där premiepensionen ingår, och vi gläds givetvis åt att den historiskt sett gett en god genomsnittlig avkastning.

Men en uppenbar nackdel är att pensionsspararna anser sig inte ha tillräckliga kunskaper för att göra bra val. Det är få som över huvud taget gör aktiva val. Det är inte helt ovanligt att man kanske har blivit påverkad på ett eller annat sätt att göra ett visst val och sedan låtit det ticka på trots att det kanske har varit onödigt dyrt eller en opassande placeringsinriktning.

Ett annat problem är just att fondbolagen har kunnat plocka ut högre avgifter än vad som har varit nödvändigt. Det är pengar som annars kunde ha gått till högre pensioner. Dessutom är det svårt att kontrollera alla fonder på ett tillfredsställande sätt. Det säger sig självt när det har varit som mest 850 fonder att välja på.

Det är med andra ord inte helt förvånande att just premiepensionens fondtorg kom att bli ett tillhåll där oseriösa aktörer har kunnat utöva fusk, oegentligheter och rent av kriminell verksamhet. Det har till och med resulterat i fängelsedomar. Man har utnyttjat människors kunskapsbrist för att lura dem på deras pensionspengar.

Det är pengar som har gått upp i rök. Det är pengar som vi har försökt att jaga rätt på i skatteparadis. Ni hör ju vilket vansinne det är. Jag tycker att det är fruktansvärt upprörande. Totalt har Pensionsmyndigheten som följd av brott mot avtal avregistrerat fonder till ett sammanlagt värde av cirka 40 miljarder kronor med över 200 000 drabbade sparare.

När skandalerna briserade för ett par år sedan agerade Pensionsgruppen med ett initiativ som resulterade i ett 30-punktsprogram för att kasta ut de värsta avarterna och ställa högre krav. Det var akut, helt nödvändigt och definitivt ett steg i rätt riktning.

Men de kraven innebär fortfarande ingen kvalitativ prövning av fonderna sett till exempelvis prissättning, innehåll och avkastning därför att fondtorget till sin grundkonstruktion har en öppen anslutning. Det har alltså inte varit tillräckligt för att eliminera riskerna för oseriösa aktörer.

Därför har pensionsgruppen nu även enats om att gå vidare med den större förändring som det här ärendet handlar om. Det är ett styrkebesked att vi klarade av att komma överens om ett bättre premiepensionssystem trots att det är en tämligen ideologiskt laddad fråga.

Förslaget innebär i korthet att vi skrotar den fria etableringsrätten på fondtorget för att i stället ge en ny myndighet i uppdrag att upphandla fonder som är kostnadseffektiva, hållbara, kontrollerbara och av hög kvalitet. Fonderna ska inte heller kunna dela ut medel till andra än andelsägarna.

Men det ska fortfarande finnas ett tillräckligt brett utbud med olika risknivåer och placeringsinriktningar så att den som vill göra egna val ska ha en valfrihet. Poängen är att om vi ställer krav på kvalitet, rensar bort dåliga fonder och drar nytta av stordriftsfördelar inom kapitalförvaltningen är bedömningen att det blir tryggare för pensionsspararna, och samtidigt kan det generera något lägre fondavgifter och högre pensioner.

Den stora skillnaden är alltså att alla fonder kommer att vara professionellt upphandlade, ungefär som för tjänstepensionen, och att man sätter spararnas intressen i främsta rummet och inte fondbolagens rätt att verka inom vårt gemensamma pensionssystem.

Fru talman! Jag inledde med att konstatera att alla partier utom Sverigedemokraterna står bakom den föreslagna renoveringen av premiepensionssystemet. Låt mig också avsluta med några ord om det.

Sverigedemokraterna skriver i sin motion att de har varit principiellt emot idén om ett upphandlat fondtorg ända sedan idén väcktes eftersom det skulle begränsa konsumenternas, som de uttrycker det, valfrihet.

Men varför ska staten erbjuda sina medborgare, som jag hellre uttrycker det, dåliga valmöjligheter? Vad människor gör privat är väl en sak. Men pensionssystemet ska väl ge människor en ekonomisk trygghet?

Men på det örat lyssnar inte Sverigedemokraterna, utan det hänvisar till att Fondbolagens förening och Svenskt Näringsliv har invändningar mot förslaget. Tror sjuutton att de inte jublar! Fondbolagens affärsidé är ju att förvalta pensionsspararnas kapital och att göra en vinst på det. Det är klart att den möjligheten begränsas om man i stället måste leverera mer pang för pengarna för folket. Jag behöver uppenbarligen påminna Julia Kronlid och Sverigedemokraterna om att premiepensionen faktiskt finns till för pensionsspararnas skull och inte för de privata fondbolagens skull.

Det finns gott om andra remissinstanser som välkomnar förslagen om förändringar och inte minst pensionärsorganisationer. Men de hänvisar inte Sverigedemokraterna till. Man kan ju fundera på varför.

Sverigedemokraterna talar gärna varmt om högre pensioner. Men när det väl kommer till kritan är det tydligen så att Sverigedemokraterna väljer de privata fondbolagens intressen framför pensionärernas.

För oss socialdemokrater handlar det om att samhället ska ta tillbaka den demokratiska kontrollen över välfärden och att pensionssystemet ska vara begripligt och tryggt för pensionsspararna. Man ska inte behöva vara finanshaj för att få en trygg pension. Nu är det dags att sätta pensionärernas villkor främst i premiepensionen.

(Applåder)

Anf. 85 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman och ledamot Carvalho! Vårt främsta skäl till att vi är emot reformen är att vi anser att den går ut över våra svenska pensionärer. Den begränsar deras valfrihet, och den riskerar att leda till sämre avkastning inom premiepensionen.

Att vi ska hålla borta de oseriösa aktörerna är vi helt eniga om. De reformer som har gjorts tidigare i steg ett, 30-punktsprogrammet och de olika åtgärder som har gjorts är jättebra. Det har också gjorts att de oseriösa fonderna har kastats ut och inte finns kvar på fondtorget. Det är jättebra.

Varför ska man nu ytterligare gå in och begränsa valfriheten så mycket som man gör? Reformerna innebär också att svenska småbolagsfonder missgynnas. Det är kanske fonder som svenska pensionärer har velat premiepensionsspara i, som de tyckt var bra och som har gett en bra avkastning. De kommer nu att få det mycket svårare att finnas kvar.

Det är för våra pensionärer som vi är kritiska till detta. Varför är det så viktigt för Socialdemokraterna att begränsa valfriheten och riskera att försämra premiepensionen när det redan har gjorts åtgärder för att hålla borta de oseriösa aktörerna inom fondbolagen?

Anf. 86 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Som jag redogjorde för i mitt anförande räcker det inte med 30-punktsprogrammet för att eliminera riskerna för att oseriösa aktörer ska finnas inom premiepensionen.

Jag hör att Julia Kronlid är mycket bekymrad över att det blir färre fonder att välja på när fonderna nu ska börja upphandlas enligt kvalitets-kriterier och utifrån nytta för pensionsspararna. Så lär det bli. Det lär bli färre fonder. Så långt är det korrekt.

Men även i det nya systemet kommer det fortfarande att finnas ett brett utbud av olika placeringsinriktningar. Det kommer att finnas småbolagsfonder, och det kommer att finnas olika risknivåer. Det kommer att finnas valfrihet för den som vill välja fond.

Men det ska vara val mellan seriösa fonder som har god kvalitet och ger trygghet och en bra avkastning till ett rimligt pris för pensionsspararna, och det ska vara ett rimligt antal som går att kontrollera.

Menar Julia Kronlid att det är just 500 fonder som i dag, eller 850 som det var som mest, som är måttet på valfrihet? Varför är det viktigare än att pensionsspararnas kapital ska vara i trygga händer?

Julia Kronlid säger att färre fonder kan ge lägre pensioner. Det är möjligt att det är så fondbolagens branschorganisation utmålar det. Men det är mycket som talar för att den genomsnittliga pensionen tvärtom kommer att bli högre när man sällar bort de onödigt dyra, de oseriösa och de sämre fonderna.

Det är uppenbart att vi har olika fokus i den här frågan. Sverigedemokraterna lägger sitt fokus på de privata fondbolagens villkor. Men för oss socialdemokrater är det viktigare att tillvarata pensionsspararnas och pensionärernas intressen när vi utformar våra pensionssystem.

Anf. 87 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag vill påpeka igen att det viktiga för oss är pensionärernas valfrihet och pensionärernas avkastning på premiepensionen. Vi ser att det finns en risk att detta försämrar just dessa två saker, valfriheten och avkastningen, och att detta går ut över även seriösa fonder.

Att det upphandlade fondtorget håller borta oseriösa aktörer är jättebra, och det gör man nu med det nya programmet. Min oro gäller riskerna för att man håller borta även bra fonder för att det är ett krångligt regelverk och en krånglig statlig upphandling som kommer att missgynna vissa fonder som våra svenska pensionssparare vill välja för att få en bra premiepension.

Jag skulle gärna vilja ha ett svar på hur stor risken är att vi också håller borta bra och seriösa fonder som inte kommer att få möjlighet att vara där för att det är ett krångligt förfarande och för att det är en tidsbegränsning. Det kan avskräcka seriösa fonder helt enkelt. Så varför ska man gå vidare med detta när vi redan har vidtagit åtgärder för att hålla de oseriösa fonderna borta? Det begränsar valfriheten, och det kan riskera att leda till en sämre premiepension.

Anf. 88 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Samtidigt som premiepensionskriminella sitter bakom lås och bom väljer alltså Sverigedemokraterna att aktivt ta strid för fondbolagens fortsatta möjligheter att tjäna pengar inom ramen för vårt gemensamma pensionssystem och gå emot vårt förslag om ett hårdare reglerat system för att hålla borta de oseriösa aktörerna. Detta regelverk kommer att stärka tryggheten, säkerheten, begripligheten och troligtvis även avkastningen för svenska pensionärer och pensionssparare. Det är helt enkelt ett regelverk som utgår från pensionsspararnas villkor i stället för finansbranschens.

Jag hör att Sverigedemokraterna och Julia Kronlid talar mycket om att de är rädda för att det kommer att missgynna och avskräcka fonderna. Men var är pensionärerna i detta?

När det väl kommer till kritan är det tydligt att Sverigedemokraterna är ett riktigt högerparti. Då är det inte pensionärernas intressen som Sverigedemokraterna sätter i främsta rummet utan kapitalets och de privata fondbolagens.

Anf. 89 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet om ett bättre premiepensionssystem. Om detta är vi helt överens i Pensionsgruppen.

Vad är då premiepension? Den frågan är säkert berättigad då många faktiskt inte vet vad det handlar om. Premiepensionen är den del av den allmänna pensionen som kan placeras i värdepappersfonder. Av all samlad lön och skattepliktiga ersättningar som vi får upp till 38 000 kronor per månad avsätts 2 ½ procent till premiepensionen. Man väljer själv om man vill placera pengarna genom ett fondval eller om man vill låta pengarna ligga kvar i det statliga förvalsalternativet. Hur mycket man sedan får ut beror på vilka val man har gjort och hur dessa fonder har gått. Men utbetalningen är livsvarig.

Detta är ett fantastiskt viktigt tillskott till våra pensioner, som jag personligen gärna skulle se ökade till en större andel än 2 ½ procent. Betydelsen av premiepensionen ökar för varje ny årskull som går i pension. Det är intressant att fullt infasad blir den för årskullarna födda 1970 och senare, och då beräknas premiepensionen svara för cirka 20 procent av den allmänna inkomstgrundande pensionen, vilket är en mycket stor och viktig del för att pensionssystemet ska hålla.

Hittills har premiepensionssparande varit mycket lyckat och gett mycket mer än den allmänna pensionen i genomsnitt, trots flera finansiella kriser i världen. Under hela spartiden som den har funnits har tillväxten ökat med nästan 11 procent per år. Ett fantastiskt år var 2021 då värdestegringen var 31,2 procent i det statliga alternativet respektive 27,9 procent i snitt för fondvalen. Om utvecklingen fortsätter så kommer detta att bli ett fantastiskt tillskott för Sveriges pensionärer.

Det var också otroligt bra att man var helt överens i Pensionsgruppen 1995 om att ha detta alternativ till den allmänna pensionen, vilket i dag ter sig fantastiskt klokt och framsynt.

Det finns fler fördelar än den goda tillväxten, och det är att man kan föra över premiepensionen till sin gifta make, maka eller sambo. Man kan också välja efterlevandeskydd när man tar ut sin pension. Det innebär att den make, maka eller sambo som lever kvar får denna premiepension så länge han eller hon lever.

Det fondtorg som nu kommer på plats efter denna reformering ska upphandla fonder genom anbud. Det är sagt att fonderna ska vara kostnads-effektiva, hållbara och kontrollerbara samt av hög kvalitet. Detta är viktigt, och det har vi stridit för i Pensionsgruppen.

Vi moderater har tillsammans med övriga borgerliga partier drivit på för att urvalet ska vara brett och för att det ska vara enkelt att välja. Valfriheten är nämligen viktig i premiepensionssystemet liksom ett brett

utbud. Vi moderater har också betonat att själva valarkitekturen måste vara enkel att förstå för alla.

Det kommer att finnas en statlig myndighet, en nämnd, som ska verka för att dessa mål är uppfyllda, och den ska också upphandla de nya fonderna och förvalta premiepensionen. Pensionsmyndighetens egen utvärdering visade att man nu har fått bort de oseriösa fondaktörer som tidigare fanns. Och den reformering som nu genomförs innebär att antalet fonder blir mindre. Men det finns fortfarande kvar en stor och reell valfrihet för pensionsspararna, vilket är väldigt viktigt. Tidigare fanns det mer än 800 fonder, och man kan fråga sig om det var rimligt. Men antalet är nu reducerat.

Översynen av de fondaktörer som fanns har gett oss ett bättre fondtorg, där hårdare krav ställs på de fonder som ska finnas i det framtida premiepensionssystemet. Detta är väldigt bra för Sveriges pensionärer.

Fru talman! Ambitionen var att detta fondtorg skulle ha varit klart 2020. Men då man inte var helt överens initialt inom Pensionsgruppen om själva utformningen av fondtorget, antalet fonder och andra detaljer har propositionen dröjt. Men jag kan meddela att det är glädjande att denna viktiga och lönsamma del av den allmänna pensionen nu kommer på plats för Sveriges pensionärs bästa.

Anf. 90 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Sedan startåret 1995 har värdeutvecklingen varit 7,5–7,6 procent i fondförsäkringen. Det är alltså drygt 4 procent högre än utvecklingen för inkomstpensionen. Procentsatser hit eller dit, kanske någon tänker. Men de betyder någonting i kronor och ören – hundratals kronor mer i månaden. Premiepensionen gör att våra pensionärer helt enkelt har mer i plånboken.

Fru talman! När man läser löpsedlarna är det dock lätt att tappa modet. Det känner i alla fall jag. Man börjar nästan ställa sig frågan om det är någon vits att värna dagens pensionssystem. Det intryck som ges är att alla får det sämre och att vi har flest fattigpensionärer av alla, trots att det finns fakta. Det är fakta som kanske inte säljer lika många lösnummer. Det förstår jag.

Men vi måste ändå, när fakta finns på bordet, våga tillstå att pensionärerna får allt högre inkomster. Om vi jämför dem som föddes 1941, alltså de som är 81 år i dag, med dem som föddes 1953, alltså de som är 69 år i dag, har inkomsten ökat med 41 procent, från 175 000 kronor till 247 000 kronor.

Att de nyblivna pensionärerna i dag har alltmer att röra sig med beror främst på tre saker. Den första är att man orkar jobba i allt högre grad ända fram till sin pension. Den andra är att fler väljer att bli så kallade jobbnärer, det vill säga att man kombinerar arbete med pension. Totalt sett är det i dag drygt 350 000 personer som både jobbar och är pensionärer. Den tredje är att tjänstepensionerna har vuxit i betydelse.

I snitt har dagens 70-åringar som är medelinkomsttagare 75 procent av den lön som de hade när de var 62 år. Fakta är att var fjärde svensk får det ekonomiskt bättre när han eller hon går i pension.

Det finns med andra ord många skäl till att vi ska vara rädda om vårt pensionssystem, men det finns också uppenbart saker och ting som vi kan justera och förbättra. Att vidta den typen av åtgärder utgör på sitt sätt en garanti för att vårt nuvarande pensionssystem finns med oss in i framtiden för kommande generationer.

Jag är själv trebarnsfar, och alla mina söner är i 20-årsåldern. Det är därför med en stor grad av lätthet som jag hela tiden har med mig i arbetet med pensionssystemet att de som nu har påbörjat sitt arbetsliv ska kunna lita på att pensionen kan utbetalas 40 eller 50 år senare när deras arbetsliv går mot sitt slut. Därför menar jag att det fortfarande är angeläget att vi här försöker att nå breda överenskommelser och ger signaler om att systemets grundvalar ligger fast. Den politiska stabiliteten i pensionssystemet är faktiskt lika viktig som den finansiella stabiliteten.

För Kristdemokraterna innebär detta att Kristdemokraterna kommer att fortsätta att värna pensionsöverenskommelsen och hedra de grundläggande principer vi har varit överens om i drygt två decennier. Arbete ska alltid löna sig. Att göra rätt för sig ska alltid löna sig. Genom sparande och flit ska man kunna höja sin pension, och pensionen ska räcka till för att trygga livet som pensionär undan risk för fattigdom och social utslagning.

Fru talman! I dag har vi på riksdagens bord ett ärende som handlar om att vårda och förbättra. Premiepensionen, som vi diskuterar, kommer efter beslutet i riksdagen i morgon att ha genomgått en sorts tvåstegshantering i syfte att göra den både säkrare och bättre.

Det första steget har vi redan tagit. Nu ska vi besluta om steg två. I det första steget vidtogs 29 åtgärder, och en utvärdering av Pensionsmyndigheten visar att de skärpta krav som infördes i steg ett har ”minskat sannolikheten för att den typ av oegentligheter och problem som har förekommit på fondtorget ska upprepas”. Steg ett ledde också till att antalet fonder på fondtorget minskade från 810 till cirka 490 fonder. Den här minskningen berodde i huvudsak på två kvantitativa krav som infördes, nämligen att endast fonder som har ett externt minimikapital om minst 500 miljoner kronor och en avkastningshistorik på minst tre år var aktuella för fondtorget.

Steg två, som vi diskuterar nu, är att ersätta det öppna fondtorget med ett upphandlat dito. Vi är överens om att upphandlingen ska ske utifrån strikt professionella grunder och att en särskild myndighet får ansvaret för att se till att fondtorget hela tiden innehåller kontrollerade och kvalitativa fonder med sådan spridning att en reell valfrihet alltid finns för landets pensionssparare.

Det finns naturligtvis en viss form av stötesten som vi har fått ta tag i. Vad menar vi med reell valfrihet? Är valfriheten – måluppfyllelsen – uppnådd om man har 20, 100, 200, 500 eller 1 000 fonder?

Kristdemokraternas – och min – förståelse av begreppet ”reell valfrihet” är att det alltid måste innebära att även udda former med hög risk ska ges möjlighet och plats på ett fondtorg förutsatt att de klarar av de krav som finns för att de ska kunna bli upphandlade.

Vi är nu också överens om den nya valarkitektur som kommer att finnas för den som ska spara. Jag är personligen mycket stolt över det här slutförslaget, för jag har drivit denna fråga genom hela processen från det att utredningen lämnade ett förslag om att det skulle finnas fyra steg innan man nådde fram till fondtorget. Detta skulle leda till sotdöden för våra

fonder, som i dagsläget försörjer små och växande företag i Sverige med jätteviktigt riskkapital.

Utredningens förslag var också behäftat med att man skulle upplysa spararen om vilka risker den tog om den inte valde förvalet, Sjunde AP-fonden Såfa. Något som man sa då var att detta var utifrån beteendeeconomisk forskning. Jag har läst både nationalekonomi och ekonomisk historia på universitetsnivå, men jag insåg att det inte räckte.

Jag ringde därför min son, som har läst mycket mer. Han bor i Uppsala. Han sa att han hade läst mycket om detta och tog med sig litteraturen hem till Örebro. Där började faktiskt resan från fyra steg till två, som vi till slut enades om. Den här forskningen visade med tydlighet att införandet av en massa steg, som var förslaget, ovillkorligen skulle innebära att en stor del av sparandet skulle stanna just i förvalet, det vill säga Sjunde AP-fonden Såfa. Människor är riskaverta, som det heter, och vill inte ta risker.

Detta ledde också till att vi kristdemokrater argumenterade för att det skulle finnas en ledstång i detta, alltså ett utvecklat beslutsstöd, som det finns på den privata marknaden, för att underlätta för spararna att göra medvetna val och ge dem förutsättningar att sätta samman diversifierade portföljer utifrån egna preferenser. Även detta finns nu med.

Det finns en nämndmyndighet som kommer att heta Fondtorgsnämnden. Värmyndighet för denna nämnd blir Pensionsmyndigheten. Det tycker vi är logiskt, för Pensionsmyndigheten har kompetens som är värdefull för den här nämnden. Tanken är att Fondtorgsnämnden ska kunna ta del av Pensionsmyndighetens administrativa resurser och kompetens samtidigt som den ska vara självständig i sitt beslutsfattande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

§ 17 Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU25
Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system
(prop. 2021/22:181 delvis)
föredrogs.

Anf. 91 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Nu ska vi övergå till att debattera justerade åldersgränser i pensionssystemet och kringliggande system. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

För Sverigedemokraterna är det viktigt att varje person som uppnår pensionsålder ska kunna leva ett värdigt och anständigt liv. Ingen ska heller behöva arbeta långt över pensionsåldern för att övergången mellan lön och pension ska bli ekonomiskt hållbar.

Pensionerna i Sverige har under lång tid varit eftersatta och alldeles för låga. De med de längsta pensionerna – däribland många kvinnor, som historiskt har tagit stort ansvar för hem och barn – har ibland haft en så låg pension att de har levt på existensminimum och knappt fått ihop till mat och hyra. De som arbetat och slitit hela sitt liv, i synnerhet människor i

låglöneyrken, har fått dålig valuta för sitt slit och fått ut en alltför liten andel av sin lön i pension.

Fru talman! I dag hanteras, som sagt, mycket av pensionsfrågorna i Pensionsgruppen, som skapades utifrån den pensionsöverenskommelse som gjordes i samband med den stora pensionsreformen 1994. Pensionsgruppen består av samtliga riksdagspartier med undantag för Vänsterpartiet, Sverigedemokraterna och, efter regeringsutträdet, Miljöpartiet.

Tanken med gruppen har varit att pensionssystemet ska vara långsiktigt och stabilt även vid regeringsskiften, vilket kan vara ett gott syfte. Problemet är bara att det som framför allt har varit långsiktigt och stabilt har varit låga pensionsnivåer. Pensionsgruppen har misslyckats med att leverera den pension som våra pensionärer i Sverige förtjänar.

De största reformer som Pensionsgruppen enats om innebär i stället två försämringar för våra pensionärer: höjd pensionsålder och försämrade valfrihet inom premiepensionen. Den senare reformen har tidigare debatterats i en särskild debatt.

Fru talman! Den ena reformen, som vi debatterar nu, innebär höjd pensionsålder. Man inför ett system med riktålder och en automatisk och kontinuerlig höjning av pensionsåldern. Att detta görs i ett svep i dag antar jag beror på att politikerna vill smita undan ansvarsutkrävande och slippa att varje gång förklara för väljarna varför de ständigt höjer pensionsåldern.

Detta inkluderar också en höjning av åldern när man tidigast får ta ut inkomstpension och garantipension. Även detta kopplas till en stigande riktålder.

I regeringens promemoria till förslaget görs olika konsekvensanalyser där man tittar på konsekvenser för olika typfall. Där framkommer att förslaget innebär att 27 000 personer, varav 17 000 är kvinnor, kommer att få mindre i pension. I snitt minskar dessa kvinnors disponibla inkomst med 3 000 kronor per månad. Motsvarande minskning för männen är 3 900 kronor.

Det är bland annat kvinnor som har jobbat inom branscher med lägre löner – ofta i vården – som nu får mindre pengar i plånboken av Pensionsgruppen. En del av detta beror på att de väljer att leva på sin lilla inkomstpension i väntan på att kunna ta ut sin garantipension, då rätten till att ta ut den skjuts upp. För en del kan det handla om att de kommer att få leva på sjukersättning i stället för pension, och ersättningen riskerar då att bli lägre.

De andra partierna tycker att den här gruppen gott kan arbeta ett par år till. Men alla har inte den möjligheten. Därför tycker vi att denna reform är fel väg att gå. Det här är en grupp som de senaste åren slitit hårt under pandemin. De har hållit ihop den svenska vården. Responsen från Pensionsgruppen är att försämra deras situation och säga åt dem: Slit på några år till! Det klarar ni!

Sveriges Kvinnolobby lyfter att det främst är kvinnor som har garantipension och att det ofta är dessa kvinnor som har slitsamma yrken och därmed har svårt att arbeta till pensionsåldern och kommer att drabbas negativt av den här reformen.

Strax före debatten i dag fick jag ett mejl från en sjuksköterska som bland annat skrev: Avtalen mellan landstingen och vårdgivarna i Stockholm har blivit allt sämre. För att klara av kostnader tvingas dessa aktörer klämma in allt fler patienter per sal och dag. Det genererar att vi i perso-

nalen på golvet får springa fortare och fortare. Folk blir sjuka, för de maktar inte med. Jag har sett så många duktiga operatörer och sköterskor släckas med tiden. Det är så sorgligt. Det jag vill säga är just detta: Vi orkar inte jobba till 67, 68 eller vad nu regeringen vill ändra pensionsåldern till. Vi orkar inte. Kroppen värker svårt för oss alla. Det är ett väldigt intensivt arbete vi utför, med stort ansvar och hög intensitet varje dag.

Trots detta väljer Socialdemokraterna och Pensionsgruppen att driva igenom den här reformen. Vi menar att de som är utslitna som ett resultat av ett långt och krävande yrkesliv inte ska tvingas stanna på arbetsmarknaden mot sin vilja. Men de som känner sig kapabla och vill fortsätta sitt yrkesverksamma liv ska givetvis erbjudas incitament att stanna kvar på arbetsmarknaden, exempelvis genom rätten att gå ned i deltid och införandet av ett särskilt jobbskatteavdrag för äldre som frivilligt stannar kvar på arbetsmarknaden.

Fru talman! Livsinkomstprincipen och det nuvarande pensionssystemets konstruktion innebär att den enskilde själv betalar merkostnaden för en tidig pensionering och tillgodogör sig vinsten av ett uppskjutet pensionsuttag genom att pensionen blir lägre respektive högre. För pensionssystemets finansiering saknas därmed egentligen anledning till en åldersgräns för uttag av pension. Inspektionen för socialförsäkring har anfört att en höjd lägsta uttagsålder minskar valfriheten för den som kan och vill gå i tidig pension.

Att det ska finnas någon form av åldersgräns tycker vi också. Det är nödvändigt, för det kan vara svårt att överblicka de långsiktiga konsekvenserna av en tidig pensionering. Men att i ett svep i dag införa en successiv höjning av pensionsåldern utan att överblicka konsekvenserna inom vissa yrkesgrupper anser vi inte vara ansvarsfullt utan djupt orättvist för dem som kommer att ha svårt att leva upp till riktåldern.

Fru talman! Det är i alla fall bra att regeringen gör det lättare att kunna beviljas sjukersättning för dem som är allra mest utslitna, har blivit permanent sjuka och därmed inte kan arbeta mer. Men jag har svårt att se att detta helt och hållet kan lösa problemet för alla som har svårt att arbeta upp till riktåldern. För en del kan det också leda till en lägre disponibel inkomst. Frihet under ansvar och positiva incitament att arbeta längre anser jag är bättre än att tvinga upp pensionsåldern på ett sätt som inte passar alla.

Ett argument för att höja pensionsåldern är att pensionen blir högre när man går i pension för att man arbetat ett par år längre. Men för det första räcker inte det för att höja pensionerna. För det andra gäller det framför allt dem med högre pensioner och inte dem som är beroende av garanti-pension. För det tredje klarar inte alla av att arbeta upp till den högre pensionsåldern.

Jag tycker att det är fel att lägga ansvaret för höjda pensioner på våra pensionärer. Även LO, som avstyrker hela förslaget, anser att man måste genomföra nödvändiga förändringar först, exempelvis genom en förbättrad arbetsmiljö. Tjänstemännens Centralorganisation och LO anser att det inte räcker att bara höja pensionsåldern. Vi måste också stärka våra pensioner på andra sätt.

Det positiva i sammanhanget är att det i alla fall äntligen börjat röra på sig i debatten om höjda pensioner. Det beror dock inte på initiativ från partierna i Pensionsgruppen, utan på påtryckningar från de partier som inte sitter med i Pensionsgruppen.

Det har kommit ett förslag från Vänsterpartiet och Socialdemokraterna om ett garantitillägg. Det är bra att det föreslås höjda pensioner, men det var ett framhastat förslag för att få stöd för Magdalena Andersson som statsminister. Det är nödvändigt och positivt med höjda pensioner, och det är bra att fler partier än Sverigedemokraterna tar initiativ, men det här förslaget har fått kraftig kritik från flera olika håll. Det är ett nykonstruerat bidrag som är administrativt krångligt och dyrt. Det innebär också att man frångår livsinkomstprincipen, eftersom det minskar respektavståndet. I vissa fall blir pensionen till och med lägre om man arbetar längre.

Även om förslaget om höjd åldersgräns går igenom är jag väldigt glad att det också finns ett alternativt förslag från Moderaterna, Kristdemokraterna, oss i Sverigedemokraterna och Liberalerna som innebär en satsning på 14,4 miljarder kronor för höjda pensioner i jämförelse med Socialdemokraternas förslag på 9,4 miljarder. Redan under hösten kan man höja pensionerna till de sämst ställda pensionärerna med cirka 1 000 kronor i månaden genom en höjning av garantipensionen och konsumtionsstödet i bostadstillägget. Därefter kommer man att sänka skatten med ytterligare 6 miljarder kronor och införa en helt ny gas som kan ge i genomsnitt 400 kronor mer till en genomsnittlig pensionär. På det sättet kan vi stärka pensionerna för alla, både dem med de lägsta pensionerna och andra som arbetat och slitit ett helt liv. Det är en bra pensionshöjning. Detta med pensionsåldern är däremot inte bra. Det är pensionerna som ska höjas, inte pensionsåldern.

Anf. 92 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Med tanke på det föregående inlägget tänker jag göra en jämförelse mellan Vänsterpartiets framtagna förslag om garantitillägg, som vi har förhandlat ihop med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, och högerns förstärkning av pensionerna. Det är väldigt bra att vårt initiativ har tvingat fram andra initiativ. Men det är en stor skillnad ekonomiskt för den enskilde pensionären.

Med V-S-MP-förslaget får pensionärerna som har bostadstillägg 5 000 kronor redan i år. Med högerns förslag får de mindre än hälften. Med V-S-MP-förslaget får över 1 miljon höjd pension och bättre ekonomi. Med högerns förslag blir det drygt 800 000 personer. Med vårt förslag får man 1 000 kronor som mest. Med högerns förslag får man som mest 828 kronor. Antalet som får maxbelopp med vårt förslag är 480 000, medan det är 200 000 som får det med högerns förslag. Den genomsnittliga höjningen av pensionen med vårt förslag är 741 kronor. Med högerns förslag är det 509 kronor. Vårt förslag är alltså bättre på varenda punkt.

Men i dag ska vi diskutera de höjda åldersgränserna i pensionssystemet. De höjs med ett år från 2023. Från och med 2026 föreslås åldersgränserna knytas till den förväntade medellivslängden. Man gör då också om lagstiftningen kring socialförsäkringssystemen runt själva pensionssystemet. Samtidigt har kompensationsgraden från den inkomstgrundande pensionen sjunkit till under 50 procent. Vi anser att detta är fel väg att gå.

Det pratas ofta om hur stabilt och bra det här pensionssystemet är. Men det verkar främst vara stabilt och bra för dem som sitter i den där hemliga och odemokratiska Pensionsgruppen – ingen vet vad de håller på med. Pensionssystemet verkar definitivt inte vara bra för pensionärerna, med tanke på hur många fattigpensionärer det här landet har, eller för alla de kvinnor som sliter i de olika välfärdsyrkena.

De som har byggt upp det här landet – byggnadsarbetare, busschaufförer, undersköterskor och så vidare – ska ha en god pension. I dag har de en alldeles för låg pension. De får inte den respekt de förtjänar efter ett långt och slitsamt yrkesliv. Dagens höjning av pensionsåldern innebär inte att de kan arbeta längre. Den innebär endast att stora grupper i samhället kommer att få en ännu lägre pension.

Vilken pension vi får avgörs av vilka inkomster vi har, hur länge vi arbetar och hur stor andel av våra inkomster som betalas in till pensionssystemet. Låg- och medelinkomsttagare missgynnas jämfört med höginkomsttagare. Hög lön under ett långt arbetsliv ger betydligt bättre utfall än ett väldigt slitsamt och stressigt yrkesliv. Till exempel får en bankekonom en betydligt högre pension än en sjuksköterska eller en undersköterska som tar ett väldigt stort ansvar för hela vår välfärd. Även arbetslöshet och sjukskrivning påverkar pensionsnivåerna. Att jobba i ett tungt LO-yrke innebär ofta tyvärr en låg pension.

Fru talman! Anledningen till att pensionen har minskat som andel av slutlönen är att vi lever längre i dag än när pensionssystemet infördes. Det är bra, men det betyder också att systemet är konstruerat så att låg- och medelinkomsttagare missgynnas. Medellivslängden har också ökat snabbare än vad som har förutspåtts. Trots det arbetar vi inte längre. Medelpensioneringsåldern, mätt som påbörjat uttag av allmän pension, ligger fortsatt på omkring 65 år. Finanspolitiska rådets analys pekar på att detta beror på att de som har låg pension och som skulle behöva arbeta längre inte klarar av det och att de som klarar av att arbeta längre har så pass hög pension att de inte behöver det.

Regeringen och Pensionsgruppen fortsätter att möta de sjunkande pensionerna med att höja åldersgränserna i pensionssystemet. Människor ska tvingas arbeta längre genom högre åldersgränser för när pensionen kan tas ut. Att många inte kan arbeta längre blundar de för. För att lösa dessa problem krävs helt andra förslag. Det handlar om arbetsmarknadssatsningar och om satsningar på arbetsmiljön och på att motverka skadlig stress. Och omställning behövs. På dessa områden har varken Pensionsgruppen eller regeringen levererat lösningar.

Att knyta pensionsåldern till medellivslängden kan verka logiskt, men en högre medellivslängd betyder inte att vi kan arbeta längre. Att vi lever längre betyder inte nödvändigtvis att våra ryggar och knän håller längre eller att vi klarar av en ständigt ökande stress och press.

Inom fackförbundet Kommunal orkar medlemmarna i genomsnitt arbeta fram till 63 års ålder. Den faktiska pensionsåldern i flera LO-yrken ligger faktiskt på 61–62 år. Dessutom skiljer sig medellivslängden kraftigt åt mellan olika grupper i samhället. Bland kvinnor med förgymnasial utbildning har den förväntade medellivslängden faktiskt förkortats för 30-åringar mellan perioderna under 2011–2020. Bland män med förgymnasial utbildning har den stått stilla. För både män och kvinnor med gym-

nasial och eftergymnasial utbildning ökar den förväntade medellivslängden, från redan högre nivåer.

Förutom skillnaderna avseende förväntad medellivslängd skiljer sig även antalet levnadsår med aktivitetsnedsättning mellan olika grupper. Personer med kort utbildning har fler förväntade år med aktivitetsnedsättning än personer med hög utbildning, enligt siffror från Statistiska centralbyrån. Det innebär att de som har klarat av ett långt arbetsliv i ett krävande arbetaryrke kan förvänta sig en försämrad hälsa, utöver en mycket låg pension.

Jag kan konstatera att jag känner väldigt många av de människorna. De har slitit i hela sitt liv – ett långt, långt yrkesliv. De har en väldigt låg pension och en väldigt utsliten kropp. De har ständig värk och tvingas vända på varenda krona. Det blev tacken från samhällets sida för det slit de lagt ned i sitt liv.

Vänsterpartiet drev i samband med budgetförhandlingarna i höstas igenom trygghetspensionen, så att äldre som slitit ut sig enklare ska kunna få sjukersättning. Men det kommer inte att räcka. Vi måste göra mer för att pensionssystemet ska bli rättvist och ge en god pension till fler. Det ska löna sig att arbeta, men det gör det inte i dag för den som arbetat många år som undersköterska eller barnskötare. Det måste vi ändra på.

Ytterligare en anledning till de låga pensionerna är att 17,21 procent av bruttolönen upp till intjänandetaket avsätts till pensionen i stället för de 18,5 procent som var tanken när pensionssystemet togs fram. Därför vill Vänsterpartiet höja inbetalningarna till systemet. Att ha ett underfinansierat pensionssystem från första början är så oansvarigt av Pensionsgruppen att det inte finns ord för det. Det är en medveten handling som man har hållit fast vid år efter år, sedan 1994. Det är snart 30 år som man har varit medveten om den underfinansiering som man har gjort.

Fru talman! Vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet lagt fram den största höjningen av grundskyddet någonsin för kammaren. Nu är det också dags att höja inkomstpensionerna, tycker vi. Vi har därför lämnat förslag som skulle kunna innebära att de höjs med runt 2 000 kronor i månaden. Inbetalningarna till pensionssystemet och pensionsrätterna höjs till 18,5 procent av bruttolönen, och pensionssystemet blir lättare att förstå eftersom hela inbetalningen görs via arbetsgivaravgiften, i det förslag vi har tagit fram.

Vänsterpartiet anser alltså att det är pensionerna som ska höjas och inte pensionsåldern. Därför yrkar jag bifall till reservation 2 under punkt 1.

Anf. 93 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att våra svenska pensionärer får korrekt information i en jämförelse mellan dessa förslag. Det sprids nämligen ganska många villfarelser, bland annat i sociala medier och nu även här i kammaren. Det går inte att plocka ut några av våra reformer och sedan jämföra dem med er reform. Man måste jämföra med hela den reform som vi föreslår. Och det kan jag göra nu, om vi nu ska jämföra siffror.

I vårt förslag satsar vi 14,4 miljarder. Vänsterpartiet nöjer sig med 9,4 miljarder. Vi vill stärka pensionen för 2,3 miljoner pensionärer, medan Vänsterpartiet och Ulla Andersson tycker att det räcker att stärka pensionen för 1 miljon pensionärer. Maxbeloppet, med respektive reform,

efter skatt är 1 040 kronor. Där ligger Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ganska nära, på 1 000 kronor.

Jag tänker på dem som har slitit och arbetat hårt i sitt liv, den grupp som Ulla Andersson nu pratade om. Om man råkar ha en pension över 14 400 kronor får man 0 kronor i stärkt pension av Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. Men vi tycker att också de förtjänar en stärkt pension efter att ha arbetat och slitit hårt i hela sitt liv. Med vårt förslag får de en stärkt pension med 400 kronor.

Våra svenska pensionärer får avgöra vilket förslag som är bäst. Jag vet vad jag tycker. Jag vill hellre satsa 14,4 miljarder kronor på att höja pensionen för alla i stället för att snåla in lite och satsa lite mindre pengar och höja pensionen bara för några.

Sedan vill jag fråga hur det kommer sig att Vänsterpartiet tycker att det är bra med en pomperipossaeffekt. Nog för att vi alla gillar Astrid Lindgren, men just den effekten innebär att man faktiskt kan förlora – man kan få en sämre pension – på att arbeta några år längre.

Anf. 94 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Alla tjänar på vår reform. Sedan förstår jag att högern har det lite svettigt när det är människor och arbetare framför allt inom LO-yrken som får det största påslaget med vår reform. Det är alltså arbetare som har slitit i hela sitt liv. De har slitit ut sin kropp och stressat och pressat. Det är undersköterskor i äldreomsorgen och i sjukvården. Det är framför allt de som tjänar på denna reform.

Ni vill smeta ut pengarna på dem som redan har en rätt god pension – det är ert val. Vi har valt att prioritera. Sju av tio kommunalare tvingas leva på garantipension. Är det rimligt efter ett långt yrkesliv? De bär välfärden på sina axlar, och betalningen är en utsliten kropp och en pension det inte går att leva på. Vi tycker inte att det är rimligt.

Sedan vill vi pressa upp de övriga pensionerna. Det har vi jobbat för i många år, och det kommer vi att jobba för även fortsättningsvis. Vårt pensionstillägg är skattefritt, träffar exakt rätt målgrupper och lyfter dem som har de lägsta pensionerna. Det är så man gör.

Jag vet att högern alltid vill gynna dem som har det bättre ställt. Det fortsätter ni att göra. Vi väljer inte den vägen. Vi prioriterar, och då prioriterar vi dem med utslitna kroppar och dem som har haft låg inkomst och därmed har låg pension – många utslitna arbetarkvinnor framför allt.

Anf. 95 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag undrar lite grann vad det är Ulla Andersson och Vänsterpartiet inte riktigt hörde.

Vi smetar inte ut Socialdemokraternas och Vänsterpartiets 9,4 miljarder. Vi satsar också upp till 1 000 kronor på de sämst ställda pensionärerna, men sedan satsar vi ytterligare pengar. Vi lägger ju 14,4 miljarder på vår reform för att kunna täcka in 2,3 miljoner pensionärer i stället för 1 miljon. Det är inte att smeta ut. Det är att satsa extra. Det är att satsa mer och göra en större reform som täcker in alla i stället för en begränsad grupp.

Det är jättebra att stärka pensionerna för de sämst ställda. Det gör vi också. Vi stärker ju garantipensionen. Vi stärker konsumtionsstödet i bostadstillägget, som inom nuvarande pensionssystem går till de sämst ställda pensionärerna. Det är ju det som garantipensionen är utformad för, och

den höjer vi så att man kan få upp till 1 000 kronor efter skatt. Men vi gör alltså det andra också.

Inom nuvarande pensionssystem kan man höja garantipensionen på ett enkelt sätt. I stället väljer Vänsterpartiet att utforma ett helt nytt administrativt dyrt och krångligt system som kostar pengar att införa och som innebär en negativ marginaleffekt där man kan förlora på några extra slitsamma år i arbetslivet. Varför skulle det vara ett bättre förslag än att höja de reformer som vi redan har och satsa på alla pensionärer i stället för på några få?

Den satsning som vi gör för dem som tjänar över 14 400 kronor missgynnar inte de sämst ställda. Vi satsar ju på båda grupperna. Varför vill Vänsterpartiet och Ulla Andersson missgynna en viss grupp och bara satsa på hälften så många pensionärer som i vårt förslag?

Anf. 96 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna är välkomna att rösta på vårt förslag. Vi föreslår ju höjda pensioner i den vårbudgetmotion som vi har lagt på riksdagens bord och som vi ska rösta om i juni. Ni är jättevälkomna att rösta på den! Då kan ni höja pensionerna för alla och trygga pensionerna framåt. Men det har ni valt att inte göra, eller hur?

Julia Kronlid säger att deras förslag träffar fler. Vårt förslag träffar 1 miljon pensionärer i år. De som i dag har de lägsta pensionerna och har bostadstillägg får 5 000 kronor i år. Med ert förslag får de hälften. Fråga en fattig, utsliten kommunalare om de vill ha 5 000 kronor i år eller 2 500 kronor i år! Jag tror att svaret är ganska givet.

Jag skulle välja 5 000 kronor. Jag tror att varenda kommunalare skulle välja 5 000 kronor. Har man inte en pension som räcker månaden ut väljer man självklart att få dubbelt så mycket som vad högerns förslag faktiskt ger.

Det är så verkligheten ser ut, Julia Kronlid. Vårt förslag träffar mer rätt, når fler och ger en högre genomsnittlig ersättning än ert förslag. Jag tycker att det är bra. Jag tycker att det är rimligt. De som har slitit och släpat, har ständig värk i sin kropp och har tvingats att vända på varenda krona i det pensionssystem vi nu har ska inte behöva göra det.

Därför ligger det här förslaget på riksdagens bord. Ni kan fälla det tillsammans med Centerpartiet, men då tycker jag att ni har mycket att förklara för alla de kommunalare som skulle ha kunnat få dubbelt så hög kompensation i år som vad ert förslag ger.

Anf. 97 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Pensionen är en del av välfärdens trygghetssystem. Det är en socialförsäkring som syftar till omfördelning mellan olika skeden i livet för att få en jämnare konsumtionsnivå och därmed en ekonomisk och social trygghet även efter arbetslivet.

Även om pensionssystemet kan vara komplicerat i vissa delar är grundidén ganska enkel: Vi tjänar in vår pension främst genom att arbeta när vi betalar in till pensionssystemet. Sedan är tanken att vi ska få ut en trygg pension.

Prot. 2021/22:120
30 maj

Justerade åldersgränser i pensionsystemet och i kringliggande system

För den som på grund av olika omständigheter inte har arbetat ihop en pension som går att leva på finns också ett kompletterande skattefinansierat grundskydd som är av avgörande betydelse för att motverka ekonomisk utsatthet, särskilt bland kvinnor som jobbat med låg lön och dåliga villkor. De har kanske varit hemma några år med barnen innan det fanns ordentligt utbyggd barnomsorg i vårt land. De kan ha behövt jobba deltid eller drabbats av sjukdom, vilket gör att pensionen har blivit orimligt låg.

Vi socialdemokrater har satt upp ett mål att den samlade pensionen ska motsvara 70 procent av slutlönen. Det har visserligen många redan i dag men långt ifrån alla. Alldeles för många pensionärer i vårt land har en för låg pension. Nästan hälften av alla kvinnliga pensionärer har garantipension i någon utsträckning för att inkomstpensionen helt enkelt inte räcker till. Jag tror att alla förstår att det inte är så att hälften av alla kvinnliga pensionärer inte har arbetat och slitit.

Vi socialdemokrater anser att pensionerna behöver höjas. Vi vill se generella nivåhöjningar, men allra mest angeläget är det naturligtvis för de sämst ställda.

Den här mandatperioden har vi genomfört en rad förbättringar på pensionsområdet. Vi har höjt garantipensionen. Vi har höjt bostadstillägget flera gånger om. Vi har infört ett riktat pensionstillägg till dem som har arbetat ett fullt arbetsliv men med låg lön.

Steg för steg har vi dessutom tagit bort den orättvisa skatteflyktan som den gamla moderatledda regeringen införde, som innebär att pensionärer behövde betala mer i skatt än den som fortfarande arbetade.

Vi har alltså gjort en hel del, men vi är inte nöjda. Vi ser att mycket mer behöver göras, och därför fortsätter vi. I augusti höjs bostadstillägget ytterligare en gång, och vi hoppas även få stöd för vårt förslag om att samtidigt genomföra ett rejält tillskott i plånboken på upp till 1 000 kronor i månaden för de pensionärer som har låga pensioner.

Fru talman! Vi har sedan drygt 20 år tillbaka ett robust och stabilt pensionssystem som hindrar att skulder vältras över på framtida generationer. Det är bra. Vad som är mindre bra är att det ger för låga pensioner för alldeles för många grupper, och det kan vi naturligtvis inte acceptera. Det är därför vi ska fortsätta att göra insatser för att höja pensionerna.

En av flera nödvändiga reformeringar av pensionssystemet är att justera åldersgränserna för att pensionerna inte ska sjunka. Det är vad det här ärendet handlar om. Det är ju så det hänger ihop: Även om det är otroligt glädjande att vi lever allt längre innebär det med enkel matematik att pensionerna sjunker, eftersom den pension man tjänat in under arbetslivet ska räcka i allt fler år som år som pensionär.

Det går i rasande takt. Medellivslängden har ökat med 3 ½ timme per dygn de senaste åren och är redan flera år högre än vad man kunde ana när pensionssystemet sjösattes runt millennieskiftet. Bara under den här debatten kommer medellivslängden att ha ökat med ungefär tio minuter.

Förslaget vi behandlar i dag är en överenskommelse mellan partierna i den blocköverskridande pensionsgruppen och går sammanfattningsvis ut på att det införs en riktålder som är tänkt att fungera som en fingervisning om hur länge man bör arbeta för att upprätthålla en rimlig nivå på pensionen. Riktåldern ska kopplas automatiskt till utvecklingen av medellivslängden. Samtidigt ändras den lägsta åldern då det är möjligt att ta ut sin

allmänna pension, från dagens 62 år till 63 år nästa år och längre fram till 64 år.

Förslaget innebär också att den som vill kan arbeta lite längre för att få en högre pension, och det kommer att bli bättre möjligheter att göra så. Åldersgränserna i de kringliggande systemen följdändras också. Exempelvis kan man få a-kassa och sjukersättning längre upp i åldrarna så att man slipper nalla av sina pensionspengar i förtid om olyckan skulle vara framme.

För att fler ska orka vara kvar i arbete lite längre för att få en lite bättre pension behöver arbetsförhållandena bli bättre. Det råder inget tvivel om den saken. Och det behöver bli fler möjligheter till att byta yrkesbana. Det är också därför regeringen redan har höjt åldersgränserna för att få till exempel studiestöd, och ett stort omställningspaket är snart på plats.

En minst lika viktig pusselbit är att den som är sjuk eller blir utsliten i förtid måste få trygghet från kringliggande socialförsäkringar. Så har det tyvärr inte riktigt varit, utan många har tvingats ta ut sin ålderspension i förtid, trots att konsekvensen många gånger har blivit en chockartad låg pension resten av livet.

Faktum är att Sverige är ett av få jämförbara länder som inte har någon ventil för dem vars kropp säger ifrån innan de har nått pensionsmässig ålder. Sedan den gamla moderatledda regeringens tid har Sverige faktiskt ett av de tuffaste regelverken för sjukersättning bland OECD-länderna. Det är orimligt.

Därför jobbar vi socialdemokrater på med att förbättra sjukförsäringen, och det är också därför som vi nu parallellt med detta även inför en trygghetspension för dem som är över 60 år och som saknar den arbetsförmåga som krävs för nuvarande eller liknande arbete. Den som slits ut i förtid måste kunna avsluta arbetslivet värdigt och ändå få en anständig pension.

Fru talman! Jag har redogjort för varför vi behöver förlänga arbetslivet lite i takt med att vi lever allt längre – helt enkelt för att hindra att pensionerna gröps ur när de ska räcka i allt fler år för pensionärerna. Men vi socialdemokrater vill inte bara täppa till så att pensionerna inte sjunker, utan vi vill också höja pensionsnivåerna.

Faktum är att den allmänna pensionen inte når upp till de nivåer på 60 procent av lönen som det var tänkt, och Pensionsmyndigheten har nyligen presenterat en rapport som visar att det inte heller kommer att räcka med det förslag till högre riktålder som vi nu behandlar. Egentligen är det inte så konstigt. Vi betalar ju dessutom in mindre pengar till pensionsystemet än vad som var tänkt. Det syns i pensionskuvertet i dag, och det är politikens ansvar att göra något åt. Naturligtvis är det främst för att höja pensionerna, men det är också för att stärka legitimiteten och tilliten till pensionssystemet.

Vi socialdemokrater har sedan flera år tagit tydlig ställning för att vi vill öka inbetalningarna till pensionssystemet. Än så länge har det inte funnits politiska förutsättningar att göra det, men glädjande nog har vi kommit överens i den blocköverskridande pensionsgruppen om att göra en översyn. Vi socialdemokrater kommer naturligtvis att fortsätta att kämpa för att samla ett bredare stöd i frågan, och jag hoppas, fru talman, att det ska vara möjligt att komma överens om höjda inkomstpensioner, precis som vi har lyckats komma överens om andra viktiga pensionsreformer. Det

Prot. 2021/22:120
30 maj

Justerade åldersgränser i pensionsystemet och i kringliggande system

handlar ändå till sist om respekten för de medborgare som har byggt vårt land.

(Applåder)

Anf. 98 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Tidigare i dag, och även i den här debatten, har ledamoten Teresa Carvalho sagt sig vilja värna Sveriges pensionärer och goda pensioner.

Socialdemokraterna har suttit i regeringsställning i snart två mandatperioder. Varför har då inte fler initiativ tagits till att faktiskt höja pensionerna? Det handlar om att höja garantipensionen ytterligare och på andra sätt höja pensionerna.

När det gäller pensionsavsättningarna är vi helt överens. Vi har sagt att ni kan lägga fram ett sådant förslag, och då skulle ni få stöd av Sverigedemokraterna så länge det inte missgynnar företagen att göra en växling i arbetsgivaravgiften och pensionsavgiften. Ett sådant förslag skulle vi stödja, men det har varit kalla handen för ett sådant förslag.

Det förslag som ligger på bordet i dag är att höja pensionsåldern. Det missgynnar verkligen en utsatt grupp hos våra pensionärer. Det missgynnar framför allt kvinnor och sjuksköterskor, som har slitit hårt, som har utslitna kroppar och som inte har möjlighet att arbeta upp till den riktålder som nu införs. Det finns en stor oro bland dessa grupper för vad detta kommer att innebära för dem. Vad har ledamoten Carvalho att säga till dem som är oroliga över höjningen av pensionsåldern? Ventilen i trygghetspensionen kanske kan hjälpa en del, men jag har svårt att tro att alla som känner att de är utslitna och inte orkar arbeta upp till pensionsåldern kommer att bli beviljade sjukersättning. Där är kraven, även med förändringarna, fortfarande höga.

Det finns en stor oro hos en mängd olika remissinstanser, från LO och TCO till kvinnoorganisationerna, att detta främst kommer att slå hårt mot Sveriges hårt arbetande kvinnor. Varför väljer Socialdemokraterna ändå att gå fram med reformen?

Anf. 99 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Julia Kronlid påstår att regeringen och Pensionsgruppen inte har tagit initiativ för att höja pensionerna. Det är helt enkelt inte sant, och jag vet inte om det är ett fult retoriskt grepp från Julia Kronlid eller om hon har varit otroligt uppmärksam i arbetet i utskottet.

Jag kanske helt enkelt ska påminna om att vi har höjt garantipensionen under mandatperioden. Vi har höjt bostadstillägget flera gånger, och vi har infört ett pensionstillägg för dem som har arbetat ett fullt arbetsliv men som ändå får en låg pension. Vi har tagit bort den orättvisa skatteklyftan mellan pensionärer och löntagare, och vi håller just nu på att införa en trygghetspension för den som har slitit ut sig i förtid. Och om bara två veckor kommer vi att rösta om regeringens förslag om en höjning på upp till 1 000 kronor i månaden skattefritt för de sämst ställda pensionärerna.

Vad gäller inbetalningarna till pensionssystemet är det ingen hemlighet att vi socialdemokrater vill öka inbetalningarna, men det finns inte politiska förutsättningar att göra det. Jag hoppas att vi får höra Julia Kronlid ta den repliken på exempelvis Moderaterna, som inte är av samma uppfattning.

Det råder en flexibel pensionsålder, och det är samma flexibilitet som gäller alla trots att det såklart finns variationer i medellivslängden beroende på hur man delar in befolkningen i olika grupper. Vi ser variationerna när vi tittar på kön, var i landet man bor, yrkeskategori och utbildningsbakgrund. Det visar också på vikten av att vi inför trygghetspensionen och att vi tar initiativ till att stärka arbetsmiljön och möjligheterna att ställa om.

Det är en tydlig trend att medellivslängden ökar. För att möta den utvecklingen behöver vi göra justeringarna, annars sjunker pensionerna. Hur kan Sverigedemokraterna acceptera sjunkande pensioner?

Anf. 100 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Vi accepterar inte sjunkande pensioner. Men problemet med reformen är att den innebär en sämre pension för de grupper som inte har möjlighet att arbeta upp till pensionsåldern. De kan till exempel inte ta ut sin garantipension utan måste vänta på den. De kanske tvingas leva på sin inkomstpension, som då blir en sämre pension. Eller så tvingas de leva på sjukersättning i stället för en pension, och då kan inkomsten bli lägre. Det är därför som vi för dessa utsatta grupper inte anser att en generell höjning av pensionsåldern är bra.

Men vi vill inte hindra de som är friska och pigga, som vill och kan arbeta, att arbeta så att de kan få en bättre pension. De är fria att arbeta. Men formerna ska vara flexibla, med frihet under ansvar och anpassade efter individens förutsättningar. Vissa har förutsättningar att arbeta längre, och andra har det inte. Det är därför vi ifrågasätter den generella höjningen.

Jag skulle också vilja passa på att fråga ledamoten Carvalho nu när det finns två förslag om höjning av pensionerna framför oss, varför Socialdemokraterna endast vill satsa 9,4 miljarder för att höja pensionerna för en liten grupp, 1 miljon pensionärer – kanske inte jätteliten grupp men ändå en mindre grupp än vad vi satsar på. Vi vill satsa på att stärka pensionerna för alla, för 2,3 miljoner pensionärer.

Och varför ska de som arbetat och slitit hårt i hela sitt liv få 0 kronor om de har 14 400 kronor efter skatt? Varför ska de personerna inte få någon förstärkning av pensionerna från Socialdemokraternas förslag? Vi vill stärka deras pensioner med 400 kronor i månaden.

Anf. 101 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag återupprepar då att pensionsåldern kommer att fortsätta vara flexibel och att de kringliggande systemen kommer att följa efter så att det här glappet inte ska uppstå.

Vi inför alltså samtidigt en trygghetspension för den som blivit utsliten i förtid och saknar den arbetsförmåga som krävs för nuvarande eller liknande arbete.

Visst vore det underbart om man kunde välja ökade inbetalningar till pensionssystemet i stället för justerade åldrar. Riktigt så enkelt är det ju inte. Jag vill vara väldigt tydlig med att vi socialdemokrater vill öka inbetalningarna till pensionssystemet för att kunna höja pensionerna. Men det här handlar inte om antingen eller, utan den krassa verkligheten är att vi behöver göra både och. Annars kommer också en avgiftshöjning att ätas upp av det faktum att vi lever allt längre. Det måste man vara ärlig med.

Är det så att man säger nej till förslaget om ett successivt förlängt arbetsliv för att möta den ökade medellivslängden, så som Sverigedemokraterna redogör för här, blir man också svaret skyldig. Hur ska man då stoppa det faktum att pensionerna sjunker? För oss socialdemokrater är det inte ett alternativ att stå bredvid och titta på när pensionerna sjunker, utan då behöver man också agera.

Till sist, apropå garantitillägget som Socialdemokraterna lägger fram tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet: att jämföra det och högeralternativet är att jämföra äpplen och päron.

Julia Kronlid hänvisar till skattesänkningar som kanske kommer längre fram och en gas i pensionssystemet som vi också är för. I så fall vill jag gärna lägga in i förslaget att vi vill höja inkomstpensionerna. Då snackar vi betydligt mer pengar för vårt förslag. Lycka till med att få med Moderaterna på den linjen!

(Applåder)

Anf. 102 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Skulle vi lägga till Vänsterpartiets förslag skulle vi få många fler miljarder på det. Så ser det ut.

Jag tänkte ta tillfället i akt och fråga om en del saker som jag funderat på genom åren. Pensionsfrågan har ju varit levande under lång tid, men jag skulle vilja säga att den inte fått det utrymme den förtjänar. Nu har det äntligen hänt, och pensionsfrågan kommer troligtvis att bli en stor valfråga.

Det här pensionssystemet har ju varit underfinansierat sedan det infördes. Det var Göran Persson mycket medveten om, och han uttalade det mycket tydligt. Jag tänkte fråga varför Socialdemokraterna har låtit det vara underfinansierat i snart 30 år.

Min andra fråga är vad ni har att säga till alla de utslitna så kallade fattigpensionärer som av den anledningen också fått en lägre pension än de skulle ha fått om avgifterna legat på den nivå som hade behövts när pensionssystemet infördes.

Jag undrar också vad Socialdemokraterna har att säga till dem som inte får den förväntade ökade livslängden. En del unga kvinnor förväntas få förkortad medellivslängd, och för unga män med förgymnasial utbildning förväntas medellivslängden stå still. De kommer inte precis att gynnas av att pensionsåldern höjs.

Jag undrar också varför man inte börjar med att förbättra arbetsmiljön så att kommunalare och LO-arbetare faktiskt orkar fram till den pensionsålder vi faktiskt har – ja, ”faktiskt” inom citationstecken.

Min sista fråga handlar om varför anställningstryggheten ska urholkas. Det ökar ju riskerna för att få låg pension.

Anf. 103 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! För att börja i ena änden är det naturligtvis så att det förekommer hack i kurvan för medellivslängden. Det förnekar inte jag. Så blev det exempelvis under pandemin, och det kan säkert hända fler gånger. Jag känner också mycket väl till att det var en tillbakagång för gruppen lågutbildade kvinnor. Jag tror att medellivslängden gick tillbaka med två månader under en period. Men man kan inte blunda för att medellivslängden har ökat väldigt tydligt över tid och dessutom ganska kraftigt.

Det är klart att det finns variationer i medellivslängd. Det ser olika ut beroende på hur man delar in befolkningen i olika grupper. Där kan man skära kors och tvärs i all oändlighet, höll jag på att säga. Tittar vi exempelvis på var i landet man bor ser vi en skillnad. Norrbottningar lever kortare liv än hallänningar. Män har kortare liv än kvinnor. Det finns naturligtvis en skillnad också sett till yrkes- och utbildningsbakgrund.

Men vi har inte ett pensionssystem som tar hänsyn till alla dessa variabler, så är det mycket riktigt, utan vi har ett generellt system med en flexibel pensionsålder. Man kan såklart göra en sådan tankeövning, och jag förstår vad som skulle vara tilltalande med att göra olika gränsdragningar för olika grupper. Men det skulle också leda till en rad olika gränsdragningsproblem.

Det stora problemet med de justerade åldersgränserna är för dem som slits ut i förtid. Det är precis därför vi inför trygghetspensionen och ser till att kringliggande system följer efter så att man inte ska behöva nalla av sin ålderspension i förtid.

Anf. 104 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Ja, trygghetspensionen är viktig och bra. Det är något som vi har drivit länge och som ni också mötte oss i när vi krävde det inför budgetvoteringen i höstas. Det var bra, precis som garantitillägget som också kommer nu – det som vi hade som krav för att Magdalena Andersson skulle få tillträda, och som Socialdemokraterna från början var tydligt emot men nu kämpar mycket väl för, vilket jag uppskattar.

Sedan kan vi väl konstatera att klass har stor betydelse. Det här pensionssystemet förstärker klasskillnaderna som finns i samhället. Så ser det faktiskt ut, och då det varit underfinansierat från början förstärks de ännu mer. Höjer vi då åldersgränserna för när man får gå i pension förstärker vi också de klasskillnader som finns.

Alla kommer ju inte att träffas av trygghetspensionen. Även om vi önskar att det inte fanns hål i systemen och nu lagar en del av dem kan vi jämföra trygghetspensionen med sjukersättningssystemet som vi har i dag. Det har ju varit som ett nålsöga att komma igenom. Våldigt många med utslitna kroppar kommer inte att kunna ta del av trygghetspensionen heller, fast de egentligen skulle behöva det, utan kommer att få fortsätta ta ut sin inkomstpension i förtid och därmed löpa stor risk att fortsätta som fattigpensionärer.

Jag tycker att det hade varit mer rimligt att man börjat med att förbättra arbetsmiljön, öka anställningstryggheten och införa rätt till heltid i lagstiftningen. Då hade man börjat från rätt håll och möjliggjort för människor att orka hela arbetslivet ut eller få en anställningsform som gör att de kan få en värdig pension i slutänden. Men i stället börjar man ovanifrån, ungefär som högern oftast gör. Man går liksom de gynnades väg först och främst, och det beklagar jag.

Anf. 105 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det ju inte är så att vi socialdemokrater inte samtidigt har en politik för förbättrad arbetsmiljö, omställning och annat. Man kan ju arbeta parallellt.

Jag tyckte att Ulla Andersson försökte få det att låta som om vi socialdemokrater från början inte var för höjda pensioner för de pensionärer som har det sämst ställt. Det är ju inte sant. Det är bara att gå tillbaka till våra kongressbeslut och annat. Det är ju klassisk socialdemokratisk politik.

Däremot hade vi mycket riktigt invändningar mot att göra upp om en ren höjning av garantipensionen – av den enkla anledningen att vi samtidigt värnade samarbetet i Pensionsgruppen och gärna ville undvika att bryta mot de överenskommelser som finns där. Detta för att vi tror att den typen av blocköverskridande samarbete är viktig för pensionerna för långsiktighetens och stabilitetens skull. Ytterst handlar det om människors möjlighet att planera för sin framtida ekonomi.

Det vore oansvarigt att inte agera när pensionerna sjunker på grund av den ökade medellivslängden. Frågan är vad vårt svar på detta ska bli. Det är ingen frivillig fråga, utan den har vi alla att förhålla oss till.

Vårt svar är att vi inte kommer att acceptera sjunkande pensioner. Krasst sett behöver vi både öka inbetalningarna till pensionssystemet för att knuffa upp pensionsnivåerna och också låta åldersgränserna hänga med, så att en höjd pension inte äts upp av den demografiska utvecklingen.

Säger man nej till detta förslag, som Ulla Andersson gör, blir man också svaret skyldig: Hur ska vi hindra pensionerna från att sjunka? Vi socialdemokrater är inte beredda att stå bredvid och titta på när pensionerna sjunker. Då måste man agera, Ulla Andersson.

Anf. 106 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Fru talman! De allra flesta pensionärer i Sverige har det gott. Vi måste komma ihåg det. Enligt Finanspolitiska rådet har de faktiskt aldrig haft det bättre än just nu. Men jag säger som Hans Eklind: Det är svårt att tro detta, för det enda man hör i den här kammaren är hur dåligt det är.

Faktum är att köpkraften har stigit snabbare för pensionärer än för icke-pensionärer de senaste 30 åren. Pensionärerna är inte en ekonomiskt utsatt grupp enligt Finanspolitiska rådet. Detta är viktigt att föra fram. I rådet sitter experter som har fakta när de tar fram sina rapporter.

Det är också viktigt att arbetslinjen upprätthålls. Annars urholkas pensionssystemet. Det säger också Finanspolitiska rådet, och det håller vi med om. Det är bara med arbete man kan få höjda pensioner.

Pensionsfrågan är alltså en sysselsättningsfråga i det längre perspektivet. Jobben är lösningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet SfU25 *Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system*.

Medellivslängden ökar för både män och kvinnor i Sverige. Det är fantastiskt. I genomsnitt lever män till 81 och kvinnor till 84 år. Det har inneburit en snabb ökning av medellivslängden de senaste 20 åren, med hela fyra år för män och två år för kvinnor.

Framtiden ser alltså väldigt ljus ut om man räknar med att allt fler blir allt äldre. År 2070 beräknas kvinnor leva tills de är 90 år och män till 88. Det innebär att mitt barnbarn, som föddes år 2016, kan bli uppemot 100 år gammal. Jag är övertygad om att vi då i Sverige arbetar allt längre än till de åldrar vi diskuterar här i dag, så att pensionssystemet håller även för våra barnbarn en gång.

Därför är det en viktig och klok åtgärd att nu justera pensionsåldrarna uppåt. Det blir ju en naturlig följd av ett längre liv att antalet år med pen-

sion blir allt större, vilket påverkar den månatliga utbetalningen för pensionärerna. Den blir lägre om man inte samtidigt ser till att fortsätta arbeta allt längre.

Det är inte alls roligt att få en lägre pension, och det är ingen av oss i den här kammaren som vill ha det. Då måste vi se till olika delar i pensionssystemet som faktiskt bevarar och gör våra pensioner hållbara. Det är bara arbete som ger ett hållbart pensionssystem och att vi arbetar allt längre, både i början och i slutet av yrkeslivet.

När den första pensionsförsäkringen kom till i Sverige, år 1913, var medellivslängden 56 år. Vet ni vad de satte pensionsåldern till? Jo, den sattes till hela 67 år, alltså elva år mer än medellivslängden. Det var inte meningen att man skulle leva på pensionen särskilt länge.

Sedan kom pensionsöverenskommelsen 1994, där Moderaterna, Centern, Kristdemokraterna, Liberalerna och Socialdemokraterna enades om ett stabilt system som skulle klara utmaningarna med en åldrande befolkning, för det gjorde man ju inte i det gamla ATP-systemet.

Därför har vi också insett att man kontinuerligt måste göra förändringar i takt med den ökade livslängden. I Sverige har det ju blivit något slags norm att gå i pension vid 65 eller helst några år tidigare. Men det är fortsättningsvis orimligt om medellivslängden ökar lika snabbt som hittills.

Om man ska arbeta i drygt 40 år från det att man är 20–25 år och sedan leva som pensionär i kanske 30 år kan pensionssystemet inte hålla ihop. Det är också viktigt att påpeka att de sista åren har väldigt stor betydelse. Om man tar ut sin pension vid 65 år minskas den med 3 000–4 000 kronor per månad i jämförelse med om man tar ut den vid 67 års ålder, för resten av livet. Detta visar att vi måste jobba längre, annars kommer vi att urholka inte bara pensionssystemet utan människors faktiska ekonomi.

Det är därför glädjande att vi äntligen har enats i partierna i Pensionsgruppen, så att man steg för steg höjer såväl den tidigaste åldern för att ta ut den allmänna pensionen som den tidigaste åldern för att ta ut grundskyddet, alltså garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Man höjer detta med ett år från och med nästa år.

Från och med 2026 införs en riktålder som kopplas till medellivslängden. Dessutom anpassas åldersgränserna i de övriga trygghetssystemen, vilket också är viktigt för att vi ska hänga med när det gäller sjukförsäkring och annat.

Det blir alltså från och med 2023 som man tidigast kan ta ut den allmänna pensionen från 63 år och grundskyddet från 66 år. Rätten att kvarstå i arbete höjs också med ett år till 69 år nästa år.

Det är många som kritiserar höjningar av pensionsåldrar. Det har vi hört om senast från Frankrike. Det är inte populärt bland folket, och det har sina naturliga skäl. Men varenda politiker som tänker ansvarsfullt har en enormt stor utmaning i och med att vi lever allt längre. Vi blir faktiskt både friskare och piggare långt upp i åren. Det är vissa fakta som förnekas i många sammanhang.

Jag är själv 72 år. Visserligen är det inte så otroligt slitsamt att vara riksdagsledamot, men i många jobb och på olika sätt går det att jobba längre. Det räcker nämligen inte att bara höja avgiften, som vissa påstår.

Alla EU-länder kommer att införa högre pensionsåldrar. Det är inte bara vi i Sverige, utan detta kommer att vara en trend över hela världen.

Detta är alltså en viktig framtidsfråga. Dagens pensionssystem i Sverige är uppbyggt så att de som arbetar i dag är de som betalar till dagens pensioner. Därför vilar också ett väldigt tungt ansvar på politiken och staten att göra sitt för att underlätta så att människor har ett arbete att gå till och att de faktiskt orkar jobba.

Därför säger vi att arbetslinjen måste stärkas och arbetslivet måste bli hållbart, så att människor orkar jobba längre. Och så måste det naturligtvis bli mer lönsamt att jobba. Om det inte lönar sig att jobba, varför ska man då göra det?

Det måste bli mer attraktivt för företag att anställa. Utbildningarna måste bli mer flexibla, så att vi kan utbilda oss flera gånger och byta karriär mitt i livet.

Vi moderater har sett till att sänka skatten för pensionärer – jag tror att det är sju eller åtta gånger vi har sänkt den. Det har gett mer än 1 000 kronor mer i plånboken varje månad sedan 2006 för de pensionärer som har det sämst ställt. Även i år har vi sänkt skatten mer än regeringen gjort.

Kunskapen om vad som påverkar pensionen måste också bli bättre i samhället, exempelvis när det gäller hur ledigheter av olika slag påverkar detta och ger en lägre pension. Ålderismen måste motverkas. Vi måste sluta se äldre människor som ett problem. Vi måste se dem som möjligheter och en kraft att räkna med. Lång livs- och yrkeserfarenhet kan aldrig ersättas.

Nu är vi moderater nöjda med att regeringen äntligen har kommit med en proposition om höjda pensionsåldrar, något som vi i Pensionsgruppen enades om redan 2017, det vill säga för fem år sedan.

Arbetslinjen måste alltid vara ledordet. Arbetslinjen är grundbulten som gör att vi är med och bidrar till samhället allt längre och till vår egen pension. Därför måste det också finnas ett respektavstånd mellan dem som bidrar mer respektive mindre till pensionssystemet.

Pensionssystemet är inte ett allmänt försörjningsstöd utan just ett pensionssystem för dem som har arbetat. Det är ju de avgifter vi själva betalar in och de avgifter som arbetsgivaren betalar in som finansierar hela systemet. Det går till dem som har betalat in utifrån lönestorlek.

Att arbeta är också ett sätt att göra rätt för sig, och därför ska vi vara rädda om vårt pensionssystem, som är unikt starkt i hela världen.

Jag är glad över att Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Liberalerna är överens om den största förstärkningen av pensionärernas ekonomi sedan pensionssystemet infördes. Förslaget i vår budgetmotion ger 1 000 kronor mer till dem med lägst pension och upp till 500 kronor mer till en genomsnittlig pensionär. Vi satsar alltså 5 miljarder mer än regeringen. Men denna debatt får vi väl spara till en budgetdebatt längre fram.

Anf. 107 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det där med klass är Moderaterna väldigt bra på. I alla fall försvarar Moderaterna alltid de privilegierades ställning dag och natt året om. Det gör också Katarina Brännström här i talarstolen. Hon pratar om att det ska löna sig att arbeta och att man ska göra rätt för sig.

Jag vet inte i vilken verklighet Moderaterna lever, men jag känner väldigt många kvinnor som har slitit hela sitt liv och i dag lever som fattigpensionärer. De har gjort rätt för sig, men de slutar sitt liv som fattigpen-

sionärer. De har inte råd med presenter till sina barnbarn, de undrar om de ska ha råd att hämta ut medicinen och de tackar nej till hemtjänst för att de inte vet om de klarar avgiften. Det är kvinnor som har jobbat kommunalt, i storkök och i handel och haft låga löner, dåliga arbetsvillkor och många gånger dålig arbetsmiljö. De har utslitna kroppar och värk. Jag undrar vad Moderaterna har att säga till alla dem.

Ni pratar om att det är rätt att höja pensionsåldern, och det kan ju tyckas rimligt eftersom medellivslängden ökar. Men verkligheten ute på arbetsplatserna är en annan, med visstidsanställningar, slitsamma jobb och låga löner. Ta dem som är med i Fastighets. Efter 40 år har man med det avtalet drygt 26 000 i lön. När man går i pension får man mindre än hälften i inkomstpension. En kommunal undersköterska har väl i genomsnitt ungefär 25 000, och får mindre än hälften av det i pension.

Men Moderaterna vill inte höja avgifterna till pensionsystemet. Enligt Moderaterna ska man alltså fortsätta att slita ut människor och sedan låta dem leva som fattigpensionärer. Eller hur?

Anf. 108 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte i vilken ände jag ska börja. Dag och natt året om stöder Moderaterna de privilegierade, säger Ulla Andersson. Men de senaste åtta åren och långt dessförinnan har Vänsterpartiet faktiskt stött den politik som gör att de som Ulla Andersson nämner här har dåliga pensioner, och lönerna bestäms inte av politiken utan av fackföreningarna. Varför ser det ut som det gör i samhället? Varför har ni inte protesterat tidigare mot de låga lönerna för dessa stackars kvinnor, deltiderna och annat? Det kan knappast vara Moderaternas fel, eller hur?

Pensionssystemet är till för dem som har arbetat. För dem som inte har arbetat lika mycket bestämmer vi här i kammaren hur mycket som ska skjutas till i form av garantipension, bostadstillägg och annat. Det är ju vi som bestämmer det. Om det finns så många fattigpensionärer som Ulla Andersson påstår borde ni kanske inte stödja den politik som fortfarande efter åtta år gör att det är så här.

Låt mig påminna om att Sverige är det land i Europa som har lägst andel fattigpensionärer. Det ser faktiskt värre ut på annat håll – även om det inte är någon lösning.

Man kan inte bara prata om eländes elände och frånta sig allt ansvar för hur det ser ut. Man stöder ju regeringen och har i alla år stött socialdemokratiskt ledda regeringar, vilket har lett fram till det vi har i dag.

Jag tycker att Vänsterpartiet ska ta sitt ansvar när det gäller klass, privilegierade och andra fina ord, för man har själv varit med och skapat den underklass som Ulla Andersson hänvisar till.

Anf. 109 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Moderaterna verkar inte veta att Vänsterpartiet inte får ingå i Pensionsgruppen. Ni har stängt ute oss därifrån, antagligen för att vi skulle bli en stark röst för höjda pensioner, framför allt inom arbetaryrken.

Moderaterna kanske inte heller vet att de själva har röstat emot förslag om lagstadgad rätt till heltid, höjd a-kassa för att pressa upp de lägsta lönerna på arbetsmarknaden och stärkt organisering i facken. I regeringsställning gjorde ni vad ni kunde för att rasera den fackliga organiseringen.

Listan är lång, och två minuter räcker definitivt inte för att återge vad ni har gjort för att pressa ned löner och minska den fackliga organiseringen.

Jag kommer ihåg när Anders Borg tävlade med Jan Björklund och Cenerterns Emil Källström om hur mycket man skulle sänka ingångslönerna på svensk arbetsmarknad. Det var som värsta bingon där man bjöd under varandra. Ena gången skulle undersköterskan ha lägre lön, och nästa gång skulle väl alla på hela arbetsmarknaden ha 25 procent lägre ingångslön. Vad tror Moderaterna att det hade gjort med pensionerna?

Denna väg vill ni gå nu med. Ni pratar om att det inte ska löna sig att gå på bidrag och försöker angripa försäkringssystemen, som är till för arbetare och för att det ska löna sig att arbeta och för att det ska finnas en trygghet om man har oturen att bli sjuk eller arbetslös. Hur vore det om dem ni företräder i stället tog sitt ansvar för arbetsvillkor, arbetsmiljö och löner det faktiskt går att leva på? På de barriaderna har ni aldrig stått. Jag tycker att det är skamligt.

Jag har fortfarande inte fått svar på vad ni tänker göra för dem som har tunga, slitsamma arbetaryrken och inte kommer att orka arbeta fram till den höjda pensionsåldern eller varför ni inte vill höja avgifterna så att pensionerna faktiskt kan höjas.

Anf. 110 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja med frågan om att höja avgifterna. Det var faktiskt Göran Persson som gjorde avdraget. Det påbörjades vid millennieskiftet och var fullt ut klart 2006. Vänsterpartiet stödde en socialdemokratisk regering som sänkte pensionsavgiften, så den debatten får ni ta med Socialdemokraterna, inte med oss.

Många äldre, ensamstående kvinnor har det svårt. Moderaterna i Pensionsgruppen har därför höjt garantipensionen och bostadstillägget och sänkt skatten mer än regeringen. Vi gör mycket för dem, och vi tänker fortsätta att göra det med förslaget i vår budgetmotion. De sämst ställda ska få 1 000 kronor mer, men även övriga ska få mer. Man säger att LO-gruppernas pension är max 14 400, men de flesta LO-grupperna tjänar ihop till mycket mer. Dessa tänker ni dock inte på, men man måste ta ansvar för helheten.

Jag kan förstå att det finns människor som är emot att man ska jobba längre och att det finns de som inte kommer att orka. Då får vi skydda dem och ta hand om det. Men att vi andra som är starka måste jobba mer för att Sverige ska ha råd med den välfärd och det samhälle vi alla vill ha är uppenbart.

Dessutom är pensionssystemet inte underfinansierat, Ulla Andersson. Det finns 800 miljarder i överskott. Det är därför vi pratar om en gas, och den kan även användas till den grupp Ulla Andersson värnar. Vi kan också tänka oss det, för vi är för denna gas i det förslag vi har lagt fram.

Anf. 111 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Pensionerna har emellanåt hamnat i fokus i den svenska politiska debatten. Det som är bra med det är att kunskapen om vårt pensionssystem ökar. Fler lär sig om dess uppbyggnad, hur det ser ut och hur viktigt det är att arbeta många år.

Men samtidigt är det inte hållbart att ha en pensionsdebatt där vi börjar lägga bud om olika saker. Ett komplext pensionssystem, som vi har, som

är hållbart och långsiktigt passar inte alltid riktigt för sådana korta inlägg som det ofta blir i en debattsituation. Då är det bra att vi kan hålla lite längre anföranden för att visa på helheten i pensionssystemet.

Varför har vi då det pensionssystem som vi har i dag? Det beror delvis på den ekonomiska krisen i Sverige i början av 90-talet då det visade sig att det dåvarande pensionssystemet inte var riktigt hållbart. De som var yrkesverksamma på den tiden finansierade också pensionen för dem som var pensionärer, eftersom det togs ur statsbudgeten. Pengar togs i anspråk från andra reformer som också var viktiga när det var en ekonomisk kris.

Den diskussion som vi hade då gav oss alltså bland annat ett nytt pensionssystem, det som vi diskuterar i dag. Det ledde också till lite olika budgetregler för att motverka att vi skulle hamna i en situation där ekonomin återigen blev mycket sämre.

Fru talman! Den krisen visade oss att vi behöver ett stabilt system, som är långsiktigt hållbart och som finansieras på ett långsiktigt sätt. Det ska även tåla en lågkonjunktur. Systemet bygger nu på livsinkomsten, vilket mina företrädare i talarstolen har nämnt. Det bygger på att varje generation betalar sin egen pension, på att jag sparar till den pension som jag faktiskt får.

Vi skapade överenskommelser som skulle hålla oavsett vilken regering vi har, så att de blocköverskridande överenskommelserna skulle fungera. Det har Pensionsgruppen också jobbat med på ett bra sätt.

Jag är inte säker på att vi hade tagit snabbare steg mot olika förändringar om vi hade släppt diskussionen helt fri. Risken är att vi hade fått ännu fler förslag som bara hade hackat i ett helhetssystem.

Dagens pensionssystem bygger som sagt på att vi ska spara till vår egen pension. Våra arbetsgivare avsätter medel till vår pension, och den ska räcka till alla de månader och år som jag är pensionär. Det är samma kapital, oavsett vilken generation det handlar om, eftersom det är det som jag har sparat in.

Det som är positivt är att vi lever längre. Vi lägger fler friska år till livet. Det gör också att vi i nuläget har lägre pensionsnivåer. Det är som sagt det vi har sparat in som ska räcka till alla månader.

Fru talman! Katarina Brännström var inne på det alldeles nyss, men jag ska upprepa det hon sa om hur vi tidigare har satt pensionsåldern. År 1913, när vi införde folkpensionen, satte vi pensionsåldern till 67, medan medellivslängden var 56 för kvinnor och 62 för män. Jag strävar inte efter att vi igen ska hamna i att ha en högre pensionsålder än medellivslängden. Men det visar på att det händer saker i samhället.

År 1976 sänkte vi pensionsåldern från 67 till 65. Då var medellivslängden 72 år för män och 78 år för kvinnor. Medellivslängden var alltså 7 år högre. Man skulle i princip leva som pensionär i 7 år som man och i 13 år som kvinna.

Nu har vi förändrat det ytterligare. Och det vi pratar om i dag och ska fatta beslut om handlar om riktålder, att det ska följa medellivslängden. År 2020 var medellivslängden 81 år för män och 84 år för kvinnor. Den har alltså höjts med 9 år för män och 6 år för kvinnor. Männerna väntas leva i 16 år som pensionärer, och kvinnorna väntas leva i 19 år som pensionärer.

Vi lever längre, det vill säga får en längre pensionstid. Det gör att kapitalet som jag sparar ska räcka under mycket längre tid. Det leder till att en av de grupper som i dag har lägst pensioner är de äldre kvinnorna, som

lever längre. Det är i sig positivt, men det påverkar självklart pensionsnivån.

Fru talman! Centerpartiet vill ha höjda pensioner som är hållbara på sikt. Därför är det ett viktigt beslut som kommer att fattas i morgon. Det är ett följdbeslut av något som vi påbörjade 2019 då vi tog de första stegen mot att jobba med riktålder.

För att vi ska orka jobba längre krävs det, precis som andra talare har varit inne på, att det är en bra arbetsmiljö, att vi kan få stöd och hjälp med en omställning om vi inte kan vara kvar i det yrke som vi har haft. Det krävs också att vi är positivt inställda till att människor byter yrke under livet. Man måste inte vara i samma yrke hela livet. Man kan göra förändringar. Bara för att man har nått en viss ålder ska man inte heller vara uträknad från arbetsmarknaden. Man måste kunna göra de här förändringarna. Det finns kringliggande system för det. Det är ju inte pensionssystemet som gör att människor inte orkar arbeta, utan det är andra saker. Vi måste alltså jobba med rätt saker.

Pensionssystemet, som vi diskuterar, är individuellt. Det är inte pensionssystemet som gör att män och kvinnor har olika höga pensioner, utan det beror på hur arbetsmarknaden har sett ut. Vi måste alltså jobba med rätt saker. Och vi får inte slå sönder pensionssystemet.

Pensionsmyndigheten har kommit med många olika rapporter den senaste tiden. Det har varit bra. Det ökar kunskapen om hur systemet ser ut. En av rapporterna visar att om man har medelinkomst och jobbar ett extra år höjer man sin pension med mellan 1 400 och 2 200 kronor i månaden – genom att jobba ett extra år. Det höjer pensionen utan att det satsas en enda krona från statens budget. Genom att jobba bara ett år till får man det livet ut.

Jag är född 1975. För att nå motsvarande pensionsnivå som en 65-åring har i dag kommer jag att jobba tills jag är ungefär 69, eftersom medellivslängden ökar. Men jag kommer fortfarande att leva ungefär 18 år som pensionär. Mina barn kommer att jobba tills de är ungefär 71 år och leva 19 år som pensionärer. Det är det som det handlar om: Hur många år och hur många månader ska min pension räcka till?

Fru talman! Vi lever längre. Vi behöver jobba längre. Det system som vi har i dag skapar trygghet. Det är bra att de här stegen nu tas vidare. Vi har långsiktigt hållbara pensioner. Och vi behöver ta de gemensamma diskussioner som ger den trygghet och stabilitet för framtiden som vi har haft hittills i det här systemet och genom den här överenskommelsen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 112 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Genomförandet av riktåldern är ett beslut som egentligen delvis redan är fattat. Nu ska vi genomföra de andra två delarna.

Anledningen till att vi denna måndagskväll diskuterar detta är något positivt: att vi människor lever längre. Sedan pensionssystemet sjösattes har medellivslängden ökat med lite drygt tre år. Jag stötte precis som Teresa Carvalho på uppgiften att det kan översättas med att vi lever 3,5 timmar längre per dygn. Jag tänker att det är något som vi alla gläds åt. Det tror jag absolut.

Problemet, avigsidan, med det är att om vi inte justerar detta med att gå i pension – riktåldern, som vi kallar det – ska det som jag tjänar in under min yrkesverksamma tid räcka till en längre pensionsperiod. Då kommer också ersättningen att gå ned, om ingenting görs. Men det är tack och lov inte fallet. Här har vi i Pensionsgruppen och nu i riksdagen kommit överens om att lägga fram ett skarpt förslag som vi fattar beslut om i morgon om att införa en riktålder för att pensionerna inte ska sjunka för varje generation.

I grunden måste vi alla värna om att arbetslivet blir alltmer hållbart och längre för att vi ska kunna säkerställa att vi inte bara kommer att ha trygga och bra pensioner. Det handlar också om innehållet i arbetsplatsen.

Där ska vi kunna ha en bra arbetsmiljö. Mycket har gjorts, och mycket kommer man att fortsätta att göra. Det är väldigt viktigt när man diskuterar riktåldrarna. Att vi nu höjer riktåldern, eller åldern för pension, är ingenting konstigt. Det har man gjort både i Danmark och i Finland. Det är en konsekvens av medellivslängden.

Det kan vara värt att understryka att det inte finns någon fast pensionsålder. Det har låtit lite grann så i debatten som har varit. Det kommer det heller inte att göra i framtiden, utan det kommer att vara flexibelt. Du ska kunna bestämma själv när du vill gå i pension. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Jag kunde notera till mina kollegors lite elaka humor att också jag fastnat för vissa siffror som nu har nämnts två gånger från denna talarstol, så jag ska inte säga dem en tredje gång. Det är så när man kommer sist in i en debatt.

Jag vill ändå ha det sagt att när vi införde den allmänna pensionsförsäkringen i Sverige år 1913 var pensionsåldern 67 år samtidigt som medellivslängden för män var 55 år och medellivslängden för kvinnor 57 år. Det var bakgrunden. I dag är medellivslängden en helt annan. För män är den nästan 81 år och för kvinnor lite drygt 84 år.

I stället för att bara tala om siffror kan vi se att siffror också har ett innehåll. Det finns en hel del forskning som har gjorts de senaste åren inte minst tack vare ett gäng som heter Seniordelegationen som har tillsatts.

Jag gick nu i helgen in och tittade i en rapport som heter *70 är det nya 50*. Den rekommenderar jag alla att läsa. Den ger en bild av de seniorer som vi har i dag. Hur ser det ut?

Då kan man via forskningen konstatera att andelen 75-åringar som behöver hjälp med basala dagliga aktiviteter sjunkit från 17 procent till 4 procent om man jämför åren 1975–1976 med åren 2005–2006.

Andelen som kör bil har ökat från 22 procent till 72 procent bland män och från 3 procent till 36 procent bland kvinnor. Om man jämför 1975–1976 med åren 2014–2015 visar det sig att andelen som rest utomlands under det senaste året ökat från 15 procent till drygt 50 procent.

Det finns hur mycket information som helst i Seniordelegationens fantastiska arbete. Min poäng är bara att jag vill nämna några av de fynd som forskningen ger oss. Även om allting nu inte är ekonomi utan att det också handlar om hälsa, fritid, arbetsmarknad och så vidare ser vi här ett underlag för att inse att det här med att bli senior inte handlar om att sitta still. Livet fortsätter. Livet är spännande, och det ska utforskas. Då är det väl klart att också de ekonomiska förutsättningarna är centrala för att ha ett aktivt liv som senior.

Att vi införde en riktålder handlade också om att vi nu ska justera för medellivslängden. Det är också ett sätt att se till att kompensationsgraden ska vara minst 60 procent, vilket var och är en grundtanke med pensions-systemet.

Fru talman! Att ha möjligheten att fortsätta att jobba är också ett alternativ som många äldre vill ha. Tyvärr finns det i det här landet en tämligen världsunik ålderism som faktiskt inte finns om man tittar på andra länder runt om i världen.

När man har uppnått en viss ålder är man inte intressant längre. Den synen sätter käppar i hjulet för många som vill fortsätta att vara jobbonärer. De är drygt 350 000 trots denna ålderism.

Dessutom finns det en annan myt som ställer till det. Det finns inget underlag för den myten, men den finns där. Det är att om fler äldre stannar kvar i arbetslivet blir det svårare för ungdomar att ta sig in i detsamma.

De äldre skulle på något konstigt sätt stå i vägen för de yngre. Det finns inget belägg för detta. Sanningen är snarast det motsatta om man tittar på jämförelser som gjorts bland OECD-länder men också bland amerikanska delstater.

Det har visat sig att om det finns en hög sysselsättningsgrad bland de äldre har också en hög sysselsättningsgrad bland de yngre varit fallet och inte det omvända. Antalet arbeten är aldrig statiskt.

Jag är fortsatt oerhört nöjd att vi Kristdemokrater tillsammans med Moderaterna år 2018 fick igenom en budget i denna riksdag som avskaffade den särskilda löneskatten som infördes för personer över 65 år och som vill fortsätta att jobba. Den fick vi bort, och den ska hållas där i papperskorgen och i historieböckerna.

Det ska inte vara dyrare att ha en senior arbetskraft kvar på arbetsplatsen. Den erfarenhet som finns där behöver vi, och det tror jag att vi alla är överens om. Larmrapporterna finns där om just bristen på arbetskraft.

Fru talman! Att justera pensionsåldern är avgjort en förutsättning om vi fortsatt vill ha pensioner som skapar en solid grund att stå på när man går i pension. Att inte göra det kommer att leda till en allt lägre pension för varje kommande generation. Men det beslut som vi fattar här i morgon om en riktålder måste samtidigt backas upp av att vi har arbetsvillkor, arbetsmiljö och omställningsmöjligheter som möjliggör ett arbetsliv där vi når längre fram. Ett hållbart arbetsliv är alltså oerhört viktigt.

Vi kristdemokrater har när vi ser detta med riktålder sett att vi måste tänka till, tänka om och fundera över de sista yrkesverksamma åren. Det handlar om den ekonomiska tryggheten för dem som har haft ett långt arbetsliv men som där har slitit ut sin kropp och hälsa. För dem måste vi stärka upp avslutningen. Därför förespråkar vi en trygghetsersättning till dem som är äldre än 62 år men som inte kan arbeta och där habilitering och omställningskrav är orimliga. Där menar vi att de inte ska behöva ta ut sin ålderspension i förtid och därmed få lägre pensionsutbetalningar resten av sin pension. Vi är för ett införande av en trygghetsersättning där.

Fru talman! Med detta sätter jag punkt för debatten denna kväll.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)

Följande dokument anmälades och bordlades:

EU-dokument

COM(2022) 156 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) och rådets direktiv 1999/31/EG av den 26 april 1999 om deponering av avfall

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:240 BNP-indexering av skatterna på kemikalier i viss elektronik och avfallsförbränning

2021/22:4752 av Niklas Wykman m.fl. (M)

2021/22:4753 av Eric Westroth m.fl. (SD)

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 25 maj

2021/22:514 Islamism i Sverige

av *Tobias Andersson* (SD)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:515 Återvandring av andra grupper än ukrainare

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:516 Tillsättning av myndighetschefer och medel till ABF

av *Josef Fransson* (SD)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:517 Nätjättarnas valpåverkan

av *Josef Fransson* (SD)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:518 Islamism inom kulturen

av *Tobias Andersson* (SD)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:519 Utvisning av kriminella trots anknytning

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:520 Incitament för anpassning till Sverige

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:521 Genomförandet av en nationell folkräkning

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Ida Karkiainen (S)

2021/22:522 Förbifart Stockholm

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:523 Arlandabanan

av *Jens Holm* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:524 Europeiskt bokningssystem för tågresor

av *Jens Holm* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:525 Riksdagens tillkännagivanden om vapenfrågor

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:526 Vapenförvaring och förenklade regler

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 25 maj

2021/22:1624 Ändrad instruktion till Försvarsmakten om ökad elproduktion

av *Rickard Nordin* (C)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2021/22:1625 Nekande av ledsagarservice

av *Roger Haddad* (L)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1626 Undantagslagstiftning och utgångsförbud

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1627 Tillägg i skjutkungörelsen

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1628 Utvärdering av straffbestämmelserna om blåljussabotage

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1629 Strikt skadeståndsansvar för kriminella ungdomars föräldrar

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1630 Förvaringsdom för samhällsfarliga kriminella

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1631 Samverkan mellan militär och polis

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1632 Genomförande av ändringarna i EU:s vapendirektiv och en översyn av vapenlagstiftningen

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1633 Tvångsomhändertagande av fler barn

av *Tobias Andersson* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1634 Polistaktiska utgångspunkter

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1635 Bättre förutsättningar att kartlägga problemindivider

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1636 Svårigheter att genomföra simundervisning

av *Angelika Bengtsson* (SD)

till statsrådet Lina Axelsson Kihlblom (S)

2021/22:1637 Kartläggning av parallellsamhällen

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Ida Karkiainen (S)

2021/22:1638 Indragna sociala rättigheter

av *Tobias Andersson* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1639 Förutsättningarna för att upphäva medborgarskap

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1640 Utvisning av utländska brottslingar

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1641 Vapenförvaringsregler

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1642 Priserna på elenergi

av *Lotta Olsson* (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:1643 Säker djursjukvård i hela Sverige under sommarhalvåret

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1644 Oberoende granskning av insatserna vid kravallerna under påskhelgen

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1645 Hundsmugglingens utbredning

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till finansminister Mikael Damberg (S)

den 27 maj

2021/22:1646 Företagsstöd mot cyberattacker

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1647 Svenskt deltagande i Taiwans mottagning i Genève

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 25 maj

2021/22:1574 Åtgärder för att säkerställa Sveriges flygförmåga
av *Alexandra Anstrell* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2021/22:1582 Brister i skolor

av *Lars Hjälmered* (M)

till statsrådet Lina Axelsson Kihlblom (S)

2021/22:1577 Brottsprovokation i syfte att stoppa sexualbrott mot barn

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1578 Livestreamning av barn som utsätts av sexuella övergrepp

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1579 Uppföljning av medel som går till polisen

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1581 Förebyggande av onödigt lidande för sexualbrottsut-satta

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1586 Kommunpolisernas roll

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1580 Trygghetsberedningens delbetänkande 1

av *Adam Marttinen* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1587 Stängning av obebakade järnvägsövergångar

av *Mikael Larsson* (C)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1583 Sanktioner mot kommuner

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1584 Lokalisering av flyktingförläggningar

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1585 Sveriges beroendeställning till Kina avseende vindkraft

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:1576 Åtgärder för att möjliggöra tidig upptäckt och behandling av äggstockscancer

av *Clara Aranda* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1573 Förbättrad uppföljning av hjärtsjuka barn

av *Clara Aranda* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

**2021/22:1588 Näringspolitiska effekter av ett svenskt Natomedlem-
skap**

av *Rasmus Ling* (MP)

till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

2021/22:1594 Trossamfund och jämställdhet

av *Michael Rubbestad* (SD)

till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister Eva Nordmark (S)

2021/22:1593 EUTM Mali

av *Alexandra Anstrell* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2021/22:1604 Kritik mot regeringens hantering av skyddsutrustning

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1601 Fler anstaltsplatser i Sörmland

av *Adam Marttinen* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1599 Ahmadreza Djalali

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1591 Riksrevisionens rapport om Sidas arbete

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Matilda Ernkran (S)

2021/22:1592 Barn som är stillasittande

av *Angelika Bengtsson* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1600 Riktlinjer för kunskap om stavning och grammatik

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Lina Axelsson Kihlblom (S)

2021/22:1598 Brist på kroppskameror för poliser i yttre tjänst

av *Katja Nyberg* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1596 Jämförelse av elsystem

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:1603 Kasserade vaccindoser

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1589 En ny uppföljningsmodell av polisens arbete

av *Katja Nyberg* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1602 Kriminalisering av rymningar

av *Adam Marttinen* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1595 Krav på hinderbelysning för vindkraftverk

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

Prot. 2021/22:120
30 maj

2021/22:1590 En utredning om internmoms

av *Hampus Hagman* (KD)
till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:1597 Dödsskjutningen av Shireen Abu Aqleh

av *Jamal El-Haj* (S)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1606 Krimtatarernas extra utsatta situation under rysk ockupation

av *Anders Österberg* (S)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2021/22:1607 Operans framtid

av *Angelika Bengtsson* (SD)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:1608 Mervärdesskatt på insatskapital i ekonomiska föreningar

av *Mikael Larsson* (C)
till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:1605 Ekocid och Stockholm+50

av *Jens Holm* (V)
till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 18.27.

Sammanträdet leddes
av tjänstgörande ålderspresidenten Alexandra Anstrell från dess början till
och med § 7 anf. 2 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 29 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 58 (delvis),
av tjänstgörande ålderspresidenten Barbro Westerholm därefter till och
med § 15 anf. 77 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om frågestund.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 4 Anmälan om faktapromemorior	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	3
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 7 Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla	
hjärtat	4
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU33	4
Anf. 1 MATS WIKING (S).....	4
Anf. 2 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	6
Anf. 3 MATS WIKING (S) replik.....	8
Anf. 4 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	8
Anf. 5 MATS WIKING (S) replik.....	9
Anf. 6 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	9
Anf. 7 LINDA LINDBERG (SD).....	10
Anf. 8 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V)	11
Anf. 9 PIA STEENSLAND (KD)	13
Anf. 10 MATS WIKING (S) replik.....	16
Anf. 11 PIA STEENSLAND (KD) replik	16
Anf. 12 MATS WIKING (S) replik.....	17
Anf. 13 PIA STEENSLAND (KD) replik	17
Anf. 14 JUNO BLOM (L)	18
Anf. 15 MATS WIKING (S) replik.....	20
Anf. 16 JUNO BLOM (L) replik.....	21
Anf. 17 MATS WIKING (S) replik.....	21
Anf. 18 JUNO BLOM (L) replik.....	22
Anf. 19 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	22
Anf. 20 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	23
Anf. 21 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	24
Anf. 22 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	24
Anf. 23 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	24
Anf. 24 APHRAM MELKI (C).....	25
Anf. 25 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	26
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	26
§ 8 Terrorism	26
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU29	26
Anf. 26 MIKAEL DAMSGAARD (M).....	26
Anf. 27 ADAM MARTTINEN (SD).....	28
Anf. 28 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	30
Anf. 29 JUNO BLOM (L)	31
Anf. 30 MARTIN MARMGREN (MP)	34
Anf. 31 PETTER LÖBERG (S)	35

Anf. 32 ADAM MARTTINEN (SD) replik	37
Anf. 33 PETTER LÖBERG (S) replik	38
Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN	38
Anf. 35 ADAM MARTTINEN (SD) replik	38
Anf. 36 PETTER LÖBERG (S) replik	39
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	39
§ 9 Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden	39
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU30.....	39
Anf. 37 PETTER LÖBERG (S)	39
Anf. 38 MIKAEL DAMSGAARD (M)	41
Anf. 39 ADAM MARTTINEN (SD)	43
Anf. 40 PETTER LÖBERG (S) replik	45
Anf. 41 FÖRSTE VICE TALMANNEN	45
Anf. 42 ADAM MARTTINEN (SD) replik	45
Anf. 43 PETTER LÖBERG (S) replik	46
Anf. 44 FÖRSTE VICE TALMANNEN	46
Anf. 45 ADAM MARTTINEN (SD) replik	46
Anf. 46 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	47
Anf. 47 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD)	49
Anf. 48 ADAM MARTTINEN (SD) replik	51
Anf. 49 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik	51
Anf. 50 ADAM MARTTINEN (SD) replik	52
Anf. 51 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik	52
Anf. 52 JUNO BLOM (L).....	52
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	53
§ 10 En samlad straffrättslig terrorismlagstiftning	53
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU31.....	53
Anf. 53 PETTER LÖBERG (S)	53
Anf. 54 MIKAEL DAMSGAARD (M)	55
Anf. 55 ADAM MARTTINEN (SD)	56
Anf. 56 MALIN BJÖRK (C).....	57
Anf. 57 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	59
Anf. 58 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD)	60
Anf. 59 JUNO BLOM (L).....	62
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	63
§ 11 Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång	64
Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU40.....	64
Anf. 60 GUSTAF LANTZ (S)	64
Anf. 61 MIKAEL DAMSGAARD (M)	65
Anf. 62 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	66
Anf. 63 MALIN BJÖRK (C).....	67
Anf. 64 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD)	69
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	71
§ 12 Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer.....	71
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU20.....	71
Anf. 65 SANNE LENNSTRÖM (S)	71
Anf. 66 ELLEN JUNTTI (M)	72
Anf. 67 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	74
Anf. 68 MALIN BJÖRK (C).....	76

Anf. 69 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	77
Anf. 70 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	79
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	80
§ 13 Hittegods i kollektivtrafiken	80
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU21	80
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	80
§ 14 Effektivare verktyg i utökningsförfarandet	81
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU23	81
Anf. 71 ANGELICA LUNDBERG (SD)	81
Anf. 72 SANNE LENNSTRÖM (S)	82
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	83
§ 15 Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och	
 skärpta regler för utvinning i alunskiffer	83
Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU23	83
Anf. 73 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	83
Anf. 74 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD).....	85
Anf. 75 BIRGER LAHTI (V).....	87
Anf. 76 CAMILLA BRODIN (KD)	88
Anf. 77 AMANDA PALMSTIERNA (MP).....	89
Anf. 78 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	
replik.....	91
Anf. 79 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	92
Anf. 80 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	
replik.....	92
Anf. 81 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	93
Anf. 82 MATTIAS JONSSON (S).....	94
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	94
§ 16 Ett bättre premiepensionssystem.....	95
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU24	95
Anf. 83 JULIA KRONLID (SD)	95
Anf. 84 TERESA CARVALHO (S).....	97
Anf. 85 JULIA KRONLID (SD) replik.....	99
Anf. 86 TERESA CARVALHO (S) replik.....	99
Anf. 87 JULIA KRONLID (SD) replik.....	100
Anf. 88 TERESA CARVALHO (S) replik.....	100
Anf. 89 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	101
Anf. 90 HANS EKLIND (KD).....	102
(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	104
§ 17 Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i	
 kringliggande system	104
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU25	104
Anf. 91 JULIA KRONLID (SD)	104
Anf. 92 ULLA ANDERSSON (V).....	107
Anf. 93 JULIA KRONLID (SD) replik.....	109
Anf. 94 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	110
Anf. 95 JULIA KRONLID (SD) replik.....	110
Anf. 96 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	111
Anf. 97 TERESA CARVALHO (S).....	111
Anf. 98 JULIA KRONLID (SD) replik.....	114
Anf. 99 TERESA CARVALHO (S) replik.....	114

Anf. 100	JULIA KRONLID (SD) replik.....	115
Anf. 101	TERESA CARVALHO (S) replik	115
Anf. 102	ULLA ANDERSSON (V) replik	116
Anf. 103	TERESA CARVALHO (S) replik	116
Anf. 104	ULLA ANDERSSON (V) replik	117
Anf. 105	TERESA CARVALHO (S) replik	117
Anf. 106	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	118
Anf. 107	ULLA ANDERSSON (V) replik	120
Anf. 108	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M) replik.....	121
Anf. 109	ULLA ANDERSSON (V) replik	121
Anf. 110	KATARINA BRÄNNSTRÖM (M) replik.....	122
Anf. 111	MARTINA JOHANSSON (C)	122
Anf. 112	HANS EKLIND (KD).....	124
	(Beslut skulle fattas den 31 maj.)	126
§ 18	Bordläggning.....	127
§ 19	Anmälan om interpellationer	127
§ 20	Anmälan om frågor för skriftliga svar	128
§ 21	Anmälan om skriftliga svar på frågor	130
§ 22	Kammaren åtskildes kl. 18.27.	132